

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Arkeoloji Ana Bilim Dalı

DOĞU DAĞLIK KILIKIA (OLBA) BÖLGESİ
HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ TAPINAKLARI

Gamze, TULUMCU

Yrd. Doç. Dr. Deniz KAPLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2015

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel etik kurallara ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini onurumla doğrularım.

Tarih

03.07.2015.

Gamze TULUMCU

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gamze TULUMCU tarafından hazırlanan “Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Arkeoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Üye

Yrd. Doç. Dr. Deniz KAPLAN
(Danışman)

Üye

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ercan AŞKIN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

07.10.2015
Prof. Dr. Süleyman DEĞİRMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunu Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları oluşturmaktadır. Kilikia Bölgesi'nde antik mimari unsurları en fazla korunmuş olan bölge burasıdır. Dolayısıyla pek çok gezgin ve bilim adamı bu bölgede çalışma gerçekleştirmişlerdir. Fakat son yapılan bilimsel çalışmalar nedeniyle, bu tapınakların yeniden ele alınması gerekmiştir. Bu tez içerisinde buradaki yapıların sadece mimari ve plan özellikleri incelenmiştir. Bu çalışma konusunda beni yönlendiren danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Deniz KAPLAN'a emeklerinden ve desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Beni bölüme kabul eden ve bu tezi hazırlama fırsatı veren Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL, Doç. Dr. Murat DURUKAN ve Doç. Dr. Ümit AYDINOĞLU hocalarıma teşekkürü borç bilirim. Tez hazırlama aşamasında pek çok konuda yardımını aldığım Arş. Gör. Ahmet MÖREL'e ve bölümdeki arkadaşlarıma desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve her zaman yanımda olan aileme çok teşekkür ederim.

ÖZET

Kilikia'da, daha çok Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi'ndeki mimari unsurlar ayakta kalmıştır. Bu bölge içerisinde yer alan Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınak'ları, bugüne kadar birçok gezgin ve araştırmacı tarafından incelenmiştir. Fakat son dönemlerde gerçekleşen bilimsel çalışmalar nedeniyle, bu tapınakların yeniden ele alınması gerekmiştir. Tüm bu bilgiler dahilinde, buradaki yapıların sadece mimari ve plan özellikleri incelenmiştir. Burada yapıların mimari ve plan özelliklerinin benzerlikleri ve farklılıkları ele alınmıştır. Ayrıca bölge tapınak mimarisi üzerindeki etkiler ve yerel unsurlar da incelenmiştir.

Hellenistik Dönem'e ait beş ve Roma Dönemi'ne tarihlenen yedi tapınak, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bunlar, Zeus Olbios, Çatıören Hermes, Korykion Antron, Yapılıkaya Hermes ve Sulucin; Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Podyumlu/Tiberius ve Tykhe, Seleukeia, Korykos, Olba Akropol ve Kurşun Kalesi Tapınakları'dır.

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'nda üç farklı alt yapı düzenlemesi görülmektedir: Podyumlu, krepisli ve ana kaya. Kaide olarak Attik ve Attik – Ion tip kaideler kullanılmıştır. Başlık ve düzenleri Korinth ve Dor'dur. Ion düzeninde bir tapınak inşa edilmemiştir. Tapınakların plan tipleri peripteros, pseudodipteros, prostylos veya in antis'tir. Ayrıca mağara içerisinde inşa edilen tapınaklar-kutsal alanlar da vardır. Bunlarda Yunan ve Roma Tapınak Mimarisi'nin etkileri görülmemektedir. Muhtemelen yerel bir özellik olan bu unsura ait arkeolojik kanıtlar, Hellenistik Dönem'e aittir. Tapınakların üst yapı elemanları yoğun bir şekilde tahrip görmüş olduğundan günümüze az sayıda veri ulaşmıştır. Bunlardan fascialı - fasciasız ve yazıtlı arşitravlar görülmektedir. Frizler ise

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
LEVHA LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM ALTYAPI	5
II. BÖLÜM KAİDE, SÜTUN, BAŞLIK VE DÜZEN	9
II. 1. Kaide	9
II. 2. Sütun	10
II. 3. Başlık ve Düzen	13
III. BÖLÜM JOCH VE INTERCOLUMNIUM	14
IV. BÖLÜM TAPINAK PLANI VE ÇEKİRDEK YAPISI	16
V. BÖLÜM ÜST YAPI ELEMANLARI	19
V. 1. Arşitrav	19
V. 1. 1. Fascialı ve Fasciasız Arşitravlar	19
V. 1. 2. Yazıtlı Arşitravlar	22
V. 2. Friz	23
V. 3. Korniş, Sima ve Alınlık	24
VI. BÖLÜM TARİHLEME	27
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	31
KAYNAKÇA	50
KATALOG	

LEVHALAR

bezemeli ve bezemesizdir. Tapınaklar, en erken M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısı ile en geç M.S. 2. yüzyılın sonları aralığında inşa edilmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Dağlık Kilikia, Olba, Tapınak, Mimari, Düzen, Plan.

ABSTRACT

There are many architectural remains in Cilicia, mostly in Eastern Rough Cilicia (Olba Territorium) which were studied by travelers and researchers in late 19th Century. Out of these architectural remains Hellenistic and Roman temples are very important. Depend on recent studies these temples need to be re-studied. Within all the researches only the architectural characteristics and plan features of these structures have been examined and their similarities and differences have been studied. Moreover, the effects of regional temples and local factors on the architecture have been examined.

Five Hellenistic and seven Roman temples are studied in this thesis. These are the tempels of Zeus Olbios, Çatıören Hermes, Korykion Antron, Yapılıkaya Hermes and Sulucin; Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Podyumlu/Tiberius and Tykhe, Seleukeia, Korykos, Olba Akropol and Kurşun Kalesi.

In Eastern Rough Cilician Temples, three different substructure embodies can be seen: with podium, with krepis and on bedrock. Attic and Attic-Ionic types were used as bases. The capitals are in Corinthian and Doric order but non of the temples were constructed in Ionic order. Plantypes of temples are peripteros, pseudodipteros, prostylos or in antis. There are also temples as sacral places built in caves. Greek or Roman influence can not be seen in these constructions. Archeological evidences in them are possibly and belong to the Hellenistic Period. Since the elements of the upperstructures are destructed, there is not much data present to research. Among these are architraves are with or without fascia and there are also architraves with inscription. Friezes are ornamental or plain. The temples were built in the second half of the 3rd century B.C as the earliest and the 2nd century A.D as the latest.

Key Words: Eastern Rough Cilicia, Olba, Temple, Architect, Order, Plan.

LEVHA LİSTESİ

Harita. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi.

Levha 1a. Zeus Olbios Tapınağı.

Levha 1b. Zeus Olbios Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 2a Zeus Olbios Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 2b. Zeus Olbios Tapınağı. Kaide.

Levha 3a. Zeus Olbios Tapınağı. Kaide çizimi.

Levha 3b. Zeus Olbios Tapınağı. Sütunlar.

Levha 4a. Zeus Olbios Tapınağı. Korinth başlığı.

Levha 4b. Zeus Olbios Tapınağı. Korinth başlığı çizimi.

Levha 4c. Zeus Olbios Tapınağı. Batı temenos duvarı üzerindeki yazıt.

Levha 4d. Zeus Olbios Tapınağı. Batı temenos duvarı üzerindeki yazıtın çizimi.

Levha 5a. Çatıören Hermes Tapınağı.

Levha 5b. Çatıören Hermes Tapınağı. Arka cephe.

Levha 6. Çatıören Hermes Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 7. Çatıören Hermes Tapınağı. Yazıt.

Levha 8a. Korykion Antron Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 8b. Korykion Antron Tapınağı. Ante başlığı çizimi.

Levha 9. Yapılıkaya Hermes Tapınağı.

Levha 10a. Sulucin Tapınağı.

Levha 10b. Sulucin Tapınağı. Tapınak duvarında görülen nişler.

Levha 10c. Sulucin Tapınağı. Tapınağa çıkılan merdiven.

Levha 10d. Sulucin Tapınağı. Yazıt.

Levha 11a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Havadan görünüm.

Levha 11b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Tapınak – kilise plan çizimi.

Levha 12a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 12b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 13. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 14a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Podyum.

Levha 14b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Kaide.

Levha 14c. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Sütun.

Levha 14d. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Korinth başlığı parçaları.

Levha 15a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Putti ve girland bezemeli friz bloğu.

Levha 15b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Deniz thiasosu sahneli friz bloğu.

Levha 16a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. a, sütün ve kaide kesiti, b, arşitrav kesiti, c, friz kesiti.

Levha 16b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Yer altı odası.

Levha 17a. Diokaisareia Podyumlu-Tiberius Tapınağı. Kent içindeki konumu.

Levha 17b. Diokaisareia Podyumlu-Tiberius Tapınağı.

Levha 17c. Diokaisareia Podyumlu-Tiberius Tapınağı. Çizim

Levha 18a. Diokaisareia Podyumlu-Tiberius Tapınağı. Güney podyum duvarı çizimi.

Levha 18b. Diokaisareia Podyumlu-Tiberius Tapınağı. Kuzey podyum duvarı çizimi.

Levha 18c. Diokaisareia Podyumlu-Tiberius Tapınağı. Kuzey podyum duvarı.

Levha 19. Diokaisareia Podyumlu – Tiberius Tapınağı. Korinth pilaster başlık parçaları.

Levha 20a. Diokaisareia Tykhe Tapınağı.

Levha 20b. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Arka cepheden görünüm.

Levha 21a. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 21b. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 21c. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Kaide ve postament.

Levha 22a. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Kaide ve postament çizimi.

Levha 22b. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Korinth başlığı.

Levha 23a. Seleukeia Tapınağı.

Levha 23b. Seleukeia Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 24a. Seleukeia Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 24b. Seleukeia Tapınağı. Podyum.

Levha 24c. Seleukeia Tapınağı. Kaide.

Levha 25a. Seleukeia Tapınağı. Kaide.

Levha 25b. Seleukeia Tapınağı. Arşitrav parçası.

Levha 25c. Seleukeia Tapınağı'na ait olduğu düşünölen friz bloğu.

Levha 26a. Seleukeia Tapınağı. Podyum, kaide ve sütun kesiti.

Levha 26b. Seleukeia Tapınağı. b, Geison kesit ve görünüşü; c, Konsollu geison – sima kesiti; d, Geison - sima kesiti.

Levha 27a. Korykos Tapınağı. Alan çizimi.

Levha 27b. Korykos Tapınağı. Plan önerisi.

Levha 28. Korykos Tapınağı. En üstte yazıt ve arşitrav blokları.

Levha 29a. Korykos Tapınağı. Korinth başlığı alt kalathos parçası.

Levha 29b. Korykos Tapınağı. Korinth başlığı üst kalathos parçası.

Levha 29c. Korykos Tapınağı. Kaide.

Levha 30. Olba Akropol Tapınağı. Plan çizimi.

Levha 31a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Doğu cepheden görünüm.

Levha 31b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arka cepheden görünüm.

Levha 32a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arka cephe çizimi.

Levha 32b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Yer planı çizimi.

Levha 33a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Dor sütun başlığı.

Levha 33b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Dor sütun başlığı çizimi.

Levha 34a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arşitrav.

Levha 34b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arşitrav çizimi.

Levha 34c. Kurşun Kalesi Tapınağı. Triglif – metop frizi.

Levha 34d. Kurşun Kalesi Tapınağı. Triglif – metop frizi çizimi.

Levha 35a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Alınlık köşe bloğu çizimi.

Levha 35b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Plan çizimi.

GİRİŞ

“Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları” başlıklı Yüksek Lisans Tezi çalışmasında Dağlık Kilikia’nın içinde yer alan ve yayınlarda Doğu Dağlık Kilikia veya Olba Bölgesi olarak adlandırılan bölgenin tapınakları incelenmektedir¹.

Çalışma konumuzu içeren bölge Antik Dönemde Kilikia olarak ifade edilen antik coğrafi bölümler içerisinde yer alır. Kilikia, Ovalık ve Dağlık olarak iki coğrafi bölüme ayrılmaktadır. Dağlık Kilikia, Korakesion ve Lamos Nehri arasında kalan alanı ifade etmektedir. Ovalık Kilikia ise Lamos Nehri ile Aleksandria kat Isson kenti arasındaki kısımdır. Bölgenin batısındaki Dağlık Kilikia’nın doğusunda yer alan Doğu Dağlık Kilikia’nın veya Olba Bölgesi’nin sınırları, Kalykadnos (Göksu Nehri) ve Lamos (Limonlu Çayı) arasındaki alandır (Harita)².

Kilikia Bölgesi’nde antik mimari unsurları en fazla korunmuş alan Doğu Dağlık Kilikia’dır. Bu durum Kilikia içerisinde en çok ilgi çeken araştırma alanının Doğu Dağlık Kilikia olmasını sağlamıştır. Yıllardır bu bölgenin mimarisi ve heykeltıraşlık eserleri üzerinde yapılan araştırmalar, sanatının belirgin bir şekilde farklılık gösterdiğine işaret etmiştir³.

Günümüze kadar birçok kaynakta Doğu Dağlık Kilikia’nın Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları tek tek incelenmiştir⁴. Bu konu dâhilinde gerçekleştirilen tek kapsamlı çalışma Söğüt’e ait doktora tez çalışmasıdır⁵. Ancak Söğüt’ün çalışması salt

¹ Çalışma içerisinde daha çok Doğu Dağlık Kilikia’nın kullanımı tercih edilmiştir.

² Strabon 14,5.1.

³ Kaplan 2014.

⁴ Bu yayınlara, çalışmanın katalog kısmında belirtilmişlerdir.

⁵ Söğüt 1998.

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları özelinde yapılan bir çalışma olmamıştır. Ayrıca bu çalışma yaklaşık 17 yıl önce gerçekleştirildi ve söz konusu çalışmanın gerçekleştirildiği yıldan sonra bölge kentlerinde yeni tapınaklar da bulundu. Bu yüksek lisans tezinin ilk hedefi, yeni araştırmalarda elde edilen yeni bilgilerin dâhil edildiği Doğu Dağlık Kilikia Tapınak Mimarlığı'nın güncel bir genel derlemesinin yapılmasıdır. Bu kapsamda, çalışmada sadece bölge tapınaklarının plan ve mimari özellikleri incelenmiştir. Ayrıca bilimsel bağlamda özellikle komşu coğrafyalardaki tapınak örnekleriyle karşılaştırılmasını sağlayarak, bu bölgeler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların aydınlatılması da hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra bir diğer hedef, bölge içerisinde inşa edilmiş tapınakların mimari unsurlarındaki benzerliklerin ve farklılıkların ayrıntılı bir şekilde belirlenerek, tapınak mimarisindeki yerel ve bölgesel unsurlara ulaşılmasıdır.

Yukarıdaki hedefler doğrultusunda, “Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları” başlıklı çalışma içerisinde, toplam 12 adet tapınak incelenmiştir. Bu yapılar: Zeus Olbios (Katalog No:1), Çatıören Hermes (Katalog No: 2), Korykion Antron (Katalog No: 3), Yapılıkaya Hermes (Katalog No: 4) ve Sulucin (Katalog No: 5), Elaiussa Sebaste Augustus (Katalog No: 6), Diokaisareia Podyumlu/Tiberius (Katalog No: 7) ve Tykhe (Katalog No: 8), Seleukeia (Katalog No: 9), Korykos (Katalog No: 10), Olba Akropol (Katalog No: 11) ve Kurşun Kalesi (Katalog No: 12) Tapınakları'dır.

Metin içerisinde sunulan bölümler, bir tapınağın mimarisine uyumlu olarak oluşturulmuşlardır. Burada bölümler, altyapıdan başlayarak üst yapı ile sonlandırılmışlardır. Her bir bölüm içerisinde kronolojik bir anlatım söz konusudur. Tez çalışmasının ilk bölümünde tapınakların altyapı oluşumları incelenmiştir. Söz konusu tapınakların stylobat ölçüleri de, bugüne kadar yapılan çalışmalarda verilen ölçüler göz

önüne alınarak bu başlık altında irdelenmiştir. İkinci bölümde tapınakların kaide, sütun, başlık ve düzen özellikleri alt başlıklar halinde ele alınmıştır. İlk olarak bölge tapınaklarında görülen kaide tipleri ve bunların bilinen ölçüleri araştırılmıştır. Daha sonra tapınakların sütun özellikleri incelenmiştir ve bunların ölçüleri ele alınmıştır. Son olarak tapınakların başlık ve düzen özellikleri tek bir alt başlıkta aktarılmıştır. Üçüncü bölümde Joch ve Intercolumnium(a) ölçüleri bilinen tapınaklar incelenmiştir. Burada, günümüze kadar yapılan çalışmalar sonucunda verilen ölçüler baz alınmıştır. Dördüncü bölümde konumuz olan tapınakların planları ve çekirdek yapıları ele alınmıştır. Tapınakların sütun dizilimleri ile bilinen veya olası içyapıları irdelenmiştir. Beşinci bölümde bölge tapınaklarının günümüze ulaşan üst yapı elemanları alt başlıklar halinde incelenmiştir. Bu alt başlıklar arşitrav, friz ile korniş, sima ve alnlıktır. Arşitravlar, fascialı ve fasciasız ile yazıtlı olarak iki alt başlıkta irdelenmiştir. Çalışmanın altıncı bölümünde ise söz konusu tapınakların tarihleme önerileri ele alınmıştır. Ayrıca tapınaklara tarihleme önerisinde bulunulurken dikkate alınan kriterler de aktarılmıştır. Tezin son bölümü ise değerlendirme ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Bu bölüm içerisinde sunulan tablolar, sonuç kısmını okuyucu açısından daha anlaşılır kılacaktır.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'nin Tapınakları için detaylı bir katalog, çalışmanın son kısmında sunulmuştur. Katalog hazırlanırken “Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter besonderer Berücksichtigung der Hellenistischen Vorläufer” başlıklı, Pohl tarafından hazırlanan kitabın katalog formundan faydalanılmıştır. Tapınaklar, diğer mimari yapılarda olduğu gibi günümüze kadar iyi korunmuş durumda değildirler. Özellikle tapınakların günümüze ulaşan mimari parçaları, bu parçaların korunmuşluk durumu ve ölçüleri kataloglandırılmıştır.

Tapınakların planları, çizimleri ve görselleri de levhalar şeklinde oluşturulmuş ve listelendirilmiştir.

I. BÖLÜM

ALTYAPI

Doğu Dağlık Kilikia içerisindeki Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları farklı altyapı düzenlemelerine sahiptirler. Zeus Olbios, Çatıören Hermes, Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Podyumlu/Tiberius ve Tykhe, Seleukeia, Korykos, Olba ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nın altyapılarını tanımlamak mümkündür.

Olba/Diokaisareia'daki Zeus Olbios Tapınağı (Levha 1a), krepisli bir altyapı üzerine inşa edilmiştir. Tapınağın ölçüleri 20 x 40 m.'dir⁶. Bent, tapınağın stylobat ölçüsünü 20,01 x 38,70 m.⁷; Hild – Hellenkemper ise 21,20 x 39,70 m.⁸ olarak vermiştir.

Çatıören'deki Hermes Tapınağı ana kaya üzerinde yükselmektedir (Levha 5a – 5b). Tapınak dar bir kayalık alan üzerinde inşa edilmiştir. Yapı, yaklaşık olarak 130 m²'lik bir alanı kaplamaktadır⁹. Bent, yapının ölçülerini 14,32 x 10,51 m. olarak vermiştir¹⁰. Tapınağın planına bakıldığında batı cephe duvarının pronaosa doğru yaklaşık 1 m. daraldığı görülür¹¹. Bunun nedeni; tapınağın kayalık altyapı üzerine oturtulma kaygısından kaynaklanmaktadır.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı (Levha 11a) dikdörtgen kireçtaşı bloklarla ve *opus caementicium* tekniği ile yapılmış yüksek bir podyum üzerine inşa edilmiştir (Levha 14a). Podyum 4,5 m. yüksekliğindedir. Podyumun *opus caementicium*dan oluşan iç çekirdeği, kireçtaşı bloklarla kaplanmıştır¹². Podyum üzerine oturtulan stylobat da çeşitli

⁶ Wannagat 2006:117; Wannagat 2007: 3.

⁷ Bent 1891: 220. Bent ölçüleri fit olarak vermiştir.

⁸ Hild ve Hellenkemper 1990: 239.

⁹ Hellenkemper ve Hild 1896: 74.

¹⁰ Bent 1891: 210. Bent ölçüleri fit olarak vermiştir. Hellenkemper ve Hild'in vermiş oldukları tapınak planında, yapının stylobat ölçüsü yaklaşık 10 x 14 metredir. Bkz. Hellenkemper ve Hild 1896: 75, figür 9.

¹¹ Hellenkemper ve Hild 1896: 74.

¹² Keil ve Wilhelm 1931: 222; Berns 1998:147; Borgia ve Monaco 2007: 27; Borgia 2008: 256.

boyutlarda dikdörtgen biçimli levhalardan oluşmaktadır. Yapının güneyinde muhtemel bir basamak dizisine ait izler görülmektedir¹³. Stylobat'a esas giriş buradan sağlanmaktadır. Tapınağın stylobat ölçüsü Söğüt, Pohl ve Gough tarafından 32,90 x 17,60 m.¹⁴; Borgia – Monaco tarafından ise 33,42 x 17,09 m. olarak verilmiştir¹⁵.

Diokaisareia'daki Podyumlu/Tiberius Tapınağı'nın (Levha 17a - 17b) sadece kuzey ve güney uzun kenar podyum duvarları korunmuştur. Güney uzun kenarın podyumlu altyapısı, Wannagat ve ekibi tarafından 3 numaralı olarak adlandırılan modern evin altında kalmıştır (Levha 18a). Burası evin tabanından 2,15 m. yüksekliğe kadar korunmuştur¹⁶. Kuzey uzun kenarın podyumlu altyapısı da görülebilmektedir (Levha 18b – 18c). Podyumlu bölüm kaide, orthostat ve podyum tacından oluşmaktadır. Burada kaide ve taç kısımlarında zengin profiller yoktur, sadece tek kademeli geçiş profilleri mevcuttur. Tapınağın arka yüzünün podyum kısmı, Zeus Olbios Tapınağı'nın doğu temenos duvarı ile birleştirilmiştir. Böylelikle temenos, podyumlu tapınağın arka duvarı olarak kullanılmıştır¹⁷.

Tykhe Tapınağı'nın (Levha 20a – 20b) podyumlu altyapısı 2,73 m. yüksekliğindedir¹⁸. Podyum, yapının üç yüzünü de çevreler. Podyumlu bölüm kaide, taç ve bunların arasındaki orthostatlardan oluşmaktadır. Podyum kaidesi 0,56 m.'dir. Kaide üzerine 1,08 m. yüksekliğindeki orthostat sırası gelmektedir. Bu blokların üst kenarı dışa doğru çıkıntı yaparak küçük bir taç ile bitirilmektedir. Podyum tacı üzerinde 0,15 m.

¹³ Baldassarri 1999: 371 – 372.

¹⁴ Keil ve Wilhelm 1931: 221; Gough 1954: 55; Söğüt 1998: 109; Berns 1998: 147, 148 dipnot 63; Pohl 2002: 202.

¹⁵ Borgia ve Monaco 2007: 27; Borgia 2008: 252.

¹⁶ Wannagat 2006: 140 – 143.

¹⁷ Wannagat 2006: 143; Kaplan 2012: 185.

¹⁸ Söğüt 1998: 96. Wannagat podyum yüksekliğini 2,20 metre olarak vermiştir.

geriden başlayan ve cephesi üç fascia şeklinde profillendirilmiş bir blok ile podyum tamamlanmaktadır. Tapınağın stylobat ölçüleri ise 12,10 x 47,60 m.'dir¹⁹.

Bir diğer podyumlu altyapıya sahip tapınak Seleukeia'dadır (Levha 23a). Seleukeia'daki tapınağın üç yüzünde de yüksek podyum görülmektedir (Levha 24b). Podyum yüksekliği Topçu tarafından 2,51 m.; Söğüt tarafından 2,87 m. (Levha 26a); Berns ve Şahin tarafından 2,2 m. olarak belirlenmiştir²⁰. Podyum kaidesi 0,25 m. yüksekliğindedir. Üzerinde 0,70 m. yüksekliğinde orthostat sırası bulunmaktadır. Podyum tacının altta 0,20 m.'lik kısmı düz, sonra dışbükey, içbükey ve düz olarak işlenmiştir. Tacın uç kısmı üstten hafif aşağı basık olup 0,27 m. yüksekliğindedir. Podyum tacı üzerinde üçlü olarak kademelendirilmiş, alt kısımları fascialı yükselteler ile stylobat seviyesine ulaşılmaktadır. Bunlardan alttaki 0,37 m., üstteki 0,36 m. yüksekliğindedir. En üstte, sütun kaidelerinin altına gelen yerlerde 0,22 m. yüksekliğinde bloklar bulunmaktadır. Bu bloklardan sütun kaideleri altına gelenler diğerlerinden yüksek tutulmuşlardır. Bunlar sütun kaidelerinin altında plinthe işlevi görmektedirler. Tapınağın güney kısmında tapınağa çıkan merdivenlere ait kalıntılar Topçu tarafından ortaya çıkarılmıştır²¹. Burada beş basamak bulunmaktadır. Bu kısımda kazı tamamlanmadığı ve merdivenlerde de tahribat olduğundan dolayı tapınak girişinin tam şekli bilinmemektedir²². Tapınağın stylobat ölçüsünü Heberdey – Wilhelm, 37,96 x 20,10 m.; Keil – Wilhelm, 39,15 x 22,53 m.; Topçu, 39,20 x 21,82 m.; Söğüt, 39,20 x 22,20 m. olarak vermiştir²³.

Korykos'ta yer alan tapınağa (Levha 27a) baktığımızda uzun kenarlarının, çevresindeki alandan daha yüksekte olduğu görülmektedir. Bu durumdan dolayı Kaplan

¹⁹ Söğüt 1998: 96 – 97.

²⁰ Topçu 1982: 50; Söğüt 1998: 91; Berns 1998: 138; Şahin 2002: 76.

²¹ Topçu 1983: 272, Res. 5.

²² Söğüt 1998: 91, Lev.40d.

²³ Heberdey ve Wilhelm 1896: 100; Keil ve Wilhelm 1931: 7, Abb.13; Topçu 1982: 50; Söğüt 1998: 91.

tarafından tapınağın bir podyum üzerinde inşa edildiği önerilmiştir²⁴. Tapınağın olası stylobat ölçüleri önceki çalışmalarda 25,40 x 40,20 m. olarak ölçülmüştür²⁵. Daha sonra Kaplan tarafından yapılan çalışmada uzun kenar stylobat ölçüsü 34,16 m. olarak verilmiştir²⁶.

Olba Akropol Tapınağı'nın altyapısı, üzerinde yükseldiği ana kayanın podyum olarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Masif bir kaya külesinden oluşan podyum yaklaşık 6,40 x 6,75 m. ölçülerindedir²⁷. Bu podyuma yine kayaya oyulan 12 basamaklı dar bir merdivenle çıkılmaktadır²⁸.

Kurşun Kalesi yerleşiminde bulunan tapınak (Levha 31a – 31b – 32a) direkt olarak kayalık zemin üzerine inşa edilmiştir. Düzensiz kaya yüzeyi, duvarın oturduğu kenarlarda işlenerek düzeltilmiştir. Yapının stylobat ölçüsü 7,83 x 15,52 m. olarak ölçülmüştür²⁹.

²⁴ Kaplan 2008: 233.

²⁵ Durugönül, Durukan ve Mietke 2006: 21; Kaplan 2006: 91.

²⁶ Kilikia Bölgesinde bulunan Zeus Olbios ve Elaiussa Sebaste'deki tapınağın, Korykos Tapınağı için öncül olduğu düşünülürse, bu tapınağın uzun kenar stylobat ölçüsü muhtemelen 34,16 metredir. Bkz. Kaplan 2008: 232 – 233.

²⁷ Erten 2004: 57.

²⁸ Erten 2003: 188.

²⁹ Şahin ve Özdzibay 2014, 86: Tapınağın stylobat ölçüsü Söğüt'ün çalışmasında 7,65 x 15,60 m. olarak verilmiştir. Bkz. Söğüt 1998: 102.

II. BÖLÜM

KAİDE, SÜTUN, BAŞLIK VE DÜZEN

Bu bölümde Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'nde yer alan tapınakların kaideleri, sütunları ve sütun başlıkları ile düzenleri ele alınmıştır.

II. 1. Kaide

Doğu Dağlık Kilikia'da bulunan Zeus Olbios, Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia ve Korykos Tapınakları'nın kaideleri günümüze ulaşmışlardır³⁰.

Hellenistik Dönem Tapınakları'ndan kaide yapısı bilinen tek tapınak, Zeus Olbios Tapınağı'dır. Tapınağın kaidesi Attik yapıdadır (Levha 2b – 3a). Torus – trochilos – torus şeklinde oluşturulmuştur.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı Attik-Ion tipi kaidelere sahiptir (Levha 14b)³¹. Kaidenin ölçüsü 0,53 m.'dir³². Kaideler alttan itibaren plinthe (1,43x1,43 m.³³), torus, trochilos ve torus olarak devam etmekte, sonra üç kademeli bir geçiş elemanı ile sütun tamburu başlamaktadır. Kaide ile sütun alt tamburu birlikte işlenmiştir³⁴.

³⁰ Korykion Antron'daki tapınağa ait ele geçen bir kaide elemanı görülmemektedir. Buna karşın tapınak alanı içerisinde, tapınağın Dor düzeninde inşa edildiğine kanıt olan sütun tamburları ve üst yapı elemanları görülmektedir. Dolayısıyla tapınağın yapımında kaide tercih edilmemiş olabilir. Korykion Antron Tapınağı'nın alanında bulunan mimari parçalara ilişkin detaylı bilgi için bkz. Feld ve Weber 1967: 262 – 264. Çatiören Hermes Tapınağı'nda da kaide ele geçmemiştir. Yapılıkaya ve Sulucin'deki tapınaklar ise mağara yapılanmasına sahip oldukları için burada herhangi bir mimari eleman kullanılmamıştır.

³¹ Gough 1954: 55; Baldassarri 1999: 372; Pohl 2002: 202; Schneider 2005: 184.

³² Gough 1954: 55.

³³ Gough 1954: 56; Söğüt 1998: 109.

³⁴ Berns 1998: 148; Söğüt 1998: 109.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın kaideleri in situ durumdadır ve Attik-Ion tiptedir (Levha 21c)³⁵. 0,38 m. yüksekliğinde olan mermer kaidelerin altında, 1x1 m. boyutlarında plintheler bulunur. Kaideler, postamentler üzerine yerleştirilmiştir (Levha 22a). Postamentlerin ölçüleri 1,00 – 1,35 x 1,05 – 1,10 m. arasında değişmektedirler³⁶.

Seleukeia'da bulunan tapınağın Attik kaideleri 1,50 x 1,50 m. ölçülerindeki stylobat blokları ile birlikte çalışılmış plintheler üzerine yerleştirilmişlerdir (Levha 24c – 25a – 26a). Kaideler sütun alt tamburu ile birlikte çalışılmışlardır. Toplam yükseklik 0,58 m.'dir ve sadece kaidelerin yüksekliği 0,42 m.'dir³⁷.

Korykos Tapınağı'nın kaidesi Attik tiptedir (Levha 29c). Sütun alt tamburu ile kaide birlikte işlenmiştir. Kaidenin yüksekliği, sütun alt tamburu ile birlikte 0,50 – 0,60 m. arasında değişmektedir. Sadece kaidenin yüksekliği 0,30 m.'dir³⁸.

II. 2. Sütun

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'ndan sütunları günümüze ulaşanlar, Zeus Olbios, Korykion Antron, Çatıören Hermes, Elaiussa Sebaste Augustus, Seleukeia, Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları'dır.

Zeus Olbios Tapınağı'nın sütun gövdesi tamburlar halindedir. Tamburların yüzeyi yivlidir. Ancak yivlerin içleri (fluthesler) alt tamburlarda açılmamıştır (Levha 3b). Bu durum sütunların üçte birinden daha az kısmını kapsamaktadır³⁹. Yivlerin aynı seviyede işlenmemiş oldukları görülür⁴⁰. Arrisleri düz sırtlı (İonik) olarak işlenen yivler 24 adettir⁴¹.

³⁵ Söğüt 1998: 97; Pohl 2002: 200.

³⁶ Söğüt 1998: 97. Ayrıca postamentlerin ve kaidelerin çizimi için bkz. Wannagat 2006 vd.:11, Abb.9.

³⁷ Söğüt 1998: 92.

³⁸ Söğüt 1998: 104; Kaplan 2008: 229.

³⁹ Wannagat 1999: 359.

⁴⁰ Börker 1971: 38; Wannagat 1999: 359.

⁴¹ Herzfeld ve Guyer 1909: 440; Boysal 1952: 236, Börker 1971: 38.

Sütun yüksekliği Bent⁴² tarafından 12,19 m., Boysal⁴³ tarafından 8 – 10 m. ve Wannagat⁴⁴ tarafından yaklaşık 15 m. olarak verilmiştir. Sütun alt çap ölçüsü Bent tarafından⁴⁵ 1,52 m. ve Wannagat tarafından⁴⁶ ise 1,50 m. olarak verilmiştir.

Korykion Antron'daki tapınağın sütun gövdesi yivli tamburlardan oluşmaktadır. Yiv sayısı 20'dir ve arrisler keskin sırtlı (dorik) olarak işlenmiştir. Feld – Weber'in aktardığına göre sütun yüksekliği en az 5,50 – 5,60 m. olmalıdır. Sütun alt çapı ise 0,78 – 0,80 m. ölçülerindedir⁴⁷.

Çatiören Hermes Tapınağı'nın sütun gövdesi yivsiz tamburlardan oluşmaktadır⁴⁸.

Elaiussa Sebaste'deki Augustus Tapınağı'nın tamburlar halindeki sütun gövdeleri yivlidirler (Levha 14c). Tambur yükseklikleri 0,75 ile 3,75 m. arasında değişmektedir. Sütunlar 24 yivli olup 0,03 m. genişliğinde arris ve 0,12 m. genişliğinde fluthesten oluşmaktadır⁴⁹. Arrisler düz sırtlı olarak işlenmiştir. Sütun yüksekliği, kaide ve başlık ile birlikte Pohl ve Söğüt tarafından 9 – 10 m.⁵⁰, Borgia tarafından 11,40 m.⁵¹ olarak verilmiştir. Sütun alt çapını ise Gough ve Söğüt 1,07 m.⁵², Keil – Wilhelm ve Borgia 1,20 m.⁵³ olarak verilmiştir.

⁴² Bent 1891: 220. Bent, tapınak ölçülerini feet olarak vermiştir; 65 ft. 8 in. Bent ayrıca yiv sayısını 23 olarak vermiştir.

⁴³ Boysal 1952: 236.

⁴⁴ Wannagat 1999: 359; Wannagat 2007: 3.

⁴⁵ Bent 1891: 220.

⁴⁶ Wannagat, Dorl, Kramer, Spanu ve Westphalen 2005: 358; Wannagat 2006: 131.

⁴⁷ Feld ve Weber 1967: 262 ve 264.

⁴⁸ Hellenkemper ve Hild 1986: 74.

⁴⁹ Söğüt 1998: 109.

⁵⁰ Pohl 2002: 202; Söğüt 1998: 110.

⁵¹ Borgia 2008: 258.

⁵² Gough 1954: 55; Söğüt 1998: 110.

⁵³ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Borgia 2008: 258.

Tykhe Tapınağı'nın sütunları yivsiz ve monolittir (Levha 20a). Sütunların yükseklikleri 6, 52 m.'dir. Postament ile birlikte toplam yükseklik 7,47 m.'dir. Sütun alt çapının ölçüsü 0,66 m.'dir⁵⁴.

Seleukeia kentindeki tapınağın sütun gövdesi tamburlardan meydana gelmektedir (Levha 23a). Tambur alt çapı 1,25 m.'dir ve yükseklikleri 0,65 – 0,88 m. arasında değişmektedir. Tamburlar 24 yivlidir. 0,11 – 0,12 m. genişliğinde flutheslere ve 0,025 m. genişliğinde arrislere sahiptir. Arrisler düz sırtlı olarak işlenmiştir. Sütun yüksekliği kaideden başlığa kadar 9,28 m., başlık üstüne kadar 10,58 m.'dir⁵⁵.

Korykos kentindeki tapınağın sütun gövdesi tamburlardan meydana gelmektedir. Tambur yüksekliği 1,00 – 2,10 m. arasında değişmektedir⁵⁶. Sütun yüksekliği, kaide, sütun gövdesi ve başlık ile birlikte muhtemelen 9,50 m.'dir ve sütun alt çapı 0,90 m.'dir⁵⁷. Uzun kenarda korunmuş durumda olan sütunların, yaklaşık 2,25 metrelik bölümünde arrisler işlenmiş fakat fluthesler açılmamıştır. 2,25 metrelik alandan sonraki 0,25 metrelik bölümde ise flutheslerin tam olarak işlendiği ve arrislerin düz yüzeyli oldukları görülmektedir⁵⁸.

Kurşun Kalesi'ndeki tapınağın sütun gövdesi tamburlardan meydana gelmektedir. Tapınak alanında 16 tambur bulunmuştur. Bunlar yivsizdir. Sütun yüksekliği 7,21 m., alt çap ölçüsü ise 0,80 m.'dir⁵⁹.

⁵⁴ Pohl 2002: 200.

⁵⁵ Topçu 1982: 50; Söğüt 1998: 92, dipnot 616.

⁵⁶ Söğüt 1998: 104.

⁵⁷ Kaplan 2008: 233 – 234.

⁵⁸ Kaplan 2008: 230.

⁵⁹ Şahin – Özdizbay 2014: 89.

II. 3. Başlık ve Düzen

Hellenistik Dönem Tapınakları içerisinde, yalnızca Zeus Olbios Tapınağı Korinth düzeni ve başlığına sahiptir (Levha 4a – 4b)⁶⁰.

Korykion Antron'daki tapınak alanında bulunan mimari veriler (Levha 8b), tapınağın Dor düzeninde inşa edildiğine işaret eder. Burada Dor düzeninde başlıklar ve geisonlar bulunmuştur⁶¹.

Çatıören Hermes Tapınağı'nda Dor başlıklara işaret eden arkeolojik verilerin varlığı önceki yayınlardan bilinmektedir⁶².

Elaiussa Sebaste⁶³, Diokaisareia Podyumlu/Tiberius⁶⁴, Diokaisareia Tykhe⁶⁵, Seleukeia⁶⁶, Korykos⁶⁷ ve Olba Akropol⁶⁸ Tapınakları Korinth başlık tipine ve düzenine sahiptirler (Levha 14d - 19 - 22b - 29a - 29b).

Kurşun Kalesi'ndeki tapınak ise Dor tipi başlıklara sahiptir (Levha 33a – 33b) ve Dor düzeninde inşa edilmiştir⁶⁹.

⁶⁰ Boysal 1952: 237; Herzfeld ve Guyer 1909: 440; Börker 1971: 97; Williams 1974: 405; Rumscheid 1994: 87; Wannagat 1999: 359; Akurgal 2003: 476.

⁶¹ Feld ve Weber 1967: 262 – 264.

⁶² Durugönül ve Gabelmann 1997: 215.

⁶³ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Berns 1998: 148; Akurgal 2003: 478; Schneider 2005: 184; Borgia 2008: 252. İki parçadan oluşan sütun başlıklarının alt parçasının yüksekliği 0,62 metre, üst parçasının yüksekliği 0,75 metredir ve üst çapı 1,02 metredir. Bkz. Söğüt 1998: 110.

⁶⁴ Wannagat 2006: 144; Kaplan 2012: 185.

⁶⁵ Wannagat, Westphalen, Kramer ve Koch 2006: 5. Tykhe Tapınağı'nın başlık yüksekliği 0,83 metredir.

⁶⁶ Keil ve Wilhelm 1931: 7; Söğüt 1998: 92. Başlıklar iki parçadan oluşmaktadır.

⁶⁷ Söğüt 1998: 104; Kaplan 2008: 230. Korykos Tapınağı'nın başlığı iki kalathostan oluşmaktadır. Başlığın yüksekliği, Kaplan tarafından 1.10 metre, Söğüt tarafından 0,80 metre olarak verilmiştir.

⁶⁸ Erten 2003: 188.

⁶⁹ Başlığın yüksekliği 0,62 metre ve alt çapı da 0,62 metredir. Başlıklar üst tamburlarla birlikte işlenmiştir. Bkz. Şahin – Özdzibay 2014: 88.

III. BÖLÜM

JOCH VE INTERCOLUMNIUM

Bu bölümde Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'nın sütun aralıkları (intercolumnium) ve iki sütunun, birbirlerinin eksenine olan uzaklıkları (Joch) incelenecektir⁷⁰.

Hellenistik Dönem Tapınakları'ndan Joch ölçüsü bilinen tek yapı, Zeus Olbios Tapınağı'dır. Tapınağın Joch ölçüleri; önde 3,79 m. ile 3,85 m., uzun kenarda 3,26 m. ile 3,42 m. arasında değişmektedir⁷¹. Tapınağın iki sütunu arasındaki uzaklık Bent tarafından 1,82 m. olarak hesaplanmıştır⁷².

Roma Dönemi Tapınakları'ndan Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia, Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nın Joch ölçüleri bilinmektedir.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın Joch ölçüleri Pohl⁷³ tarafından ön yüzde 3,10 m., orta joch yaklaşık 3,80 m., yan yüzde 2,86 m.; Borgia - Monaco⁷⁴ ve Schneider⁷⁵ tarafından kuzeyde 4,90 m., güneyde 4,40 m., yanlarda 2,90 m.; Söğüt⁷⁶ tarafından ise 2,86 m. olarak hesaplanmıştır.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın Joch ölçüsü Pohl tarafından 1,89 m. olarak belirlenmiştir⁷⁷.

⁷⁰ Bu kavramlar için bkz. Schmidt-Colinet ve Plattner 2004: 96-97.

⁷¹ Wannagat vd. 2005: 358; Wannagat 2006: 131. Tapınağın sütun dizimi ve joch ölçülerini gösteren çizim için bkz. Wannagat 2006: 130, Abb. 16.

⁷² Bent 1891: 220.

⁷³ Pohl 2002: 202.

⁷⁴ Borgia ve Monaco 2007: 27.

⁷⁵ Schneider 2008: 129.

⁷⁶ Söğüt 1998: 110, dipnot 706.

⁷⁷ Pohl 2002: 200.

Seleukeia Tapınağı'nın Joch ölçüsü Heberdey – Wilhelm tarafından 2,95 m.; Pohl⁷⁸ tarafından 2,81 m.; Söğüt⁷⁹ tarafından yaklaşık 3 m. olarak ölçülmüştür.

Korykos Kenti'ndeki tapınağın Joch ölçüsü uzun kenarlarda 3,10 m. olarak hesaplanmıştır⁸⁰.

Kurşun Kalesi Tapınağı'nın intercolumnium ölçüsü Şahin ve Özdizbay tarafından yapılan çalışmada 1,543 m. olarak hesaplanmıştır⁸¹. Tapınağın Joch ölçüsü ise 2,343 m.'dir.

⁷⁸ Pohl 2002: 214. Bu ölçü Topçu'nun çalışmasından alınmıştır.

⁷⁹ Söğüt 1998: 92.

⁸⁰ Kaplan 2008: 230.

⁸¹ Şahin ve Özdizbay 2014: 90.

IV. BÖLÜM

TAPINAK PLANI VE ÇEKİRDEK YAPISI

Zeus – Olbios Tapınağı peripteros planda inşa edilmiştir (Levha 1b – 2a). 6 x 12 sütun dizisine sahiptir⁸². İç çekirdeği tapınağın kiliseye dönüştürülmesi dolayısıyla daha sonraki süreçte tahribata uğramıştır.

Korykion Antron'daki tapınak için üç farklı plan tipi önerisi mevcuttur. Yapı, Keil – Wilhelm tarafından amphiprostylos planlı olarak tanımlanmıştır⁸³. Feld – Weber, tapınağın in antis ya da prostylos planlı olduğunu önermektedirler (Levha 8a)⁸⁴. Tapınağın çekirdek yapısının pronaos ve naostan oluştuğu düşünülmektedir⁸⁵.

Çatıören Hermes Tapınağı'nın in antis plana sahip olduğu önerilmektedir⁸⁶. Tapınağın pronaos⁸⁷ ve naos kısmından oluştuğu bugün çıplak gözle dahi iyi bir şekilde görülmektedir (Levha 6).

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı peripteros planlı olarak inşa edilmiştir⁸⁸ (Levha 11b – 12a – 12b – 13). Tapınak 6 x 12 sütun sayısına sahiptir⁸⁹. Tapınakta yalnızca naos görülmektedir. Naosun altında törensel ayin alanı olarak kullanılan, bir yer altı odası yer almaktadır (Levha 16b)⁹⁰.

⁸² Boysal 1952: 236; Williams 1974: 406; Akurgal 2003: 476.

⁸³ Keil ve Wilhelm 1931: 217.

⁸⁴ Feld ve Weber 1967: 263; Hild ve Hellenkemper 1990: 314 - 315; Söğüt 1998: 23.

⁸⁵ Feld ve Weber 1967: 266. Naos ölçüsü, pronaos ile birlikte 8.50 x 12.75 metredir.

⁸⁶ Hellenkemper ve Hild 1986: 74-75, fig. 9; Hild ve Hellenkemper 1990: 224-225.

⁸⁷ Bent 1891: 210. Pronaosun ölçüleri, Bent tarafından 4.40 x 5.90 metre olarak verilmiştir.

⁸⁸ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Söğüt 1998: 109; Pohl 2002: 17, 202; Akurgal 2003: 478; Schneider 2005: 184.

⁸⁹ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Berns 1998: 148; Pohl 2002: 61, 202; Akurgal 2003: 478; Borgia 2008: 252.

⁹⁰ Gough 1954: 57; Borgia ve Monaco 2007: 28; Schneider 2008: 132. Bu oda opus quadratum tekniğinde inşa edilmiş ve 4,14 x 4,14 metre ölçülerine sahiptir. Oda, M. Gough tarafından yapılan kazı çalışmasında ortaya çıkarılmıştır.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı prostylos plana sahiptir (Levha 21a – 21b). Tapınağın önündeki beş sütun in situ olarak korunmuştur. Bir sütun ise bugün tahrip olmuştur. Dolayısıyla tapınak altı sütunlu bir prostylostur⁹¹. Tapınağın içyapısı sadece naostan oluşmaktadır⁹². Naos ile postament üzerinde yükselen sütunlar arasında 34,50 m. mesafe vardır. Naosun doğu cephesi olduğu gibi açıktır. Tapınak bu yapıyla ünik bir özellik sergilemektedir⁹³.

Seleukeia'daki tapınak pseudodipteros planlıdır (Levha 23b)⁹⁴. 8 x 14 sütun sayılı⁹⁵ tapınak, pronaos ve naosa sahiptir⁹⁶. Opisthodomos bulunmamaktadır. Berns, yapının iç çekirdeğine ilişkin yeni bir görüş sunmuştur. Naos girişinin alışılmışın dışında derin olduğunu düşünerek, bu giriş kısmı ile ante duvarları arasında kalan kısımda bir merdiven olacağını ve bu merdiven aracılığıyla yapının çatısına çıkılacağını önermiştir⁹⁷ (Levha 24a). Ancak çatıdaki kültler konusunda Held tarafından yayınlanmış ve bu konuda literatürdeki tek makale olan “Kult auf dem Dach” adlı çalışma içerisinde Berns’in önerisine, arkeolojik buluntunun yetersiz olmasından dolayı kuşku ile bakılmıştır⁹⁸.

⁹¹ Pohl 2002: 11.

⁹² Yapının naos ölçüsü Wannagat tarafından 14 x 13 metre; Pohl tarafından yaklaşık 12.30 x 11.50 metre, Söğüt tarafından ise içten içe 10.25 x 10.35 metre olarak verilmiştir. Bkz. Söğüt 1998: 97; Pohl 2002: 46, 200; Wannagat vd. 2006: 4.

⁹³ Söğüt 1998: 97.

⁹⁴ Topçu 1983: 272.

⁹⁵ Keil ve Wilhelm 1931: 8.

⁹⁶ Topçu 1984: 449; Söğüt 1998: 92. Söğüt, çalışmasında yapının temel kalıntılarına göre yaklaşık ölçümler yapmıştır. Naosun, pronaos ile birlikte uzunluğu 28.04 metre; naosun arka duvarının dıştan dışa genişliği 10,75 metre; pronaosun derinliği yaklaşık 9 metre olarak verilmiştir.

⁹⁷ Berns 1998: 140.

⁹⁸ Held 2005: 158.

Korykos Tapınağı peripteros planlı olarak tanımlanmıştır (Levha 27b). Tapınağın sütun sayısının 6 x 12 olduğu düşünülmektedir. Yapılan yüzey araştırmalarında tapınağın iç yapısına ait izlere rastlanılmamıştır⁹⁹.

Kurşun Kalesi'ndeki tapınak tetrastilos prostylos planda inşa edilmiştir¹⁰⁰ (Levha 32b – 35b). Söğüt tarafından yapılan çalışmada tapınağın pronaos ölçüsü 3.75 x 5.55 m., naos ölçüsü 7.40 x 5,55 m. olarak hesaplanmıştır¹⁰¹. Fakat Şahin ve Özdizbay tarafından yapılan incelemede pronaosa ait olabilecek duvar uzantısı görülmemiştir¹⁰².

Olba Akropol Tapınağı'nın in antis ya da prostylos bir plana sahip olduğu önerilmektedir (Levha 30)¹⁰³.

⁹⁹ Kaplan 2008: 232. Korykos'taki tapınağın yüzey araştırmaları için bkz. Durugönül vd. 2006 ile Durugönül, Durukan, Aşkın, Alkaç, Kaplan ve Körsulu 2008.

¹⁰⁰ Söğüt 1998: 102; Durugönül 2001: 159; Şahin – Özdizbay 2014: 89.

¹⁰¹ Söğüt 1998: 102.

¹⁰² Şahin ve Özdizbay'a göre bu durum, tapınak plan yapısının zaman içinde daha az görülebilir olması sebebiyle olabilir; fakat tapınağın bir pronaosa sahip olmaması ihtimali değerlendirilmelidir. Bkz. Şahin ve Özdizbay 2014: 87.

¹⁰³ Erten 2005: 14; Erten 2006: 312; Erten 2007: 122.

V. BÖLÜM

ÜST YAPI ELEMANLARI

Bu bölüm içerisinde Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'nın üst yapı elemanları incelenecektir. Bunlar arşitrav, friz, geison, sima ve alınlıklardan oluşmaktadır.

V. 1. Arşitrav

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'ndan sadece Korykion Antron, Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Korykos, Seleukeia ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nın arşitravları günümüze ulaşmıştır. Bunları fascialı, fasciasız ve yazıtlı olarak alt başlıklar halinde ele alabiliriz.

V. 1. 1. Fascialı ve Fasciasız Arşitravlar

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'nda arşitrav yüzeyleri farklı çalışılmış örnekler mevcuttur.

Roma Dönemi'ne ait tapınakların günümüze ulaşan arşitrav bloklarında üç fascia görülür. Bu tapınaklar; Elaiussa Sebaste Augustus¹⁰⁴, Diokaisareia Tykhe¹⁰⁵, Seleukeia¹⁰⁶ ve Korykos¹⁰⁷ Tapınakları'dır.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın arşitrav bloğu, 84 cm. yüksekliğinde ve 98 cm. kalınlığındadır¹⁰⁸. Borgia tarafından verilen arşitrav ölçüleri ise 0,81 – 0,84 m.

¹⁰⁴ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Gough 1954: 56; Söğüt 1998:110; Berns 1998: 148; Baldassarri 1999: 372; Pohl 2002: 202.

¹⁰⁵ Söğüt 1998: 98; Pohl 2002: 200.

¹⁰⁶ Söğüt 1998: 93; Pohl 2002: 214.

¹⁰⁷ Kaplan 2008: 234.

¹⁰⁸ Pohl 2002: 202.

yüksekliklerinde ve 0,99 – 1,25 m. kalınlıklarındadır¹⁰⁹. Soffit yoktur¹¹⁰. Üstünde taç gibi ters bir boyun ile bitmektedir (Levha 16a)¹¹¹.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın arşitrav blokları in situdur. Bunlar 0,59 m. yüksekliğinde ve 0,60 m. derinliğindedir¹¹². Arşitrav yüzeyi üç fascialıdır ve profilli bir taç kısmı ile son bulur¹¹³.

Seleukeia'daki tapınak alanında ele geçen arşitrav blokları (Levha 25b) üç fascialı olup üst profili içbükey ve dışbükey olarak şekillendirilmiştir. İçbükey profil palmet bezemelidir. Dışbükey profil ise Ion kymationu ile bezenmiştir. Fascialar arasındaki geçişlerde inci-makara motifleri görülmektedir. Ölçülebilen bir arşitrav bloğunun yüksekliği 0,86 m., alt genişliği ise 0,80 m. olmalıdır. Fasciaların ölçüleri, üstten alta doğru 0,26 m., 0,22 m. ve 0,20 m. yüksekliğindedir. Soffitlerde; kademeli olarak ilerleyip ortada bir rozetle birleşen yaprak motifi vardır. Soffitlerin bazılarının detayları işlenmemiştir. Soffit genişliği arşitrav alt bölümünün beşte biri kadardır¹¹⁴.

Korykos Tapınağı'nda dört adet arşitrav bloğu kısmen korunmuş olarak günümüze ulaşmıştır. Bunlardan üç tanesi üç fascialıdır. Arşitravların yükseklikleri yaklaşık 0,70 m.'dir. Alt yüzlerinin derinliği 0,37 m.'dir. arşitravların üst fasciaları 0,23 m., orta fasciaları 0,18 m., alt fasciaları ise 0,13 m.'dir¹¹⁵.

¹⁰⁹ Borgia 2008: 260.

¹¹⁰ Söğüt 1998: 110; Pohl 2002: 202.

¹¹¹ Baldassarri 1999: 372.

¹¹² Pohl 2002: 200.

¹¹³ Söğüt 1998: 98.

¹¹⁴ Söğüt 1998: 93 – 94.

¹¹⁵ Kaplan 2008: 234.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın naosa bakan arşitrav iç yüzleri iki fascialıdır¹¹⁶.

Fasciasız arşitravlar Korykion Antron, Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nda görülür.

Hellenistik Dönem'e ait tapınlardan yalnızca Korykion Antron'daki tapınağın arşitrav blokları günümüze ulaşmıştır. Bu blokların uzunlukları 92 – 97 cm. arasında değişmektedir. Yükseklikleri 56 cm., kalınlıkları ise 68 cm.'dir. Bloklar yüzeysel işlenmiş dış taenia ve regula altına oturmuş altı guttae ile kolayca Dor olarak tanımlanabilir¹¹⁷. Tapınak Dor düzeninde olduğundan arşitravında fascia yoktur.

Roma Dönemine ait Korykos Tapınağı'nda bulunan dört arşitrav bloğundan birisi fasciasızdır. Üst yüz derinliği 0,47 m.'dir. Bu fasciasız arşitrav, yapının naosa bakan iç yüzüne ait olabilir¹¹⁸.

Kurşun Kalesi'ndeki tapınak Dor düzenindedir ve arşitravı fasciasızdır (Levha 34a – 34b). Tapınak alanında dokuz arşitrav bloğu görülmektedir. Genişlikleri; 3,08 m. – 2,50 m. – 2,47 m. – 1,95 m. – 1,84 m. arasındadır, yükseklikleri ise 0,62 m.'dir. Arka yüzleri bir taç profille sınırlandırılmıştır. Blokların derinliği altta 0,707m., üstte ise 0,80 m.'dir. Taenia 0,04 m., regula 0,03 m., guttae ise 0,01 m. yüksekliğindedir. Regula genişliği 0,42 m., guttae genişliği 0,03 m.'dir. Regularar arasındaki mesafe ise 0,45 m.'dir¹¹⁹.

¹¹⁶ Söğüt 1998: 98.

¹¹⁷ Feld ve Weber 1967: 263.

¹¹⁸ Kaplan 2008: 234.

¹¹⁹ Şahin ve Özdizbay 2014: 88.

V. 1. 2. Yazıtlı Arşitravlar

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Tapınakları'ndan sadece Diokaisareia Tykhe, Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nın arşitravları yazıtlıdır.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın arşitravının, üstten ilk fasciası üzerinde “ΟΠΠΙΟΣ ΟΒΡΙΜΟΥ ΚΑΙ Η ΓΥΝΗ ΚΥΡΙΑ ΛΕΟΝΙΔΟΥ ΤΟ ΤΥΧΑΙΟΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ” yazmaktadır¹²⁰.

Türkçesi; “Obrimos'un oğlu Oppios (Uppius) ve Oppios'un karısı, Lepidos(?)'un kızı Kyria Tykhe tapınağını şehre adadı (şehir için dikti).” şeklindedir¹²¹.

Korykos Tapınağı'na ait bir arşitrav bloğunun üst ve orta fasciası üzerinde yazıt yer alır. Ancak yazıtın az bir kısmı korunmuştur. Üst fasciada “CKAIAY” ve orta fasciada “THCACM” yazılıdır (Levha 28). Burada iki imparator adı anılmaktadır. Yazıt, yapının kim ya da kimler için yaptırıldığını içeren iki imparatorlu bir ithaf yazıtı olarak değerlendirilmektedir¹²².

Kurşun Kalesi Tapınağı'nın güneydoğusunda ters dönmüş halde kireçtaşı bir arşitrav parçası bulunmuştur. Bu parçanın tapınağın cephesine ait olduğu düşünülmektedir. Arşitrav parçasının ön yüzünde yazıt yer almaktadır. Yazıt ve çevirisi aşağıdadır:

[-----] Ἐρμῆσιάναχος τη

γυναιχός αὐτοῦ.

¹²⁰ Hicks 1891: 264.

¹²¹ Söğüt 1998: 98.

¹²² Kaplan 2008: 238.

Hermesianaks'ın oğlu kendi karısı için yaptırdı¹²³.

V. 2. Friz

Hellenistik Dönem Tapınakları'ndan sadece Korykion Antron Tapınağı'nın metop ve trigliften oluşan friz bloğuna ait parçaları günümüze ulaşmıştır. Metop genişliği 56 cm., triglif genişliği ise 36 cm.'dir¹²⁴.

Roma Dönemi Tapınakları'ndan Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nın frizleri bilinmektedir.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın friz yüksekliği 0,66 m.'dir¹²⁵. Tapınağın günümüze ulaşan peristasis frizi üzerinde süsleme olarak deniz thiasosu sahnesi görülmektedir (Levha 15b)¹²⁶. Naosa ait olduğu düşünülen bir diğer friz bloğu üzerinde de putti ile desteklenmiş ve üst tarafında bukranon olan bir çelenk görülmektedir (Levha 15a)¹²⁷.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'ndan günümüze bir friz bloğu kalmamıştır. Ancak önceki yayınlardan friz ile ilgili bazı bilgiler edinilmektedir¹²⁸. Buradan yola çıkıldığında friz kuşağı "S" profilli ve taç kısmında ise dışbükey bir profilin varlığı anlaşılır. Bu profil, Ion kymationları ile süslüdür.

Seleukeia'daki tapınak alanında tapınağa ait olduğu düşünülen bir friz bloğu bulunmuştur. Bu friz günümüzde Silifke Müzesi'nde bulunmaktadır. Frizin malzemesi kireçtaştır. Friz yüksekliği 76 cm., uzunluğu 176 cm., alt derinliği 68 cm., üst derinliği 96

¹²³ Şahin ve Özdizbay 2014: 92.

¹²⁴ Feld ve Weber 1967: 263.

¹²⁵ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Pohl 2002: 202.

¹²⁶ Keil ve Wilhelm 1931: 222; Gough 1954: 56; Berns 1998: 148; Baldassarri 1999: 372; Pohl 2002: 202; Borgia 2008: 261.

¹²⁷ Borgia ve Monaco 2007: 28; Schneider 2008: 131 – 132.

¹²⁸ Tapınağın üst yapısını gösteren çizim için bkz. Keil ve Wilhelm 1931: 55.

cm.'dir¹²⁹. Friz kuşağı üzerinde girland, nike ve bir rozet bulunur¹³⁰. Diş sırası ile friz kuşağı arasında Ion kymationu ve inci makara dizileri yer alır (Levha 25c).

Kurşun Kalesi'ndeki tapınak yapısına ait triglif – metop frizine ait toplam dokuz blok, arazide dağılmış biçimde görülmektedir (Levha 34c – 34d). Bu bloklardan tüm korunmuş olanların genişlik ölçüleri; 1,78 m., 1,75 m., 1,70 m., 1,68 m., 1,62 m., 1,56 m., 1,54 m., 1,39 m. ve 1,20 m. olarak hesaplanmıştır. Blok yüksekliği 0,59 m., derinliği ise 0,65 m.'dir. Triglif genişlikleri 0,41 – 0,42 m. arasında değişmektedir ve iki tam iki yarım trigliften oluşmaktadır. Yükseklikleri ise 0,52 m.'dir ve araları derin işlenmiştir. Triglifin üstündeki bant ile triglif – metop friz bloğu boyunca devam eden bant aynı yüksekliğe sahip olup, yüksekliği 0,07 m.'dir. Bloklar bazen tek bazen çift triglif içermektedir. Yapılan ölçümler sonucu metopların 0,62 ve 0,72 m. olmak üzere iki farklı genişliğe sahip oldukları anlaşılmıştır. Metop yüksekliği ise 0,52 m.'dir¹³¹.

V. 3. Korniş, Sima ve Alınlık

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'nın geison, sima ve alınlık gibi üst yapı elemanları az sayıda korunmuştur.

Hellenistik Dönem Tapınaklarından yalnızca Korykion Antron'daki tapınak alanında geison görülmektedir. Tapınağın geisonuna ait küçük bir parça tapınak alanı içerisinde yer almaktadır. Bu bloğun üzerinde sadece iki damlacıklı küçük bir mutulus fragmanı yer alır¹³².

¹²⁹ Kaplan 2013: 173.

¹³⁰ Keil ve Wilhelm 1931: 8; Kaplan 2013: 173.

¹³¹ Şahin ve Özdizbay 2014: 88 – 89.

¹³² Feld ve Weber 1967: 263 – 264.

Roma Dönemi'ne ait üç tapınaktan korniş, sima ve alınlık parçaları günümüze ulaşabilmiştir.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın alınlığına ait bir köşe parçası günümüze ulaşmıştır¹³³.

Seleukeia'daki tapınağın bulunduğu alan içerisinde çok sayıda korniş - sima parçası yer almaktadır. Üst yapı elemanlarına baktığımızda korniş ve simaların aynı taş üzerinde işlendiği görülmektedir. Kornişleri, konsollu ve konsolsuz olarak sınıflandırmak mümkündür (Levha 26b). Konsollu korniş üzerinde, konsol altlarında akanthus yaprakları yer almaktadır. Konsolların çevresi ve arası, ion kymationları ile bezemelidir. Kasetler çiçek ve yaprak bezekleri ile doldurulmuştur. Açık bir "S profili" çizen simada ise, birbirine bağlantılı ve ritmik olarak devam eden spiral motifi ve ters-düz ritmik olarak ilerleyen palmet motifi işlenmiştir.

Seleukeia Tapınağı'nın alanında, mimari parçalar arasında, alınlığa ait, sadece bir köşe parçası ile tepeye gelen sima bloğu görülmüştür. Bunlardan köşe parçasında, alınlık altı ve eğik geisonun düz yüzeyi ile geisonun bittiği yeri belirleyen profil görülmektedir. Alınlık tepesine gelen sima parçasında ise, tam ortada palmet yanlarında iki yaprak ve devamında diğer düz simalarda görülen spiral yapraklar devam etmektedir. Tam tepeye yerleştirilen palmetin çanak kısmı olmayıp, geison profili üzerinden çıkmaktadır¹³⁴.

Kurşun Kalesi Tapınağı'nda ele geçen korniş ve sima blokları, diğer parçalar kadar iyi korunmamıştır. Korniş ve sima birlikte işlenmiştir. İyi korunmuş örnekten alınan ölçülerden yükseklik 0,54 m., genişlik ise 1,25 m. olarak hesaplanmıştır. Sima üzerinde

¹³³ Söğüt 1998: 98. Söğüt, tapınağın alınlığının tam şeklinin sikkeler üzerinde görüldüğünü aktarmaktadır. Fakat açıklamalarında bu sikkelerin Tykhe Tapınağı'na ait olmasının kesin olmadığını belirtmiştir. Bkz. Söğüt 1998: 98, dipnot 656.

¹³⁴ Söğüt 1998: 94 – 95.

stilize aslan başı formlu çörtenler bulunur. Derinliği 1,06 m. olan bloğun alt kısmında 0,42 x 0,21 m. ölçülerinde mutulus levhaları vardır. Mutulus levhaları arka arkaya üçlü sıradan oluşturulan altılı guttaeya sahiptir. Mutuluslar arası via ise 0,10 m.'dir. Arazide iki adet tüm korunmamış alınlık bloğu bulunmuştur (Levha 35a). Daha iyi durumda olan bloğun genişliği 1,22 m., derinliği 1,06 m. olup, korunmuş yüksekliği 0,928 m.'dir. Blok geison, yükselen geison ve yükselen sima birlikte işlenmiştir. Geison kısmı 0,229 m., yükselen geison 0,057 m., yükselen sima ise 0,238 m. genişliğindedir. Bloğun alt yüzeyinde mutulus levhaları vardır. Bunlar özellikleri ve ölçüleriyle korniş – sima blokları ile aynıdır¹³⁵.

¹³⁵ Şahin ve Özdizbay 2014: 89.

VI. BÖLÜM

TARİHLEME

Zeus Olbios Tapınağı'nın tarihlenmesi konusunda farklı görüşler mevcuttur. Tarihlenme kriterleri olarak; mimari süslemeler ve bölgenin siyasi süreci göz önüne alınmıştır. Bent'e göre; iyi korunmuş olan bu tapınağın tarihlenmesi muhtemelen Palmyra, Pompeiopolis ve Doğu Anadolu ile Suriye'de dikilmiş diğer pek çok iyi korunmuş tapınak gibi M.S. 2. yüzyıl olmalıdır. Ayrıca Bent tarafından bu tapınağın büyük ihtimalle daha önce Teukrid Hanedanlığı'nın rahip kralları tarafından kurulmuş olan bir tapınak üzerine inşa edilmiş olabileceği önerilmiştir¹³⁶. Herzfeld ve Akurgal, tapınağın I. Seleukos Dönemi'nde inşa edildiğini aktarmışlardır¹³⁷. Herzfeld sütun başlıklarının stili ve temenos duvarı üzerindeki yazıttan dolayı tapınağın Seleukos yönetimi altında inşa edildiğini savunmaktadır¹³⁸. Boysal, tapınağın sütun başlıklarından yola çıkarak yapıyı genel olarak erken Hellenistik Döneme tarihlenmiştir¹³⁹. Mansel, tapınağın inşa tarihini M.Ö. 3. yüzyıl olarak vermiştir¹⁴⁰. Rumscheid, tapınağın tarihlenmesi için başlıkların stil özelliklerinden yola çıkarak M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısını önermiştir¹⁴¹. Börker ise tapınağın sütun başlıklarından yola çıkarak, yapıyı M.S. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmiştir¹⁴². Williams, hem tapınağın sütun başlıklarını inceleyerek, hem de dönemin siyasi gücünü göz önünde bulundurarak, tapınağı M.Ö. 2. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirmiştir¹⁴³. Durugönül, bölgenin siyasi sürecini ele almış ve IV. Antiokhos'un egemenliği sırasında izlenmiş

¹³⁶ Bent 1891: 220.

¹³⁷ Herzfeld 1909: 441; Akurgal 2003: 476.

¹³⁸ Herzfeld 1909: 441.

¹³⁹ Boysal 1952: 240.

¹⁴⁰ Mansel 2004: 533.

¹⁴¹ Rumscheid 1994: 91.

¹⁴² Börker 1971: 54.

¹⁴³ Williams 1974: 414.

olduğu dini politikadan yola çıkarak tapınağın tarihlenmesi için IV. Antiokhos Dönemi'ni (M.Ö. 175 – 163) önermiştir¹⁴⁴.

Korykion Antron'daki tapınak, Feld – Weber tarafından, yapıya ait mimari elemanların oranlarından yola çıkılarak M.Ö. 2. yüzyılın ilk yarısı içerisine tarihlendirilmiştir¹⁴⁵. Söğüt ise, tapınağın M.Ö. 3. yüzyılın ortalarından sonra inşa edildiğini önermektedir¹⁴⁶.

Çatıören Hermes Tapınağı'nın tarihlenmesi için iki farklı görüş vardır. Hild – Hellenkemper, tapınağın tarihlenmesinin problemlili olduğunu belirterek, tapınak için M.Ö. 2. ve 1. yüzyıllarını önermişlerdir¹⁴⁷. Tapınağın tarihlenmesi için bir diğer öneri M.Ö. 3. yüzyıldır¹⁴⁸. Çatıören kulesinin, Kanytella'daki kule¹⁴⁹ yapısı ile mimari benzerliklerinden ötürü, bu iki yapının aynı dönemde inşa edildiği önerilmektedir. Dolayısıyla aynı tarih, kule ile birlikte inşa edilen tapınak için de önerilmektedir¹⁵⁰.

Yapılıkaya Hermes Tapınağı'nın inşa tarihi için Durugönül tarafından M.Ö. 2. yüzyıl önerilmektedir. Bu önerinin sebebi mağara-tapınak yapısında kullanılan polygonal duvar tekniği ve yapı üzerinde görülen yazıttır¹⁵¹.

Sulucin'deki tapınak, yapı içerisinde bulunan yazıt nedeniyle Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir¹⁵².

¹⁴⁴ Durugönül 1998: 71.

¹⁴⁵ Feld ve Weber 1967: 263 – 264.

¹⁴⁶ Söğüt 1998: 23.

¹⁴⁷ Hellenkemper ve Hild 1986: 76.

¹⁴⁸ Alkaç 2007: 39.

¹⁴⁹ Durugönül ve Gabelmann 1997: 218. Kanytella'daki kule yapısı, üzerindeki yazıt ele alınarak M.Ö. 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

¹⁵⁰ Alkaç 2007: 39.

¹⁵¹ Durugönül 1999: 115 – 116.

¹⁵² Durugönül 1999: 116.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı için iki farklı tarihleme önerisi vardır. Baldassarri ve Söğüt, tapınağı altyapı ve sütun başlıklarından yola çıkarak M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmiştir¹⁵³. Berns ise sütun başlıklarından yola çıkarak tapınağın Augustus Dönemi'nde inşa edilmiş olduğunu önermiştir¹⁵⁴.

Diokaisareia Podyumlu/Tiberius Tapınağı'nın tarihlenmesi konusunda da iki farklı görüş mevcuttur. İlk görüş Wannagat'a aittir. Wannagat, tapınağın Korinth tipindeki başlıklarından yola çıkarak, yapıyı M.Ö. 10 – M.S. 10 yılları arasına tarihlendirmiştir¹⁵⁵. İkinci görüş ise Kaplan'a aittir. Kaplan'ın tarihleme kriteri yine Korinth başlıklarıdır. Aynı başlıklar Kaplan tarafından M.Ö. 10 ile M.S. 40 yılları arasına tarihlendirilmiştir. Yapı için ise Tiberius Dönemi önerilmiştir¹⁵⁶.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı, bölgede yazıtla tarihlenebilen az sayıdaki tapınaklardan birisidir. Arşitrav üzerindeki yazıt, M.S. 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir¹⁵⁷.

Kurşun Kalesi Tapınağı için iki farklı tarih önerisi bulunmaktadır. Tapınak Söğüt tarafından ilk olarak M.S. 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bu tarih, yapının mimarisi ele alınarak önerilmiştir. Söğüt'e göre prostylos planlı tapınaklarda nişli uzun bir naos ve dar bir pronaos, Kilikia ve Suriye Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Dönemi Tapınakları'nda görülmektedir¹⁵⁸. Durugönül söz konusu tapınağı, Roma İmparatorluk

¹⁵³ Söğüt 1998: 111; Baldassarri 1999: 372.

¹⁵⁴ Berns 1998: 149.

¹⁵⁵ Wannagat 2003: 199; Wannagat vd. 2005: 359; Wannagat 2006: 140 – 144; Wannagat 2007: 5.

¹⁵⁶ Kaplan 2012: 188.

¹⁵⁷ Keil ve Wilhelm 1931: 56; Hild ve Hellenkemper 1990: 240; Söğüt 1998: 98; Wannagat vd. 2006: 4.

¹⁵⁸ Söğüt 1998: 103.

Dönemi içerisine tarihlenmiştir¹⁵⁹. Şahin ve Özdzibay, tapınak için genel olarak M.S. 1. yüzyılı önermektedirler¹⁶⁰. Tarihleme kriterleri mimari oranlardır.

Seleukeia'daki tapınak için iki farklı tarih önerisi vardır. İlk öneri Topçu tarafından yapılmıştır. Tapınağa ait olduğu düşünülen ve günümüzde Silifke Müzesi'nde bulunan bir friz bloğu M.S. 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir¹⁶¹. Topçu, bu mimari parçadan yola çıkarak tapınak için de aynı tarihi önermiştir. İkinci öneri Berns'e aittir. Berns tarafından, tapınağın sütun başlıklarının stil özelliklerinden yola çıkılarak Augustus Dönemi önerilmektedir¹⁶².

Korykos'taki tapınak için iki farklı tarih önerisi mevcuttur. İlk öneri Söğüt'e aittir. Söğüt, tapınağı Korinth başlıklarına göre M.S. 2. yüzyılın sonu 3. yüzyılın başına tarihlendirmektedir¹⁶³. İkinci öneri Kaplan'a aittir. Tapınağa ait olduğu düşünülen yazıtın harf karakteri ve Korinth başlıklarının stil özelliklerinden yola çıkarak, yapının M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısına ve muhtemelen Marcus Aurelius zamanına ait olabileceği önerilmiştir¹⁶⁴.

Olba Akropol Tapınağı üzerine henüz ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır. Kazıcıları tarafından, tapınağın kente hâkim bir noktada yer alması ve etrafta bulunan mimari elemanlarından dolayı yapının Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait olduğu düşünülmektedir¹⁶⁵. Tapınak için M.S. 2. yüzyıl önerilmektedir¹⁶⁶.

¹⁵⁹ Durugönül 2001: 159.

¹⁶⁰ Şahin ve Özdzibay 2014: 100.

¹⁶¹ Topçu 1982: 50.

¹⁶² Berns 1998: 143.

¹⁶³ Söğüt 1998: 105.

¹⁶⁴ Kaplan 2008: 238.

¹⁶⁵ Erten 2004: 57; Erten 2005: 14.

¹⁶⁶ Erten 2007, 122.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Tapınakları'nın mimari özelliklerinin incelendiği bu çalışmada, bölgede var olan tapınak yapılarının tamamı ele alınmıştır. Söz konusu coğrafyada toplam 12 adet tapınak yer almaktadır.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'nde inşa edilen tapınaklarda malzeme olarak kireç taşı kullanılmıştır. Bölgede yalnızca Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın podyum yapısında *opus caementicium* tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Diokaisareia'daki Tykhe Tapınağı'nın sütunu, bölgedeki diğer tapınaklardan farklı olarak granittir ve sütun başlıkları da mermerdir.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesindeki Tapınaklar'ın üç farklı altyapı üzerine inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bunlar:

- 1) Krepisli Tapınaklar,
- 2) Podyumlu Tapınaklar,
- 3) Ana kaya üzerine inşa edilmiş tapınaklar.

Altyapıları bilinen tapınaklardan bir tanesi krepisli, beşi podyumlu altyapıya sahiptir. Üç tapınak ise ana kaya üzerine inşa edilmiştir. Geriye kalan tapınaklardan ikisi mağara - tapınak formundadır¹⁶⁷, bir tanesinin de altyapısı henüz bilinmemektedir¹⁶⁸.

Bölgede krepis üzerine inşa edildiği bilinen tek tapınak, Zeus Olbios Tapınağı'dır.

¹⁶⁷ Yapılıkaya Hermes ve Sulucin Tapınakları.

¹⁶⁸ Korykion Antron Tapınağı.

Doğu Dağlık Kilikia'da, Roma Dönemi Tapınakları'nda krepisli bir altyapı üzerine inşa edilen tapınak bilinmemektedir.

Etrüsk – Roma mimarisinin bir geleneği olan podyumlu tapınaklar¹⁶⁹ bölgede beş tanedir. Bunların tamamı Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir. Bu tapınaklar, Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia'daki Podyumlu/Tiberius ve Tykhe Tapınakları ile Seleukeia ve Korykos Tapınakları'dır. Bu yapıların podyum yükseklikleri farklılık göstermektedir. Tapınakların stylobatına sadece ön yüzlerde bulunan merdivenler aracılığıyla çıkılmaktadır. Fakat bunlardan yalnızca Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın merdivenleri korunmuştur. Bu podyumlu tapınağın bir diğer özelliği, bölgede podyumun kullanıldığı ilk tapınak olmasıdır. Anadolu'da, tapınak mimarisinde podyum kullanımı ilk olarak Augustus zamanında görülmeye başlanır¹⁷⁰. Dolayısıyla Augustus zamanına ait olan bu tapınak, Anadolu'da tapınak mimarisinde podyum kullanımının en erken örnekleri arasında yer alır.

Kilikia Bölgesi'nin dağlık kesiminde, arazi yapısına bağlı olarak ana kaya üzerine inşa edilmiş tapınaklar sıklıkla görülmektedir. Bu yapılar, doğrudan düzleştirilmiş ana kaya zemin üzerine oturtulmuşlardır. Bölgedeki kireç taşı kayalık yapı, herhangi bir yapı için oldukça sağlam bir zemin hazırlamaktadır. Bu durum hem işçilik ve malzeme, hem de zaman tasarrufu sağlamaktadır¹⁷¹. Doğu Dağlık Kilikia'da, üç tapınakta bu durum gözlenir. Bu yapıların biri Hellenistik, ikisi Roma Dönemi'ne aittir. Çatıören Hermes Tapınağı ana kaya üzerinde inşa edilmiş tek Hellenistik örnektir. Kurşun Kalesi ve Olba'daki tapınaklar, ana kaya üzerine inşa edilen Roma Dönemi Tapınakları'dır. Olba Akropol Tapınağı'nın ana kaya özelliği farklılık göstermektedir. Burada ana kaya,

¹⁶⁹ Roth 2006: 298-299; Serdaroğlu 2004: 149.

¹⁷⁰ Plattner 2007: 125.

¹⁷¹ Şahin ve Özdizbay 2014: 94.

zeminden yaklaşık 8 – 10 metre yüksekliktedir. Dolayısıyla bu ana kaya zemin aynı zamanda podyum işlevi de görmüştür.

Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları'ndan stylobat ölçüsü¹⁷² bilinen¹⁷³ Hellenistik Dönem Tapınakları Zeus Olbios ve Çatıören Hermes Tapınakları'dır.

Zeus Olbios Tapınağı 20 x 40 metre stylobat ölçüsüne sahiptir. Anadolu'da bu ölçüye en yakın peripteros tapınak, 19,55 x 37,20 metre ile İon düzenindeki Priene Athena Tapınağı'dır¹⁷⁴.

Çatıören Hermes Tapınağı'nın stylobat ölçüsü 10,51 x 14,32 metredir. Bu yapıya yakın anteli tapınak Soura Apollon Tapınağı'dır¹⁷⁵. Dor düzenindeki bu tapınağın ölçüsü 7, 20 x 13,70 metredir. Yapının ölçülerine en yakın örnek ise bir prostylos planlı tapınaktır. Bu tapınak Didyma'da bulunur ve 8,23 x 14,22 metre ebatlarındadır¹⁷⁶.

Bölgede stylobat ölçüsünü bildiğimiz Roma Dönemi Tapınakları Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia ve kısmen Korykos, Olba Akropol ve Kurşun Kalesi Tapınakları'dır¹⁷⁷.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı, 33,42 x 17,09 metre ölçülerine sahiptir. Anadolu'da bu ölçüye yakın iki tapınak görülmektedir. Bunlardan biri Nysa kentinde bulunur. Buradaki tapınak, dor düzeninde inşa edilmiştir ve peripteros planlıdır. Yapı 34,60 x 17,00 m. stylobat ölçüsüne sahiptir. Diğer tapınak ise Side'de yer alır. Elaiussa

¹⁷² Ölçülerin yakın örnekleri, benzer plan tipindeki yapılarda aranmıştır. Ayrıca, Doğu Dağlık Kilikia Tapınakları için farklı stylobat ölçüsü önerileri mevcuttur. Biz burada daha çok kazı sonucu ortaya çıkan ölçüleri doğru kabul ediyoruz. Eğer bir yapıda kazı veya araştırma yapılmamışsa, son yapılan yayım ölçülerini doğru kabul ediyoruz.

¹⁷³ Stylobat ölçüsü bilinen tapınaklar için bkz. Tablo 1.

¹⁷⁴ Pohl 2002: 77.

¹⁷⁵ Soura, Andriake'nin hemen arkasında, Myra ve yakınındaki yerleşimlerin kehanet merkezidir.

¹⁷⁶ Pohl 2002: 77.

¹⁷⁷ Bu tapınakların stylobat ölçüleri için bkz. Tablo 1.

Sebaste'deki tapınak ile aynı düzene ve plana sahip olan Side Athena Tapınağı, 34,97 x 17,65 m. stylobat ölçüsüne sahiptir.

Diokaisareia Tykhe Tapınağı, 47,60 x 12,10 m. stylobat ölçüsüne sahiptir ve Anadolu'da bu ölçülerde inşa edilmiş başka bir tapınak bilinmemektedir.

Seleukeia Tapınağı'nın stylobat ölçüsü 39,20 x 21,82 metredir. Anadolu'da bu ölçülere en yakın pseudodipteros tapınak Aizanoi'dadır ve tapınağın stylobat ölçüleri 36,48 x 21,36 metredir¹⁷⁸.

Korykos Tapınağı'nın uzun kenar stylobat ölçüsü bilinmektedir. Bu, 34,16 metredir. Bu ölçü, peripteros planlı ve Korinth düzenli olan Side Athena Tapınağı'nın uzun kenar stylobat ölçüsü (17,65 x 34,97 m.) ile benzerlik göstermektedir¹⁷⁹. Bu ölçüye yakın bir diğer yapı da Nysa'daki Dor düzenli, peripteros planlı bir tapınaktır¹⁸⁰.

Olba Akropol Tapınağı, 6,40 x 6,75 metre ölçülerindedir. Bu tapınağın ölçüsüne en yakın yapı Ephesos'ta bulunur. Buradaki prostylos planlı tapınak 5,90 x 7,50 m. ölçülerindedir¹⁸¹.

Kurşun Kalesi Tapınağı, 7,83 x 15,52 metre stylobat ölçüsüne sahiptir. Bu tapınağa en yakın ölçüler 9,20 x 16,75 metre ile Selge Lucius Aelius Caesar Tapınağı'nda¹⁸² ve 8 x 13 metre ile Kalybrassos Zeus Tapınağı'nda¹⁸³ görülür. Bu iki yapı da İon düzenindedir ve prostylos tipte inşa edilmişlerdir. Bu örnekler dışında, plan tipi

¹⁷⁸ Pohl 2002: 80.

¹⁷⁹ Pohl 2002: 80; Kaplan 2008: 233.

¹⁸⁰ Pohl 2002: 80.

¹⁸¹ Pohl 2002: 80.

¹⁸² Pohl 2002: 80.

¹⁸³ Pohl 2002: 79.

bilinmeyen ve 7,60 x 14,20 metre stylobat ölçüsüne sahip Blaundos'taki tapınak da Kurşun Kalesi'ndeki tapınağın stylobat ölçüsü ile benzerlik göstermektedir¹⁸⁴.

Tapınaklar	Stylobat Ölçüleri
Zeus Olbios Tapınağı	20,01 x 38,70 m. (Bent 1891) 21,20 x 39,70 m. (Hild – Hellenkemper 1990) 20 x 40 m. (Wannagat 2006; 2007)
Çartören Hermes Tapınağı	14,32 x 10,51 m. (Bent 1891) 14 x 10 m. (Hellenkemper – Hild 1896)
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı	32,90 x 17,60 m. (Keil – Wilhelm 1931, Gough 1954, Söğüt 1998, Pohl 2002) 33,42 x 17,09 m. (Borgia – Monaco 2007, Borgia 2008)
Diokaisareia Tykhe Tapınağı	2,10 x 47,60 (Söğüt 1998)
Seleukeia Tapınağı	39,15 x 22,53 m. (Keil – Wilhelm 1931) 37,96 x 20,10 m. (Heberdey – Wilhelm 1896) 39,20 x 21,82 m. (Topçu 1982) 39,20 x 22,20 m. (Söğüt 1998)
Korykos Tapınağı	Uzun kenar stylobat ölçüsü 34,16 m. (Kaplan 2008)
Olba Akropol Tapınağı	6,40 x 6,75 m. (Erten 2004)
Kurşun Kalesi Tapınağı	7, 838 x 15,52 m. (Şahin – Özdizbay 2014) 7,65 x 15,60 m. (Söğüt 1998)

Tablo 1. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Tapınakları'nın stylobat ölçüleri.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki tapınaklarda iki tip kaidenin tercih edildiği görülmektedir. Bunlar Attik ve Attik – Ion tipi kaidelerdir.

Attik tipte kaideler Zeus Olbios, Seleukeia ve Korykos Tapınakları'nda kullanılmıştır.

Attik – Ion tipi kaideler Elaiussa Sebaste Augustus ve Diokaisareia Tykhe Tapınakları'nda görülmektedir.

¹⁸⁴ Pohl, 2002: 80.

Attik tipi kaidelerin kullanımı Hellenistik Dönem’de başlamış ve Roma Dönemi’nde devam etmiştir. Fakat Attik – Ion tipi kaide kullanımı yalnızca Roma Dönemi Tapınakları’nda görülmektedir.

Tapınak mimarisinde postament kullanımı bölgede yalnızca Roma Dönemi Tapınakları’nda karşımıza çıkmaktadır. Bölgedeki örneği Diokaisareia Tykhe Tapınağı’dır.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi’ndeki tapınakların sütunlarını yivli ve yivsiz olarak iki grupta inceleyebiliriz.

Yivli sütunlar Zeus Olbios, Korykion Antron, Elaiussa Sebaste Augustus, Seleukeia ve Korykos Tapınakları’nda görülmektedir.

Bu tapınlardan Zeus Olbios, Elaiussa Sebaste Augustus ve Korykos Tapınakları’nın yivleri Ionik tarzda işlenmiştir. Korykion Antron’daki tapınağın yivleri ise Dorik tarzdadır. Zeus Olbios ve Korykos Tapınakları’nın flutesleri belirli bir seviyeden sonra açılmışlardır.

Yivsiz sütunlar Çatıören Hermes, Diokaisareia Tykhe ve Kurşun Kalesi Tapınakları’nda görülmektedir.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi’ndeki tapınakların inşasında iki farklı mimari düzenin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bunlar Dor ve Korinth düzenleridir¹⁸⁵. Ion düzeni bölge tapınak mimarisinde kullanılmamıştır. Bölgedeki iki tapınak, mağara - tapınak yapısına sahip olduğundan herhangi bir mimari düzenin kullanımı söz konusu değildir.

¹⁸⁵ Bu düzenlere ait tapınaklar için bkz. Tablo 2.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Tapınakları'nda en sık tercih edilen düzen Korinth olmuştur. Bölgede Hellenistik Dönem'den başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde toplam yedi tapınakta Korinth düzeni tercih edilmiştir. Bu durum çağının genel kullanımı ile benzer bir uygulamanın, bölgede tercih edildiğine işaret etmektedir. Korinth düzeninde inşa edilen tapınaklar Zeus Olbios, Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Podyumlu/Tiberius, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia, Korykos ve Olba Akropol Tapınakları'dır. Bu tapınaklardan yalnızca Zeus Olbios Tapınağı Hellenistik Dönem'e aittir.

Dor düzenine sahip olanlar Çatiören Hermes, Korykion Antron ve Kurşun Kalesi'ndeki tapınaklardır. Bunlardan sadece Kurşun Kalesi'ndeki tapınak Roma Dönemi'ne aittir. Dor düzeninde inşa edilen bu tapınaklarda, gerek üst yapı elemanlarında gerekse sütunlarda Ionik etki görülmemektedir.

Tapınaklar	İon	Dor	Korinth	Mağara Tapınak
Zeus Olbios Tapınağı			X	
Korykion Antron Tapınağı		X		
Çatiören Hermes Tapınağı		X		
Yapılıkaya Hermes Tapınağı				X
Sulucin Tapınağı				X
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı			X	
Diokaisareia Podyumlu / Tiberius Tapınağı			X	
Diokaisareia Tykhe Tapınağı			X	
Seleukeia Tapınağı			X	
Korykos Tapınağı			X	
Kurşun Kalesi Tapınağı		X		
Olba Akropol Tapınağı			X	

Tablo 2. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Tapınakları'nın düzenleri.

Bölgedeki sadece yedi tapınağın sütun yüksekliklerinin alt çapına oranları hesaplanabilmektedir¹⁸⁶.

¹⁸⁶ Bu tapınakların oranları için bkz. Tablo 3.

Tapınaklar	Sütun Yüksekliğinin Altçapa Oranı	Sütun Aralığının (Intercolumnium) Altçapa Oranı
Zeus Olbios Tapınağı	$1/10$ oranı, Pyknostylos	kısa kenarlarda $1/1,5$ oranı, Pyknostylos uzun kenarlarda $1/1,2$ oranı
Korykion Antron Tapınağı	Yaklaşık $1/7$ oranı	
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı	$1/9,5$ oranı, Eustylos	Güney kısa kenar merkez $1/2,8$ oranı, Kuzey kısa kenarlarda $1/3,08$ oranı, yak. Eustylos ya da Diastylos Uzun kenarlarda $1/1,416$ oranı, yak. Pyknostylos
Diokaisareia Tykhe	$1/9,8$ oranı, yak. Pyknostylos	$1/1,86$ oranı, yak. Systylos
Seleukeia	$1/8,46$ oranı, yak. Diastylos	$1/1,24$ oranı
Korykos	$1/9$ oranı	$1/2,875$ oranı
Kurşun Kalesi	$1/9$ oranı	$1/1,92$ oranı, yak. Systylos

Tablo 3. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi Tapınakları'nın sütunları ve sütun aralıkları oranları.

Zeus Olbios Tapınağı'nın oranı $1/10$ olup Pyknostylos'tur. Korykion Antron Tapınağı'nın oranı yaklaşık $1/7$ 'dir. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın oranı $1/9,5$ 'tur ve eustylostur. Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nda $1/9,8$ oranı görülür. Yaklaşık olarak pyknostylostur. Seleukeia'daki tapınağın oranı $1/8,46$ 'dır. Yaklaşık diastylos'tur. Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları'nın oranı $1/9$ 'dur.

Bölgedeki tapınaklarda sütun yüksekliğinin alt çapa oranında pyknostylos, eustylos ve diastylos oranlarının tercih edildiği görülmektedir. Bununla birlikte araştırmacılar tarafından genel kabul görülen ortalama 1/9 oranına da riayet edildiği anlaşılmaktadır.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Tapınakları'nın yalnızca altı tanesinin joch ölçüsü hesaplanabilmiştir. Bunlardan biri Hellenistik Dönem'e ait Zeus Olbios Tapınağı, diğerleri ise Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia, Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları'dır¹⁸⁷.

Tapınaklar	Sütun Yüksekliği	Sütun Altçapı	Joch
Zeus Olbios Tapınağı	12,19 m. (Bent 1891) 8 – 10 m. (Boysal 1952) yak. 15 m. (Wannagat 1999; 2007)	1,52 m. (Bent 1891) 1,50 m. (Wannagat 2005; 2006)	önde ve arkada 3,79 m. ile 3,85 m., uzun kenarda 3,26 m. ile 3,42 m. arası (Wannagat 2005; 2006)
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı	Kaide ve başlık ile 9-10 m. (Pohl 2002) 11,40 m. (Borgia 2008)	11,07 m. (Gough 1958; Söğüt 1998) 1,20 (Keil – Wilhelm 1931; Borgia 2008)	ön taraf 3,10 m ., orta joch yaklaşık 3,80 m., yan taraf 2,86 m. (Pohl 2002), kısa kenar, kuzeyde ve güneyde 4,90 m., yan yüzde 2,90 m. (Borgia - Monaco 2007; Schneider 2008), 2,86 m. (Söğüt 1998)
Diokaisareia Tykhe Tapınağı	Postamentsiz 6,52 m., Postament ile 7,47 m. (Pohl 2002)	0,66 m (Pohl 2002)	1,89 m. (Pohl 2002)
Seleukeia Tapınağı	Kaide ve başlık ile 10,58 m. (Topçu 1982; Söğüt 1998)	1,25 m. (Söğüt 1998)	2,95 m. (Heberdey – Wilhelm), 2,81 m. (Pohl 2002), yak. 3 m. (Söğüt 1998)
Korykos Tapınağı	Başlık ile 9,50 m. (Kaplan 2008)	0,80 m. (Kaplan 2008)	3,10 m.
Kurşun Kalesi Tapınağı	7,21 m. (Şahin – Özdizbay 2014)	0,80 m. (Şahin – Özdizbay 2014)	2,343 m. (Şahin – Özdizbay 2014)

Tablo 4. Doğu Dağlık Kilikia Tapınaklarının sütun yükseklikleri, sütun altçapı ve Joch ölçüleri.

¹⁸⁷ Bu tapınakların joch ölçüleri için bkz. Tablo 4.

Intercolumnium ölçüleri bilinen tapınaklar ile bunların sütun alt çap oranları hesaplanabilmektedir¹⁸⁸. Bu hesaplamalara göre;

Zeus Olbios Tapınağı, kısa kenarlarda $1/1,5$ oranı ile Pyknostylos'tur. Uzun kenarlarda $1/1,2$ oranına sahiptir. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı, güney kısa kenar merkezde $1/2,8$ oranındadır. Kuzey kısa kenarlarda $1/3,08$ oranıyla yaklaşık eustylos ya da diastylostur. Uzun kenarlarda $1/1,416$ oranı ile yaklaşık pyknostylostur. Diokaisareia Tykhe Tapınağı, $1/1,86$ oranındadır ve yaklaşık systylostur. Seleukeia Tapınağı, $1/1,24$ oranına sahiptir. Korykos Tapınağı, $1/2,875$ oranına sahiptir. Kurşun Kalesi Tapınağı $1/1,92$ oranı ile yaklaşık systylostur.

Bölgede tapınaklarında, intercolumniumun sütun altçapına oranında pyknostylos, systylos, diastylos ve eustylosun tercih edilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki tapınaklarda farklı plan tiplerinin uygulandığı görülmektedir¹⁸⁹. Tapınakların ikisi prostylos, üçü peripteros ve biri pseudodipteros planda inşa edilmişlerdir. Üç tapınağın planı ise kesin olarak bilinmemektedir. İki tapınak ise, Yunan ve Roma Tapınak mimarlığında kullanılan planlar tercih edilmeden oluşturulmuşlardır.

Doğu Dağlık Kilikia'da prostylos planda inşa edildiği bilinen tapınaklar Diokaisareia Tykhe ve Kurşun Kalesi Tapınakları'dır. Bu tapınaklar Roma İmparatorluk Dönemi Tapınakları'dır. Diokaisareia Tykhe Tapınağı hexastylos prostylos planlıdır. Oldukça derin bir naostan oluşmaktadır ve naosun giriş kısmı tamamen açıktır. Sütunlar ile

¹⁸⁸ Bu oranlar için bkz. Tablo 3.

¹⁸⁹ Bu plan tipleri ve tapınaklar için bkz. Tablo 5.

naos arasında 34,50 metrelik bir mesafe vardır. Bu özelliği ile henüz benzeri bilinmeyen, ünik bir özelliğe sahiptir. Bir diğer prostylos plan, Kurşun Kalesi'ndeki tapınakta görülmektedir. Bu tapınak tetrastylos prostylostur. İçyapısı pronaos ve naostan oluşmaktadır¹⁹⁰. Kuzey uzun naos duvarının iç yüzünde biri büyük ve kemerli, diğeri ise daha küçük olan iki niş bulunmaktadır. Naosunda niş bulunan tapınakların Dağlık Kilikia batısında benzer örnekleri bulunmaktadır. Bu nişlerin daha çok imparatorluk kültürü ile alakalı olduğu düşünülmektedir¹⁹¹.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Tapınakları'ndan Zeus Olbios, Elaiussa Sebaste Augustus ve Korykos Tapınakları peripteros tipte inşa edilmiştir. Bunlardan yalnızca Zeus Olbios Tapınağı Hellenistik Dönem'e aittir. Bu tapınakların ortak özelliği kısa kenarlarının 6, uzun kenarlarının ise 12 sütundan oluşmasıdır.

Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı'nın Zeus Olbios Tapınağı örnek alınarak inşa edildiği düşünülebilir. Tapınak sonraki dönemde kiliseye çevrildiğinden dolayı iç çekirdeğinin yapısı tam olarak bilinmemektedir. Tapınakta yalnızca naos görülmektedir. Ayrıca naosun altında bir yer altı odası mevcuttur. Kült amaçlı kullanılan bu mekânların Anadolu tapınak mimarisinde örnekleri mevcuttur¹⁹².

Korykos Tapınağı, bir diğer peripteros planlı tapınaktır. Yapılan yüzey araştırmalarında tapınağın içyapısına ait bir ize rastlanılmamıştır. Zeus Olbios ve Elaiussa

¹⁹⁰ İki farklı görüş için bkz. Söğüt 1998: 102; Şahin ve Özdizbay 2014: 87.

¹⁹¹ Durugönül 2001: 161. Durukan 2003: 231. Söğüt nişli, uzun bir naos ile dar pronaos kullanımının, Kilikia ve Suriye Bölgeleri'ndeki Roma İmparatorluk Dönemi prostylos planlı tapınaklarda sık görüldüğünü aktarmıştır. Bkz. Söğüt 1998: 103.

¹⁹² Bu tapınaklara örnek olarak, Anadolu'da bulunan Klaros Apollon Tapınağı ve Aizanoi Zeus Tapınağı verilebilir. Bkz. Schneider 2008: 132; Borgia ve Monaco 2007: 28.

Sebaste Augustus Tapınakları'nın, Korykos Tapınağı'nın en azından plan düzenlemesi bakımından öncül oldukları düşünülmektedir¹⁹³.

Pseudodipteros planda inşa edilen tek tapınak, Seleukeia'daki tapınaktır. Yapı önde ve arkada 8, yanlarda ise 14 sütuna sahiptir. Tapınak, bu özelliği ile diğer pseudodipteros planlı tapınlardan farklılık göstermektedir. Çekirdek yapısına bakıldığında naos ve pronaos oluşmuş tapınağın opisthodomosu bulunmamaktadır. Pronaos içerisinde bulunduğu tartışılan merdiven kuleleri, Suriye etkisi ile açıklanmaktadır¹⁹⁴.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'nde planı net olarak belli olmayan üç tapınak mevcuttur: Bunlar Çatıören Hermes, Korykion Antron ve Olba Akropol Tapınakları'dır. Anteli olarak tanımlanan ve iyi korunmuş olan Çatıören Hermes Tapınağı'nın önünde iki sütun yükseldiği düşünülmektedir¹⁹⁵. Yapının iç çekirdeği pronaos ve naos oluşmaktadır. Korykion Antron'daki tapınağın plan tipi için üç farklı görüş mevcuttur. Keil – Wilhelm yapıyı amphiprostylos tipli olarak tanımlamışlardır. Feld – Weber ile Hild – Hellenkemper, yapının in antis veya prostylos olabileceğini aktarmışlardır. Söğüt ise, mimari elemanları değerlendirerek, tapınak için in antis planı önermiştir. Olba Akropol Tapınağı'nın da in antis ya da prostylos planlı olduğu düşünülmektedir. Bu tapınağın içyapısı hakkında bilgi sahibi değiliz. Ancak muhtemelen pronaos ve naos oluşuyor olmaktadır.

Ayrıca bölge içerisinde iki tapınak yapısı, mağara içerisinde oluşturulmuşlardır. Bu yapılar Yapılıkaya Hermes (Levha 9) ve Sulucin (Levha 10a – 10b – 10c) Tapınakları'dır. Bunların inşasında Yunan ve Roma tapınak mimarlığına özgü bir

¹⁹³ Kaplan 2008: 232-233.

¹⁹⁴ Şahin 2002: 77.

¹⁹⁵ Hellenkemper ve Hild 1986: 74; Hild ve Hellenkemper 1990: 225.

plan tipi uygulanmamıştır. Bu özellikleri ile tamamen yerel bir karakteristiğe sahiptirler. Mağara planlı tapınaklar her ne kadar Hellenistik Dönem’de inşa edilse de, Roma Dönemi’nde de bu tarz yapılar inşa edilmiş olabilir.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi’ndeki Tapınaklar’ın içyapısına baktığımızda genel olarak pronaos ve naostan oluştuklarını görmekteyiz. Tapınaklarda opisthodomosun varlığı görülmemektedir.

Tapınaklar	In Antis	Prostylos	Peripteros	Pseudodipteros
Zeus Olbios Tapınağı			X (6x12)	
Korykion Antron Tapınağı	X (?)	X (?)		
Çatıören Hermes Tapınağı	X			
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı			X (6x12)	
Diokaisareia Tykhe Tapınağı		X		
Seleukeia Tapınağı				X (8x14)
Korykos Tapınağı			X (6x12)	
Kurşun Kalesi Tapınağı		X		
Olba Akropol Tapınağı	X (?)	X (?)		

Tablo 5. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi’ndeki Hellenistik ve Roma Dönemi Tapınakları’nın plan tipleri.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesinde inşa edilen tapınakların üst yapılarına ilişkin yeterli bilgiye sahip değiliz. Çünkü bunlar günümüze yeterince ulaşamamışlardır.

Bölgede altı tapınağın arşitravı günümüze ulaşmıştır. Bunlardan sadece üç tanesinin arşitravları yazıtlıdır¹⁹⁶. Arşitravlar iki ile üç fascialı ve fasciasız olarak tasarlanmışlardır.

Üç fascialı arşitravlar Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia ve Korykos Tapınakları'nda görülmektedir.

İki fascialı kullanım Diokaisareia Tykhe Tapınağı'nın yapıya bakan iç yüz arşitravlarında görülür.

Fasciasız kullanım ise Hellenistik Dönem Tapınaklarından Korykion Antron'da ve Roma Dönemi'ne ait Kurşun Kalesi Tapınağı'nda görülmektedir. Bu tapınakların özellikleri Dor düzeninde inşa edilmiş olmalarıdır. Dolayısıyla arşitravların fasciasız yapılması anlamlıdır. Bir diğer fasciasız arşitrav, Korykos Tapınağı'nda görülür.

Friz bloğu günümüze ulaşan dört tapınak mevcuttur¹⁹⁷. Bunlardan biri Hellenistik Tapınak¹⁹⁸, üçü Roma Dönemi Tapınağı'dır¹⁹⁹. Birer Dor Tapınağı olan Korykion Antron ve Kurşun Kalesi'ndeki tapınakların triglif ve metop parçaları tapınak alanlarında görülmektedir. Elaiussa Sebaste Augustus ve Seleukeia Tapınaklarının friz blokları ise süslemelidir. Her iki yapıda da friz üzerinde girland betiminin yer alması ortak özellikleridir.

Bölge tapınaklarında genel olarak korniş, sima ve alınlık elemanları korunmamıştır. Bu elemanların günümüze ulaşanları ise parçalar şeklindedir.

¹⁹⁶ Diokaisareia Tykhe, Korykos ve Kurşun Kalesi Tapınakları.

¹⁹⁷ Friz bloğu günümüze ulaşan tapınaklar ve bunların blok ölçüleri için bkz. Tablo 6.

¹⁹⁸ Korykion Antron Tapınağı.

¹⁹⁹ Elaiussa Sebaste Augustus, Seleukeia, Kurşun Kalesi Tapınakları.

Hellenistik Dönem Tapınakları'ndan sadece Korykion Antron'un tapınak alanında kornişe ait parçalar görülmektedir.

Roma Dönemi Tapınakları'ndan sadece Seleukeia ve Kurşun Kalesi Tapınakları'na ait korniş-sima blokları günümüze ulaşmıştır.

Tapınak	Friz
Korykion Antron Tapınağı	Triglif ve metop parçaları görülmektedir. Metop genişliği 56 cm., triglif genişliği 36 cm. (Feld – Weber 1967)
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı	2 adet friz bloğu. Friz yüksekliği 0,66 cm. (Pohl 2002)
Seleukeia Tapınağı	1 adet friz bloğu. Friz yüksekliği 76 cm., uzunluğu 176 cm., alt derinliği 68 cm., üst derinliği 96 cm. (Kaplan 2013)
Kurşun Kalesi Tapınağı	9 adet triglif – metop bloğu. Genişlik ölçüleri; 1,78 m., 1,75 m., 1,70 m., 1,68 m., 1,62 m., 1,56 m., 1,54 m., 1,39 m. ve 1,20 m. Yüksekliği 0,59 m., derinliği 0,65 m. (Şahin – Özdzibay 2014)

Tablo 6. Doğu Dağlık Kilikia Bölgesindeki friz blokları günümüze ulaşan tapınaklar ve friz blok ölçüleri.

Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi'ndeki tapınakların beş tanesi Hellenistik Dönem'e, yedi tanesi ise Roma Dönemi'ne tarihlendirilmektedir²⁰⁰. Bölge tapınaklarının tarihlemesi hususunda öncelikle yapı yazıtları, ardından yapıların mimari süslemelerinin stil analizi yardımcı olmaktadır.

Hellenistik Dönem'de inşa edilen tapınaklar Zeus Olbios, Çatıören Hermes, Korykion Antron, Yapılıkaya Hermes ve Sulucin Tapınakları'dır. Bu tapınaklar M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyılın ilk yarısı arasında inşa edilmişlerdir. Bu tarihler,

²⁰⁰ Bu tapınaklar ve tarihleme önerileri için bkz. Tablo 7.

Hellenistik Dönem’de bölgede başlayan imar hareketliliğinin evreleri ile paralel bir seyrin izlendiğine işaret etmektedir.

M.Ö. 2. yüzyılın sonlarından itibaren başlayarak ta ki Augustus Dönemi’ne kadar inşa edilen bir tapınak bilinmemektedir. Bunun nedeni bölgedeki korsan faaliyetleri ve ardından egemen olan Roma merkezli siyasi erkin içerisinde bulunduğu siyasi krizler olmalıdır²⁰¹.

Roma Dönemi’nde inşa edilen tapınaklar Elaiussa Sebaste Augustus, Diokaisareia Podyumlu – Tiberius, Diokaisareia Tykhe, Seleukeia, Korykos, Olba Akropol ve Kurşun Kalesi Tapınakları’dır.

Elaiussa Sebaste Augustus ve Diokaisareia Podyumlu/Tiberius Tapınakları, Augustus-Tiberius zamanlarında inşa edilmişlerdir. Tiberius zamanından sonra ve Flaviuslar dönemine kadar inşa edilen tapınak bilinmemektedir. Bu dönemde inşa edilen tapınaklar, bölgenin vasal krallıkları zamanında oluşturulmuşlardır. Bunların ortak özelliği, imparator kültleri için ve vasal krallar tarafından inşa edilmiş olmalıdır²⁰².

Diokaisareia Tykhe ve Kurşun Kalesi’ndeki tapınakların Flaviuslar Dönemi’nde inşa edildikleri önerilmektedir.

Korykos Tapınağı’nın M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olduğu önerilmektedir.

Olba Akropolü’ndeki tapınağın ise, M.S. 2. yüzyılda inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir.

²⁰¹ Durukan 2005: 6 vd.

²⁰² Kaplan 2012: 183 vd.

Roma Dönemi'nde inşa edildiği bilinen Seleukeia'daki tapınağın tarihlenmesi konusunda iki farklı görüş mevcuttur. Tapınağın kazısını gerçekleştiren Topçu, yapıyı M.S. 2. yüzyıla tarihlendirirken, Berns ise tapınak için erken İmparatorluk Dönemi'ni önermektedir.

Tapınaklar	Tarihleme Önerileri
Zeus Olbios Tapınağı	Hellenistik Dönem (Boysal 1952) I. Seleukos Dönemi (M.Ö. 305 – 281) (Herzfeld 1909, Akurgal 2003) M.Ö. 3. yy (Mansel 2004) M.Ö. 3. yy ikinci yarısı (Rumscheid 1994) M.Ö. 2. yy ortası (Börker 1971) M.Ö. 2. yy ikinci çeyreği / IV. Antiokhos Dönemi (M.Ö. 175 – 163) (Williams 1974, Durugönül 1998) M.S. 2. yy (Bent 1891)
Korykion Antron Tapınağı	M.Ö. 3. yy ikinci yarısı (Söğüt 1998) M.Ö. 2. yy ilk yarısı (Feld – Weber 1967)
Çatıören Hermes Tapınağı	M.Ö. 3. yy (Alkaç 2007) M.Ö. 2./1. yy (Hild – Hellenkemper 1986)
Yapılıkaya Hermes Tapınağı	M.Ö. 2. yy (Durugönül 1999)
Sulucin Tapınağı	Hellenistik Dönem (Durugönül 1999)
Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı	Augustus Dönemi (Berns 1998) M.S. 1. yy ikinci yarısı (Söğüt 1998, Baldassarri 1999)
Diokaisareia Podyumlu/Tiberius Tapınağı	M.Ö. 10 – M.S. 10 (Wannagat 2003, 2005, 2006, 2007) Tiberius Dönemi (Kaplan 2012)
Diokaisareia Tykhe Tapınağı	M.S. 1. yy ikinci yarısı (Keil – Wilhelm 1931, Hild – Hellenkemper 1990, Söğüt 1998)
Seleukeia Tapınağı	Augustus Dönemi (Berns 1998) M.S. 2. yy (Topçu 1982)

Korykos Tapınağı	M.S. 2. yy yarısı (Kaplan 2008) M.S. 2. yy sonu, 3. yy başı (Söğüt 1998)
Kurşun Kalesi Tapınağı	M.S. 1. yy (Şahin – Özdizbay 2014) M.S. 2. yy (Söğüt 1998)
Olba Akropol Tapınağı	M.S. 2. yy (Erten 2007)

Tablo 7. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi'ndeki Tapınaklar'ın tarihleme önerileri.

KAYNAKÇA

- Akurgal, E. (2003). *Anadolu uygarlıkları*. İstanbul: Net Turistik Yayınlar.
- Alkaç, E. (2007). Dağlık Kilikia'da Tapınım: Tapınaklar ve kültler. Ü. Aydınöğlu (Ed.). *Mersin arkeolojik kültür envanteri içinde* (ss. 35 – 42). Mersin Valiliği.
- Baldassarri, P. (1999). Tapınak. E. E. Schneider (Ed.). *Elaiussa Sebaste I campagne di scavo 1995 – 1997 içinde* (371 -373). Roma.
- Bent, J. T. (1891). A journey in Cilicia Tracheia. *The Journal of Hellenistic Studies*, 12, 206-224.
- Berns, C. (1998). Zur datierung der Tempel in Seleukeia am Kalykadnos und in Elaiussa-Sebaste (Kilikien). *Damaszener Mitteilungen Band 10*, 135 – 154.
- Borgia, E. (2008). Notes on the architecture of the Roman Temple at Elaiussa Sebaste. *Olba XVII*, 249 – 276.
- Borgia, E. & Monaco, E. (2007). Roma Tapınağı. H. Elton, E. Euqini-Schneider ve D. Wannagat (Eds.). *Tapınaktan kiliseye: Kilikya'da putperestlikten Hristiyanlığa geçište dini yerleşmelerin dönüşümü içinde* (ss. 25 – 43). İstanbul: Ege Yayınları.
- Boysal, Y. (1952). Korinth düzeninin en eski dini yapısı olan Silifke civarındaki Zeus Olbios Tapınağı hakkında. *IV. Türk Tarih Kongresi 10-14 Kasım 1948*, 234-241.
- Börker, C. (1971). Die datierung des Zeus Tempels von Olba Diokaisareia in Kilikia. *Archaeologischer Anzeiger, Band 86*, 37-54.

- Durugönül, S. (1998). Seleukosların Olba Territoriumu'ndaki "Akkulturation" süreci üzerine düşünceler. *OLBA I*, 69-76.
- Durugönül, S. (1999). Verwaltung und glauben der Olbier im Rauhen Kilikien. *Asia Minor Studien, Band 34*, 111 – 127.
- Durugönül, S. (2001). Die Kaiserzeitliche baupolitik im Rauhen Kilikien am beispiel zweier tempelbauten. *Beihefte Der Bonner Jahrbücher Band 53*, 157 – 161.
- Durugönül, S. & Gabelmann, H. (1997). Türme und siedlung im Rauhen Kilikien ein vorbericht. *Istanbulur Mitteilungen, Band 47*, 213 – 220.
- Durugönül, S., Durukan, M. ve Mietke, G. (2006). 2004 yılı Korykos (Kızkalesi) yüzey araştırması. *23. Araştırma Sonuçları Toplantısı, I. Cilt*, 21 – 24.
- Durugönül, S., Durukan, M., Aşkın, E., Alkaç, E., Kaplan, D. ve Körsulu, H. (2008). 2006 yılı Korykos (Kızkalesi) yüzey araştırması. *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı, I. Cilt*, 115 – 123.
- Durukan, M. (2003). Olba/Diocaesarea'daki piramit çatılı mezar anıtının tarihlenmesi üzerine yeni bir görüş. *Olba VII*, 219-238.
- Durukan, M. (2005). Antik dönemde Mersin coğrafyasının jeostratejik ve politik önemi. *Kolokyum: Tarih İçinde Mersin Kolokyum ve Sergisi II*, 6-11.
- Erten, E. (2003). Olba (Uğuralanı) 2001 yüzey araştırması. *20. Araştırma Sonuçları Toplantısı, I. Cilt*, 185 – 196.
- Erten, E. (2004). Olba 2002 yüzey araştırması. *21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. Cilt*, 55 – 66.

- Erten, E. (2005). Mersin, Silifke, Olba yüzey araştırması 2003. 22. *Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. Cilt*, 11 – 22.
- Erten, E. (2006). Mersin, Silifke, Olba (Uğuralanı) 2004 yüzey araştırması. 23. *Araştırma Sonuçları Toplantısı, I. Cilt*, 309 – 318, Ankara.
- Erten, E. (2007). Mersin – Olba (Uğuralanı) arkeolojik yüzey araştırması 2005. *Anmed 2007-5*, 121 – 124.
- Feld, O & Weber, H. (1967). Tempel und Kirche über der Korykischen Grotte (Cennet Cehennem) in Kilikien. *Istanbuler Mitteilungen, Band 17*, 254 – 278.
- Gough, M. (1954). A temple and church at Ayaş (Cilicia). *Anatolian Studies Vol. 4*. 49 – 64.
- Heberdey, R. & Wilhelm, A. (1896). *Reisen in Kilikien*. Wien.
- Held, W. (2005). Kult auf dem dach eine deutung der Tempel mit treppenhäusern und giebeltüren als zeugnis seleukidischer sakralarchitektur. *Istanbuler Mitteilungen, Band 55*, 119 – 162.
- Hellenkemper, H. & Hild, E. (1986). *Nueu forschungen in Kilikien*. Wien.
- Herzfeld, E. (1909). Zeus Olbios Tempel. *Archaologischer Anzeiger, Band XXIV*, 439 - 441.
- Hicks, J. (1891). Inscriptions from Western Cilicia. *The Journal of Hellenistic Studies, 12*, 225 – 273.
- Hild, E. & Hellenkemper, H. (1990). *Kilikien und Isaurien. Tabula Imperii Byzantini Band 5*, Wien.

- Kaplan, D. (2006), Korykos antik kentinin ve Kilikia Bölgesi'nin Korinth sütun başlıkları. *Olba XIV*, 89 - 112.
- Kaplan, D. (2008). Korykos Tapınağı'na ilişkin öneriler. *Olba XVI*, 227 – 248.
- Kaplan, D. (2009). Ein neuer kultvorschlag für den Tempel in Elaiussa Sebaste (Kilikien). *Olba XVII*, 23 – 32.
- Kaplan, D. (2012). Diokaisareia'daki Podyumlu Tapınak için tarihleme ve kült önerisi. *Olba XX*, 183-200.
- Kaplan, D. (2013). Arkaik – Roma Dönemi heykeltıraşlık eserlerinin kataloğu ve değerlendirilmesi. S. Durugönül (Ed.). *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu: Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler* içinde (ss.153 – 182). İstanbul.
- Kaplan, D. (2014). *Doğu Dağlık Kilikia Bölgesi Roma İmparatorluk Dönemi detaylandırılmamış Korinth başlıkları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Keil, J. & Wilhelm, A. (1931). Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien. *Monumenta Asia Minoris Antiqua III*, Manchester.
- Mansel, A. M. (2004). *Ege ve Yunan tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Plattner, G. (2007). Elemente stadtrömischer bautypen und ornamentformen in der kleinasiatischen architektur. M. Meyer (Ed.). *Neue zeiten – Neue zitten: Zu rezeption und integration römischen und italischen kulturguts in Kleinasien* içinde (ss. 125 – 133). Phoibos Verlag, Wien.
- Pohl, D. (2002). Kaiserzeitliche Tempel in Kleinasien unter besonderer berücksichtigung der hellenistischen vorläufer. *Asia Minor Studien, Band 43*. Bonn.

- Roth, L. M. (2006). *Mimarlığın öyküsü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Rumscheid, F. (1994). *Untersuchungen zur Kleinasiatischen bauornamentik des Hellenismus*, Mainz.
- Schneider, E. E. (1997). Excavations and research at Elaiussa Sebaste: 1995 first campaign. *18. Kazı Sonuçları Toplantısı, II. Cilt*, 367 – 381.
- Schneider, E. E. (2005). Excavation and research at Elaiussa Sebaste: The 2003 campaign. *26. Kazı Sonuçları Toplantısı, II. Cilt*, 181 – 192.
- Schneider, E. E. (2007). Elaiussa Sebaste – Report of 2005 excavation season. *28. Kazı Sonuçları Toplantısı, II. Cilt*, 561 – 574.
- Schneider, E. E. (2008). *Elaiussa Sebaste: Doğu ile Batı arasında bir liman kenti*, İstanbul: Homer Yayıncılık.
- Schmidt – Colinet, A. & Plattner, G. A. (2004). *Antike architektur und bauornamentik*. Wien.
- Serdaroğlu, Ü. (2004) . *Lykia – Karia'da Roma Dönemi tapınak mimarlığı*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Söğüt, B. (1998). *Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk çağı tapınakları*, Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Söğüt, B. (2001). Kilikya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk çağı tapınakları İmparator Claudius Dönemi tapınakları. *Kilikia: Mekânlar ve yerel güçler (M.Ö. 2. Binyıl – M.S. 4. yüzyıl)*. Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı Bildirileri, İstanbul,

2- 5 Kasım 1999 içinde (ss.479 – 492). İstanbul: Institut Français d'Etudes Anatoliennes.

Strabon. (2012). *Geographika XII-XIII-XIV*. (Çev. Adnan Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Şahin, H. (2012). Korykion Antron'daki tapınak Zeus Tapınağı mıdır? *Adalya XV*, 65 – 73.

Şahin, H. & Özdizbay, A. (2014). Dağlık Kilikia Kurşun Kalesi Tapınağı ve stoasına ilişkin öneriler. *Adalya XVII*, 85 – 121.

Şahin, M. (2002). *Anadolulu bir mimar Hermogenes*. İstanbul: Ege Yayınları.

Topçu, Ç. (1981). Seleukeia (Kalykadnos) 1980 kazı çalışmaları. *III. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 49 – 51.

Topçu, Ç. (1983). Seleukeia 1981. *IV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 271 – 276.

Topçu, Ç. (1986). Seleukeia – Kalykadnos 1984 yılı kazı çalışmaları. *VII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 509 – 514.

Wannagat, D. (1999). Zur säulenordnung des Zeustempels von Olba – Diokaisareia. *Olba II, Cilt II*, 355 – 368.

Wannagat, D. (2003). Bericht über die erste forschungskampagne in Diokaisareia/Uzuncaburç. *20. Araştırma Sonuçları Toplantısı, I. Cilt*, 197 – 206.

Wannagat, D. (2006). Neue forschungen in Uzuncaburç 2001- 2004: Das Zeus Tempels Heiligtum und die Stadt Diokaisareia. *Archäologischer Anzeiger 2005, I. Halbband*, 117 – 216.

Wannagat, D., Dorl, C., Kramer, N., Spanu, M. ve Westphalen, S. (2005). Bericht über die forschungen in Diokaisareia/Uzuncaburç. 22. *Araştırma Sonuçları Toplantısı, I. Cilt*, 355 – 368.

Wannagat, D., Westphalen, S., Kramer, N. ve Koch, R. (2006). Bericht über die forschungen in Diokaisareia/Uzuncaburç 2004. 23. *Araştırma Sonuçları Toplantısı, II. Cilt*, 1 – 12.

Wannagat, D. (2007). Zeus Olbios Kutsal Alanı ve Diokaisareia Şehri. H. Elton, E. Euqini-Schneider ve D. Wannagat (Eds.). *Tapınaktan kiliseye: Kilikya'da putperestlikten Hristiyanlığa geçişte dini yerleşmelerin dönüşümü* içinde (ss. 1 – 8). İstanbul: Ege Yayınları.

Williams, C. (1974). The Corinthian Temple of Zeus Olbios at Uzuncaburç: A reconsideration of the date. *American Journal of Archaeology*, 78, 405 – 414.

Olbische Zeichen (2015).

de.wikimedia.org/wiki/Olbische_Zeichen#/media/File:Olbische_im_Rauhen_Kilikien.jpg 12.05.2015

KATALOGLAR

HELLENİSTİK DÖNEM TAPINAKLARI

Katalog No 1: Diokaisareia Zeus Olbios Tapınağı

Tapınak Tipi: Peripteros

Kült: Zeus Olbios

Düzen: Korinth

Yön: Doğu – Batı

Konum: Kutsal alanda temenos içerisinde yer alır.

Malzeme: Kireç taşı

Stylobat: 20,01 x 38,70 m. (Bent 1891); 21,20 x 39,70 m. (Hild – Hellenkemper 1990); 20 x 40 m. (Wannagat 2006; 2007)

Altyapı:

Krepis: Evet

Basamak Sayısı: 3

Sütun Sayısı: 6 x 12

Gövde: Yivli

Tambur: Var

Kaide: Attik – İon

Sütun Yüksekliği: 12,19 m. (Bent 1891), 8-10 m. (Boysal 1952), yaklaşık 15 m. (Wannagat 1999; 2007)

Altçap: 1, 52 m. (Bent 1891); 1,50 m. (Wannagat 2006)

Intercolumnium: 1,82 m. (Bent 1891)

Joch: Önde 3,79 m ile 3,85 arasında, uzun kenarda 3,26 ile 3,42 m. arasında (Wannagat 2005; 2006)

Başlık: Korinth

Kalathos: İki

Yazıt: Batı temenos duvarı üzerinde bir yazıt yer alır. (Heberdey – Wilhelm 1896, 85-86)
(Levha 4c – 4d)

Αρχιερεύς μέγας Τεύκρος Ζηνοφάνου Τεύκρου Δί' Ὀλβίῳ τὰς στέγας ἐκαίνωσεν πρότερον
γεγενημένας ὑπο βασιλέως Σελεύκου Νικάτορος.

Pronaos: Yok

Naos: - tahrip olmuş durumda

Opisthodomos: Yok

Tarihleme: M.S. 2. yüzyıl (Bent 1891), I. Seleukos Nikator Dönemi (Herzfeld 1909; Akurgal 2003), Erken Hellenistik Dönem (Boysal 1952), M.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısı (Börker 1971; Williams 1974)M.Ö. 3. yüzyılın ikinci yarısı (Rumscheid 1994), IV. Antiokhos Dönemi (Durugönül 1998).

Literatür: Bent 1891: 220; Heberdey ve Wilhelm 1896: 85; Akurgal 2003: 476; Herzfeld 1909: 439 – 441; Boysal 1952: 234-241; Börker 1971: 37 - 54; Williams 1974: 405 – 414; Hild – Hellenkemper 1990: 239; Rumscheid 1994: 86 - 91; Durugönül 1998: 69 - 76;

Wannagat 1999: 359-360; Wannagat 2005: 358; Wannagat 2006: 117, 128 - 131;
Wannagat 2007: 1-8.

Katalog No 2: Çatiören Hermes Tapınağı

Tapınak Tipi: Templum in Antis

Kült: Hermes

Düzen: Dor

Yön: Doğu - Batı

Konum: Akropolün batısında yer alır.

Malzeme: Kireç taşı

Stylobat: 14.32 x 10.51 m. (Bent 1891)¹; 14 x 10 m. (Hellenkemper –Hild 1896)

Altyapı: Ana kaya üzerinde

Sütun Sayısı:

Gövde: Yivsiz

Tambur: Var

Başlık: Dor

Yazıt: Tapınak kapısının sağ tarafında yer alan yazıtta Kilikia ölçü birimlerinin yasaklandığı yazar. Yazıt 35 inç yüksekliğindeki harflerle ve kırmızı boya kullanılarak yazılmıştır. (Bent 1891; Hicks 1891) (Levha 7)

¹ Bent ölçüleri feet olarak vermiştir.

Pronaos: Var. 4.40 x 5.90 m. (Bent 1891)

Naos: Var.

Tarihleme: M.Ö. 3. yüzyıl (Durugönül – Gabelmann 1997), M.Ö. 2. / 1. yüzyıl (Hild – Hellenkemper 1986)

Literatür: Bent 1891: 210; Hicks 1891: 232; Hild ve Hellenkemper 1986: 73 – 76; Hild ve Hellenkemper 1990: 224 – 225; Durugönül ve Gabelmann 1999: 215 – 218; Durugönül 1999: 116; Söğüt 2001: 487.

Katalog No 3: Korykion Antron

Tapınak Tipi: Templum in Antis (Hild – Hellenkemper 1990; Söğüt 1998), In antis veya prostylos (Feld – Weber 1967)

Kült: Zeus Korykios (Bent 1891; Keil – Wilhelm 1931; Feld – Weber 1967), Hermes (Şahin 2012)

Düzen: Dor (Bent 1891; Feld – Weber 1967)

Yön: Doğu - Batı

Konum: Cennet – Cehennem obruklarının 10 m. güneyinde, temenos içerisinde yer alır.

Malzeme: Kireç taşı

Sütun Gövdesi: Yivli

Tambur: Var

Sütun Yüksekliği: En az 5.50 – 5.60 m. (Feld – Weber 1967)

Altçap: 0,78 – 0,80 m. (Feld – Weber 1967)

Başlık: Dor

Arşitrav: Var. Uzunlukları 92 – 97 cm.; yükseklikleri ise 68 cm.

Yazıt: Kilise duvarlarının yapımında kullanılmış olan elemanlar muhtemelen tapınağın ante duvarlarına aittir ve bunlar üzerinde Zeus Korykios rahiplerinin adı olduğu düşünülen isim listesi yer almaktadır.

Friz Yüksekliği: Metop genişliği 56 cm., Triglif genişliği 36 cm. (Feld – Weber 1967)

Korniş: Var. Mutulusun ufak birkaç parçası korunmuş.

Pronaos: Var.

Naos: 8.50 x 12.75 m. (Pronaos ile birlikte) (Feld – Weber 1967)

Tarihleme: M.Ö. 1. yüzyıl (Feld – Weber 1967), M.Ö. 3. yüzyıl sonu, 2. yüzyıl başı (Söğüt 1998)

Literatür: Bent 1891: 214 - 216; Feld ve Weber 1967: 254 - 268; Hild ve Hellenkemper 1990: 314 - 315; Söğüt 1998: 22 - 23; Şahin 2012: 65 – 73.

Katalog No 4: Yapılıkaya

Tapınak Tipi: Mağara tapınak

Kült: Hermes

Konum: Kız Kulesi'nin 7 km. kuzeybatısında yer alır.

Ölçü: Üç mağaranın toplam yüksekliği yak. 15,24 m. (Bent 1891)

Yazıt: Ἐπί ἱερέως Ἑρμοκράτου - Hermokrates adı okunur.

Tarihleme: M.Ö. 2. yy

Literatür: Bent 1891: 211; Durugönül 1999: 115 – 116.

Katalog No 5: Sulucin

Tapınak Tipi: Mağara tapınak

Kült: Hermes

Konum: Lamos Çayı yakınındaki Sulucin'de yer alır.

Ölçü: 20 m. genişliğinde, 30 m. derinliğinde, 40 m. yüksekliğindedir.

Yazıt: Τευκρο [] Ζηνοφανου, Οικον [.....] Πιν [...] Δουκοσ [] (Levha 10d).

Tarihleme: M.Ö. 2. yy

Literatür: Durugönül 1999: 116.

ROMA DÖNEMİ TAPINAKLARI

Katalog No 6: Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı

Tapınak Tipi: Peripteros

Kült: Zeus (Hild – Hellenkemper 1990), Athena (Heberdey – Wilhelm 1896), Poseideon ya da Aphrodite (Baldassarri 1999), Augustus (Kaplan 2009)

Düzen: Korinth

Yön: Kuzeybatı - Güneydoğu

Konum: Antik kentin doğusunda, denize doğru uzanan eğimli bir sırt üzerinde yer alır.

Malzeme: Kireç taşı / Podyum'u opus caementicium

Stylobat: 32,90 x 17,60 m. (Keil – Wilhelm 1931, Gough 1954, Söğüt 1998, Pohl 2002);
33,42 x 17,09 m. (Borgia – Monaco 2007, Borgia 2008)

Alt Yapı

Podyum: Var

Sütun Sayısı: 6 x 12

Sütun

Gövde: Yivli

Tambur: Var

Kaide: Attik - Ion

Sütun Yüksekliği: 9 – 10 m. (Kaide ve başlık ile) (Pohl 2002), 11,40 m. (Kaide ve başlık ile) (Borgia 2008)

Altçap: 1, 07 m. (Gough 1954, Söğüt 1998)), 1, 20 m. (Keil – Wilhelm 1931, Borgia 2008)

Joch: Ön tarafta 3,10, orta joch yak. 3,80 m., yan 2,86 m. (Pohl 2002); Kuzeyde 4,90, güneyde 4,40, yan tarafta 2,90 (Borgia – Monaco 2007, Schneider 2008)

Başlık: Korinth

Kalathos: 2

Arşitrav: 0.84 m yüksekliğinde, 0.98 metre uzunluğunda. (Pohl 2002)

Fascia: 3

Pronaos:

Naos:

Opistodomos:

Tarihleme: M.S. 1. Yüzyılın ikinci yarısı (Baldassarri 1999), Erken İmparatorluk ve Flaviuslar Dönemi (Söğüt 1998), Augustus Dönemi (Berns 1998, Kaplan 2009).

Literatür: Heberdey – Wilhelm 1896: 61; Keil – Wilhelm 1931: 220 - 228; Gough 1954: 55 - 57; Hild – Hellenkemper 1990: 401; Schneider 1997: 369; Söğüt 1998: 108 – 111; Berns 1998: 144 – 149; Baldassarri 1999: 371 – 372; Pohl 2002: 202; Schneider 2005: 184 – 185; Schneider 2007: 565 – 566; Borgia – Monaco 2007: 27-29; Schneider 2008: 128 – 133; Kaplan 2009: 23 – 32.

Katalog No 7: Diokaisareia Podyumlu/Tiberius Tapınağı

Tapınak Tipi: ?

Kült: Tiberius (Kaplan 2012)

Düzen: Korinth

Yön: Kuzeydoğu - Güneybatı

Konum: Zeus Olbios Tapınağına ait temenos duvarının doğusunda yer alır.

Malzeme: Kireç taşı

Alt Yapı

Podyum: Var.

Tarihleme: M.Ö. 10 – M.S. 10 (Wannagat 2003), M.S. 10 – M.S. 40 (Kaplan 2012)

Literatür: Wannagat 2003: 197 - 199; Wannagat vd. 2005: 359 - 368; Wannagat 2006: 140 – 144; Wannagat 2007: 5; Kaplan 2012: 183-200.

Katalog No 8: Diokaisareia Tykhe Tapınağı

Tapınak Tipi: Prostylos

Kült: Tykhe

Düzen: Korinth

Yön: Doğu - Batı

Konum: Zeus Olbios Tapınağı'nın kuzeybatısında yer alır.

Malzeme: Kireç taşı / Sütunlar granit / Başlık mermer.

Stylobat: 12,10 x 47,60 (Söğüt 1998)

Alt Yapı

Podyum: Var.

Sütun Sayısı: 6

Gövde: Yıvsız

Tambur: Yok. Monolit

Kaide: Attik-Ion

Sütun Yüksekliği: 6, 52 m; postament ile 7,47 m.

Altçap: 0,66 m.

Joch: 1,89 m.

Başlık: 0,83 m.

Arşitrav: 0, 59 m yüksekliğinde, 0,60 m. derinliğinde.

Fascia: 3 ve 2

Yazıt: Var

Arşitrav yüzeyinde; “ΟΠΠΙΟΣ ΟΒΡΙΜΟΥ ΚΑΙ Η ΓΥΝΗ ΚΥΡΙΑ ΛΕΟΝΙΔΟΥ ΤΟ ΤΥΧΑΙΟΝ ΤΗ ΠΟΛΕΙ” yazmaktadır. (Hicks 1891; Keil Wilhelm 1931)

“Obrimos'un oğlu Oppios (Uppius) ve Oppios'un karısı, Lepidos(?)'un kızı Kyria Tykhe tapınağını şehre adadı (şehir için dikti).”

Friz Yüksekliği: 0,46 m.

Konsollu: Evet

Naos: 14x 13 m (Wannagat vd. 2006); yaklaşık 12,30 x 11,50 m. (Pohl 2002)

Tarihleme: M.S. 1. yüzyılın 2. yarısı (Keil – Wilhelm 1931, Hild – Hellenkemper 1990)

Literatür: Bent 1891: 220; Hicks 1891: 264; Keil ve Wilhelm 1931: 56; Hild ve Hellenkemper 1990: 240; Söğüt 1998: 96 – 98; Pohl 2002: 200; Wannagat vd. 2006: 4 -5; Wannagat 2006: 122.

Katalog No 9: Seleukeia

Tapınak Tipi: Pseudodipteros (Topçu 1983)

Kült: ?

Düzen: Korinth

Yön: Doğu - Batı

Konum: Antik kentin içerisinde

Malzeme: Kireç taşı

Stylobat: 37,96 x 20,10 m. (Heberdey – Wilhelm 1896); 39,15 x 22,53 m. (Keil – Wilhelm 1931); 39,20 x 21,82 m. (Topçu 1982); 39,20 x 22,20 m. (Söğüt 1998).

Alt Yapı

Podyum: Var

Basamak Sayısı: 5

Sütun Sayısı: 8 x 14

Gövde: Yivli

Tambur: Var

Kaide: Attik

Sütun Yüksekliği: Kaideden başlığa kadar 9,28 metre (Sögüt 1998)

Altçap: 1,25 m. (Sögüt 1998)

Joch: 2,95 m (Heberdey – Wilhelm 1896); 2,81 m (Pohl 2002)

Başlık: Korinth

Kalathos: 2

Arşitrav: Var

Fascia: 3

Friz Yüksekliği: 0,75 m.

Korniş: Düz

Konsollu: Evet

Pronaos: Var

Naos: Var

Tarihleme: İ. S. 2. yüzyıl (Topçu 1982, 1983); Augustus Dönemi (Berns 1998)

Literatür: Heberdey – Wilhelm 1896: 100; Keil – Wilhelm 1931; Topçu 1982: 49 – 50, Topçu 1983: 272; Pohl 2002: 214; Söğüt 1998: 89 – 95.

Katalog No 10: Korykos

Tapınak Tipi: Peripteros

Kült: ?

Düzen: Korinth

Yön: Güneybatı – Kuzeydoğu

Konum: Korykos Karakalesi'nin 100 metre kuzeydoğusunda, sahil kıyısında yer alır.

Malzeme: Kireç taşı

Stylobat: Uzun kenar stylobat ölçüsü 34,16 m. (Kaplan 2008)

Alt Yapı

Podyum: Var

Sütun Sayısı: 6 x 12 (Kaplan 2008)

Gövde: Yivli

Tambur: Var

Kaide: Attik. 0.30 metre (Kaplan 2008); 0.50 metre. (Söğüt 1998)

Sütun Yüksekliği: Başlık ile birlikte yaklaşık 9. 50 metre olabilir. (Kaplan 2008)

Altçap: 0.90 metre

Joch: 2,80 m.

Başlık: Korinth. 1.10 m. (Kaplan 2008); 0.80 metre (Sögüt 1998)

Kalathos: İki.

Arşitrav: 4 adet kısmen korunmuş. Yaklaşık 0,70 metre yüksekliğinde (Kaplan 2008); 0,58 metre yüksekliğinde (Sögüt 1998).

Fascia: 3

Yazıt: Arşitrav bloğunda, üst ve orta faskiya üzerinde yazıt yer alır. (Kaplan 2008)

CKAIAΥ

THCACM

Tarihleme: M.S. 2. yüzyılın sonu, 3. yüzyılın başı (Sögüt 1998); Roma İmparatorluk Dönemi (Durugönül vd.; 2006, 2008); M.S. 2. yüzyılın ikinci yarısı (Kaplan 2008)

Literatür: Sögüt 1998: 104 – 105; Durugönül vd. 2006: 21 – 22; Durugönül vd. 2008: 115 – 116; Kaplan 2006: 91 – 97; Kaplan 2008: 227 – 238.

Katalog No 11: Olba

Tapınak Tipi: Prostylos ya da in antis

Kült: Yerel tanrı veya tanrıça ya da Roma İmparatorluk kültü

Düzen: Korinth

Yön: Kuzey - güney

Konum: Akropolisin tepe noktasında, kuzeye doğru uzanır.

Malzeme: Kireç taşı

Alt Yapı

Podyum: Var. Anakaya üzerinde

Basamak Sayısı: 12 (ana kaya üzerinde)

Başlık: Korinth

Pronaos:

Naos:

Opisthodomos:

Tarihleme: M.S. 2. yüzyıl

Literatür: Erten 2003: 188; Erten 2004: 57; Erten 2005: 14; Erten 2006: 309-318; Erten 2007: 122.

Katalog No 12: Kurşun Kalesi

Tapınak Tipi: Tetrastylus prostylos

Kült: Bir Kült veya imparator kültü (Durugönül 2001), Selene (Şahin – Özdizbay 2014), Zeus (Söğüt 1998)

Düzen: Dor

Yön: Kuzeybatı - güneydoğu

Konum: Kurşun Kalesi yerleşiminin kuzeybatısında yer alır.

Malzeme: Kireç taşı

Stylobat: 7,83 x 15,52 m. (Şahin – Özdizbay 2014); 7,65 x 15,60 m. (Söğüt 1998)

Sütun Sayısı: 4

Gövde: Yivsiz.

Tambur: Var

Sütun Yüksekliği: 7,21 m.

Altçap: 0,80 m.

Intercolumnium: 1,543 m.

Joch: 2,343 m.

Başlık: Dor. Yükseklik : 0,62 metre.

Arşitrav: 9 blok var.

Genişlikleri; 3,08 m. – 2,50 m. – 2,47 m. – 1,95 m. – 1,84 m.

Yükseklikleri 0,62 m.

Fascia:

Taç Kısmı:

Soffit:

Yazıt: Tapınak alanında bulunan kireç taşı bir arşitrav parçası üzerinde yazıt yer alır.

(Şahin – Özdizbay 2014)

[-----] Ἑρμῆσιάνναχος της

γυναιχός αὐτοῦ.

Hermesianaks'ın oğlu kendi karısı için yaptırdı.

Friz Yüksekliği: 0,59 m.

Korniş: 0,54 m . yüksekliğinde; 1,25 m. genişliğinde.

Simalı: Evet.

Pronaos: 3,75 x 5,55 m.

Naos: 7,40 x 5,55 m.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi (Durugönül 2001), M. S. 1. Yüzyıl (Şahin – Özdizbay 2014), M.S. 2. Yüzyıl (Sögüt 1998)

Literatür: Sögüt 1998: 101 – 103; Durugönül 2001: 159; Şahin – Özdizbay 2014: 85 – 121.

LEVHALAR

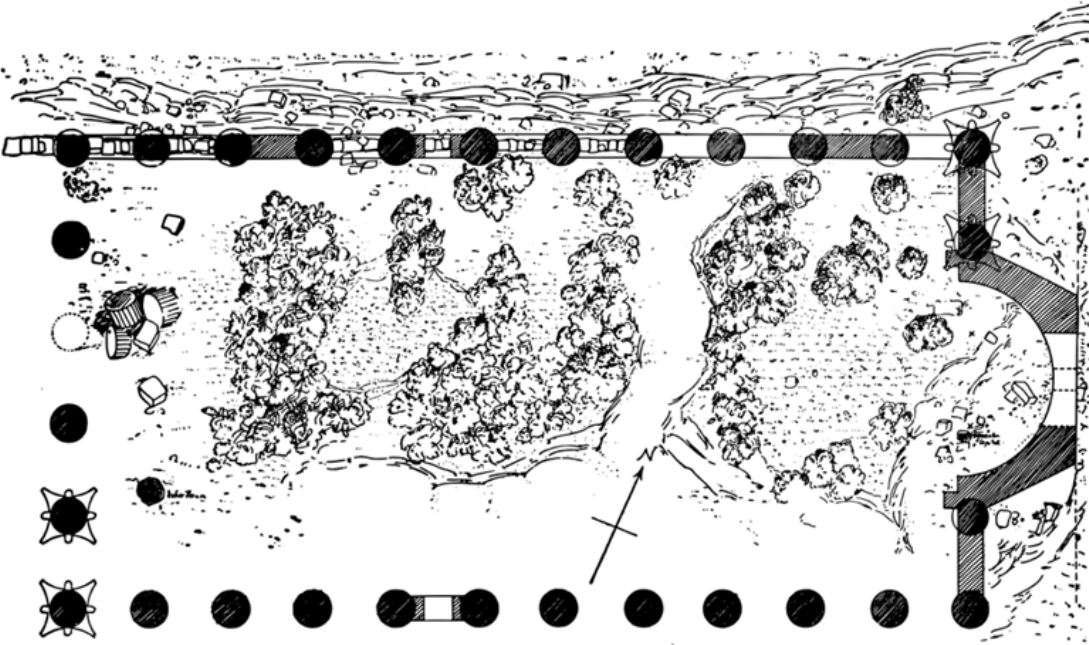
Harita

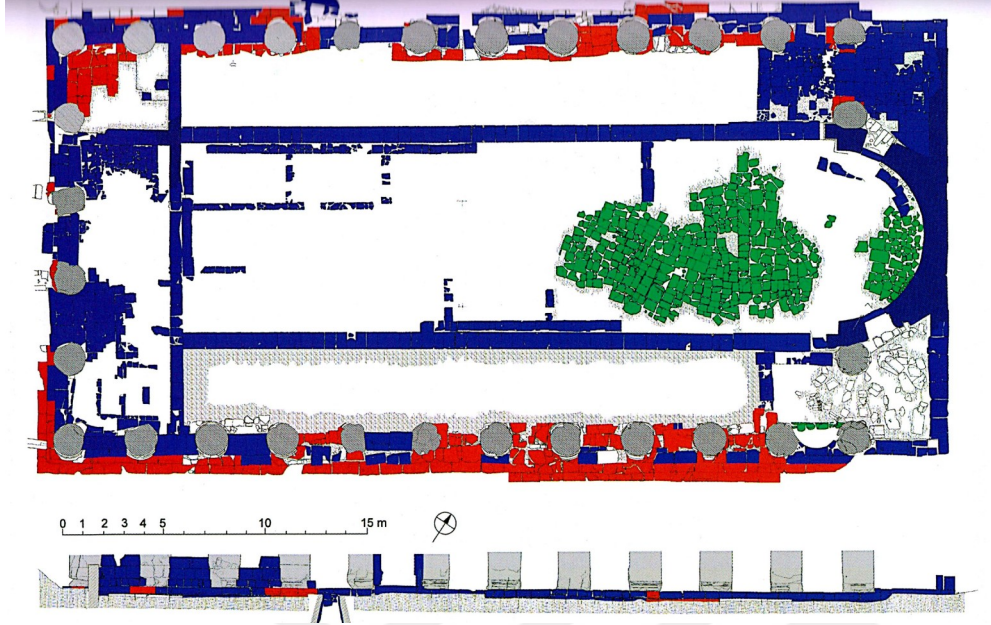
Harita. Doğu Dağlık Kilikia (Olba) Bölgesi
(de.wikimedia.org 12.05.2015)

Levha 1a. Zeus Olbios Tapınağı.

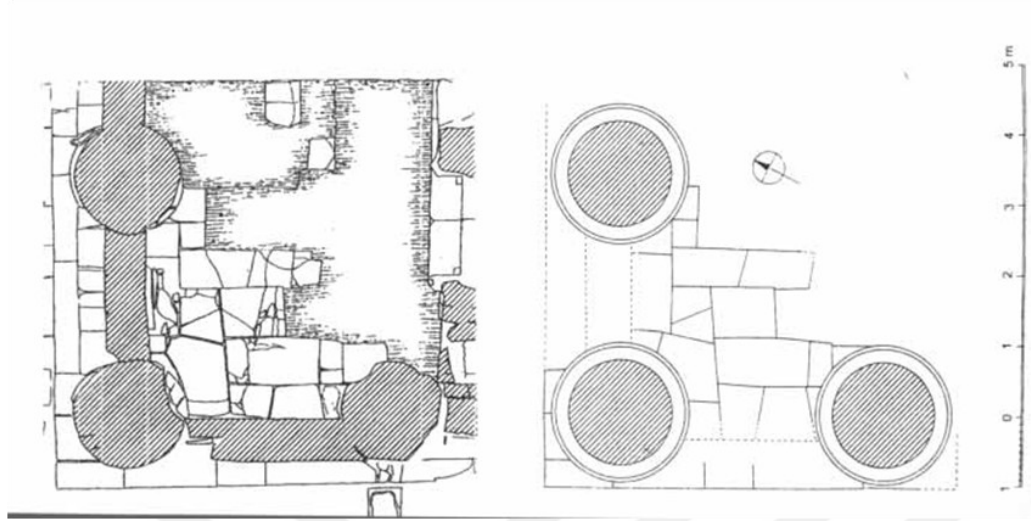
Levha 1b. Zeus Olbios Tapınağı. Plan çizimi. (Keil - Wilhelm 1931)

Levha 2a. Zeus Olbios Tapınağı. Plan çizimi. (Wannagat 2007)

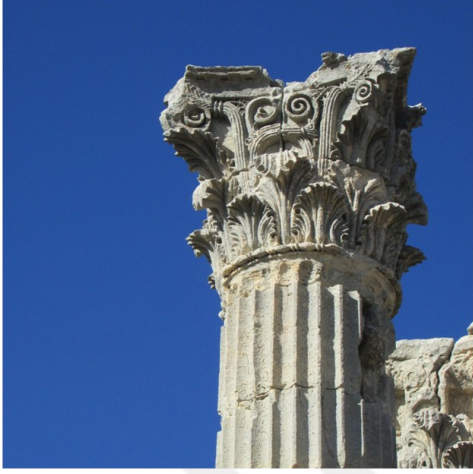
Levha 2b Zeus Olbios Tapınağı. Kaide.

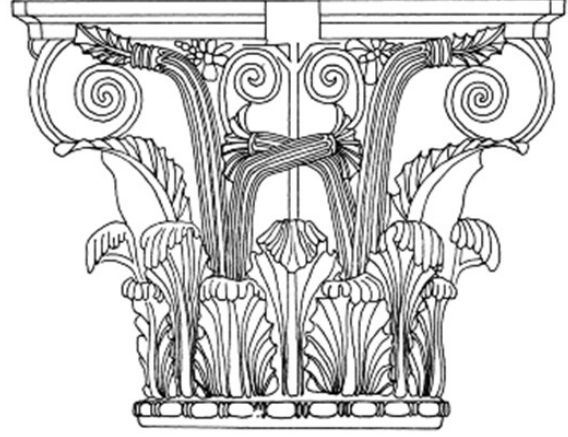
Levha 3a. Zeus Olbios Tapınağı. Kaide çizimi. (Wannagat vd..2006)

Levha 3b. Zeus Olbios Tapınağı. Sütunlar.

Levha 4a. Zeus Olbios Tapınağı. Korinth sütun başlığı.

Levha 4b. Zeus Olbios Tapınağı. Korinth başlığı çizimi. (Williams 1974)

Levha 4c. Zeus Olbios Tapınağı. Batı temenos duvarı üzerindeki yazıt. (Aydınöğlu)

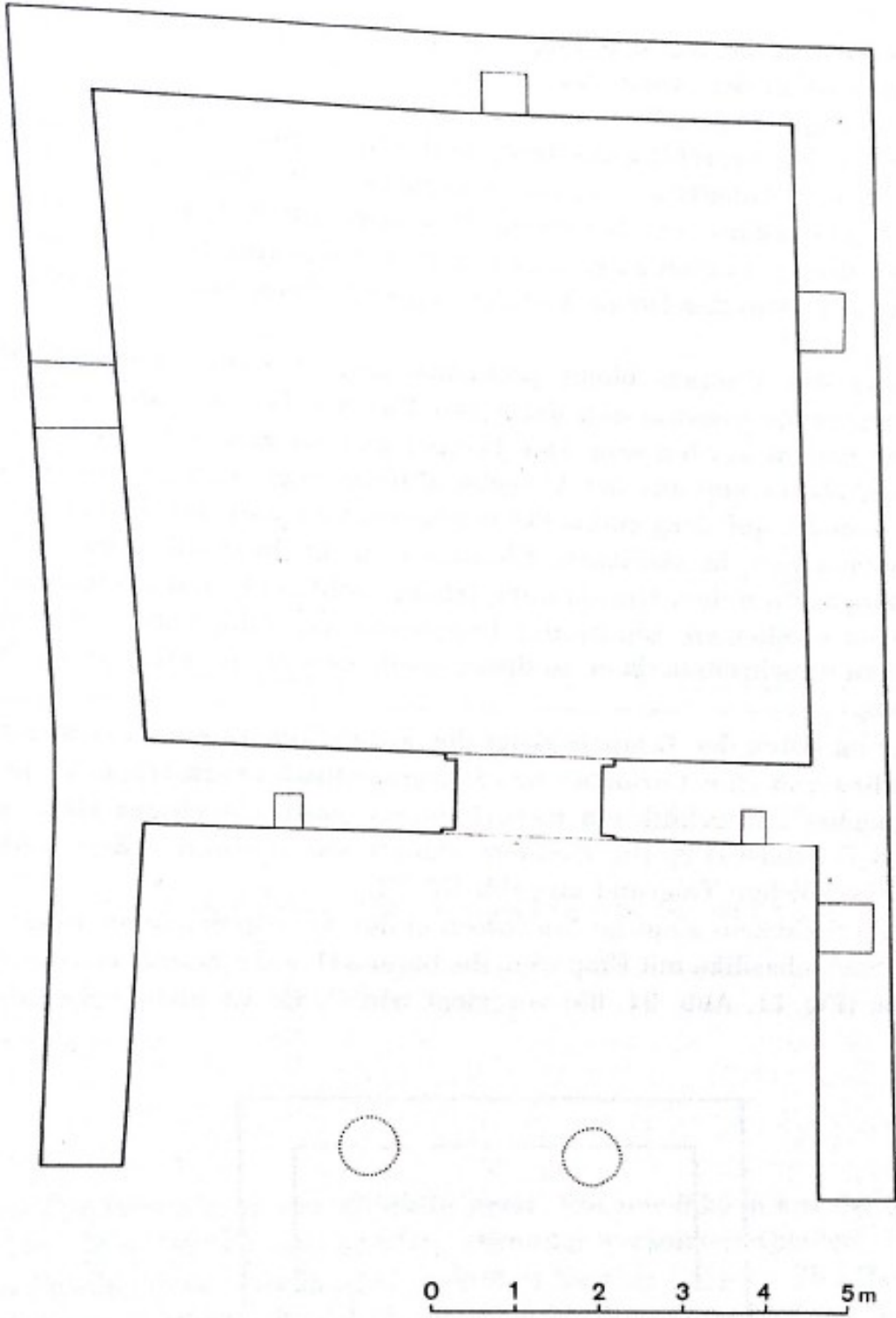
Levha 4d. Zeus Olbios Tapınağı. Batı temenos duvarı üzerindeki yazıtın çizimi. (Keil – Wilhelm 1931)

Levha 5a. Çatiören Hermes Tapınağı. (Aydinoğlu)

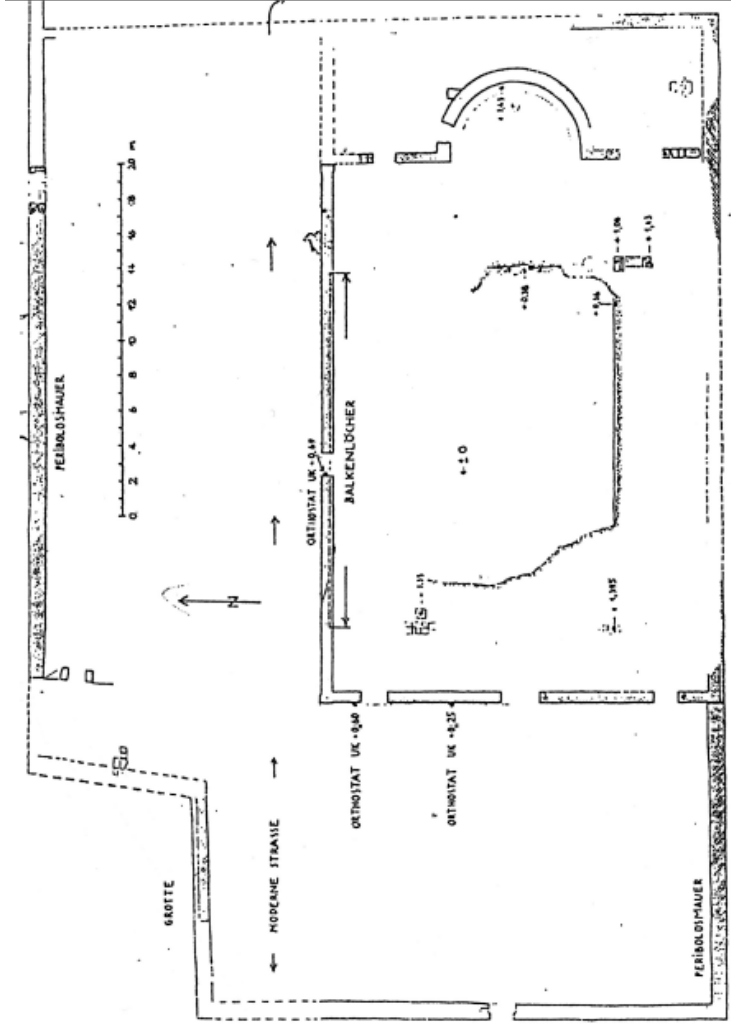
Levha 5b. Çatiören Hermes Tapınağı. Arka cephe. (Aydinoğlu)

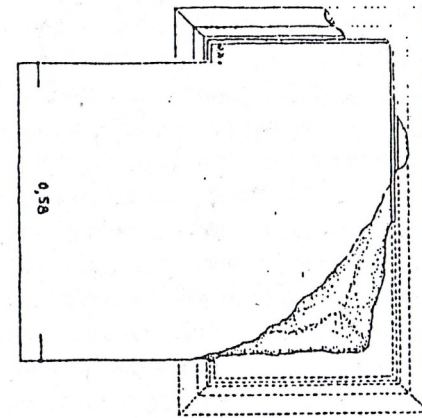
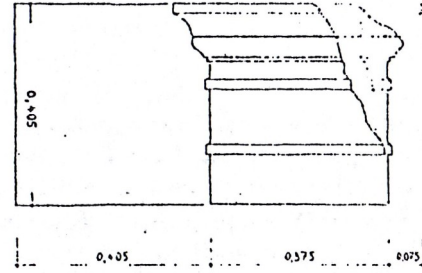
Levha 6. Çatiören Hermes Tapınağı. Plan çizimi. (Hellenkemper - Hild 1986)

Levha 7. Çatiören Hermes Tapınağı. Yazıt. (Aydinoğlu)

Levha 8a. Korykion Antron Tapınağı. Plan çizimi.
(Feld - Weber 1967)

Levha 8b. Korykion Antron Tapınağı. Ante başlığı çizimi.
(Feld - Weber 1967)

Levha 9. Yapılıkaya Hermes Tapınağı. (Durugönül)

Levha 10a. Sulucın Tapınağı (Durugönül)

Levha 10b. Sulucın Tapınağı. Tapınak duvarında görülen nişler. (Durugönül)

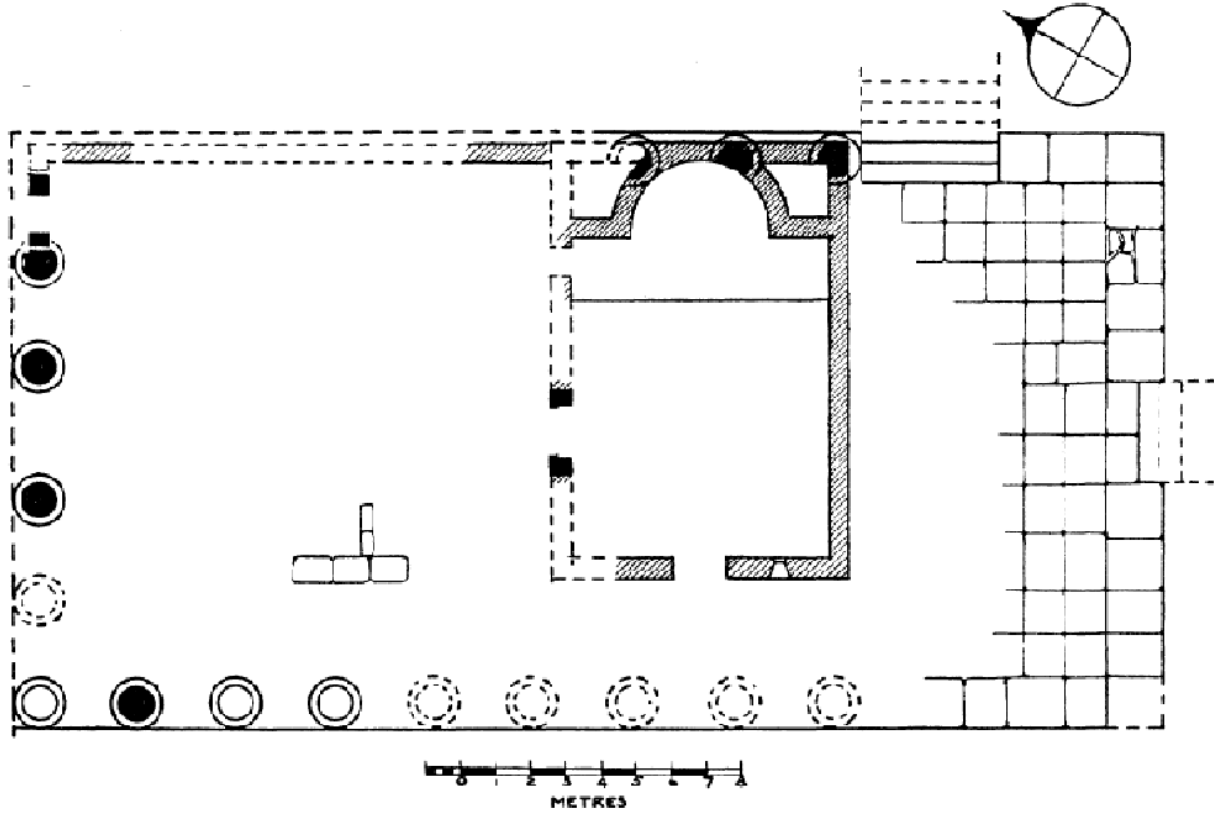
Levha 10c. Sulucın Tapınağı. Tapınağa çıkılan merdiven. (Durugönül)

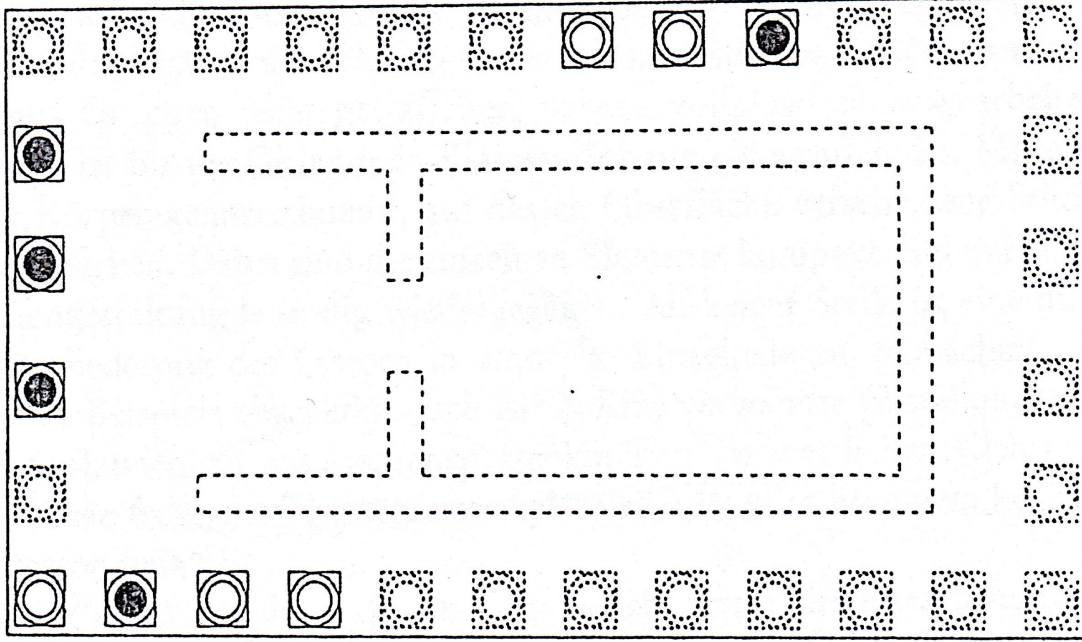
Levha 10d. Sulucın Tapınağı. Yazıt. (Durugönül)

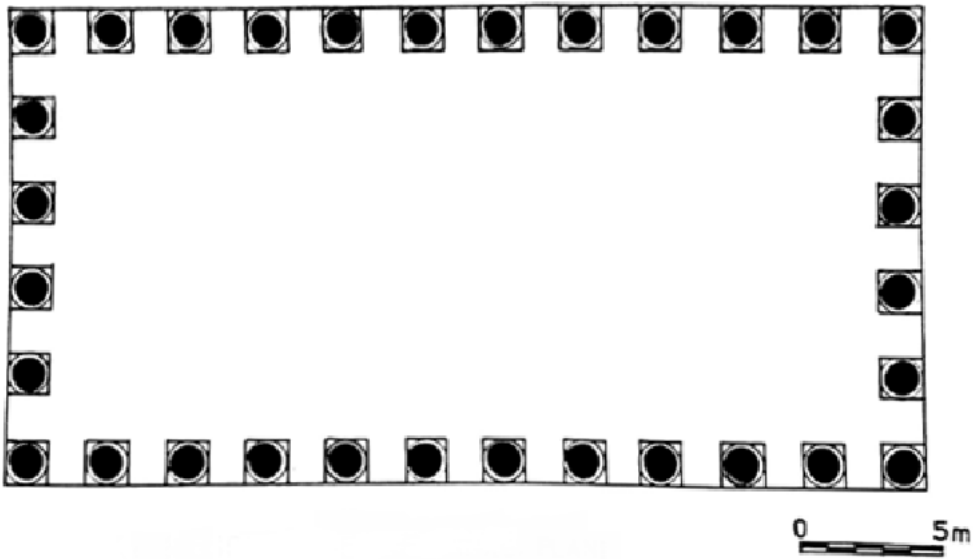
Levha 11a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Havadan görünüm. (Borgia - Monaco 2007)

Levha 11b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Tapınak - kilise plan çizimi. (Gough 1954)

Levha 12a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Plan çizimi. (Berns 1998)

Levha 12b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Plan çizimi. (Sögüt 1998)

Levha 13. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Plan çizimi. (Borgia - Monaco 2007)

Levha 14a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı.
Podyum. (Borgia - Monaco 2007)

Levha 14b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Kaide.

Levha 14c. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı.
Sütun.

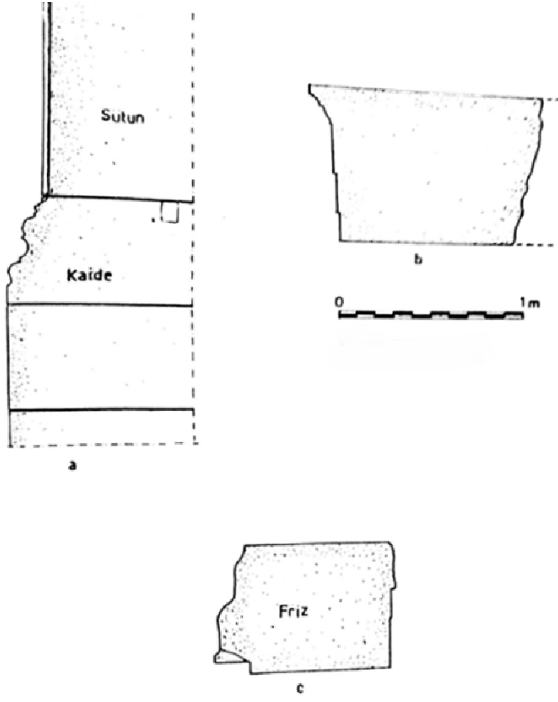
Levha 14d. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı.
Korinth başlığı parçaları.

Levha 15a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Putti ve girland bezemeli friz bloğu.

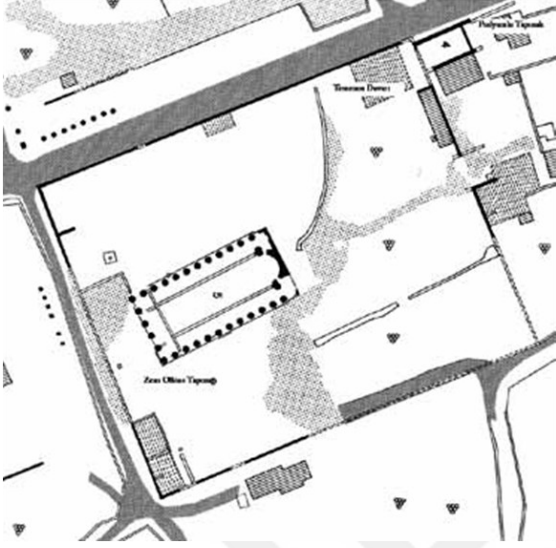
Levha 15b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Deniz Thiasos sahneli friz bloğu.
(Kaplan 2009)

Levha 16a. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı.
a, sütun ve kaide kesiti; b, arşitrav kesiti; c, friz kesiti.
(Sögüt 1998)

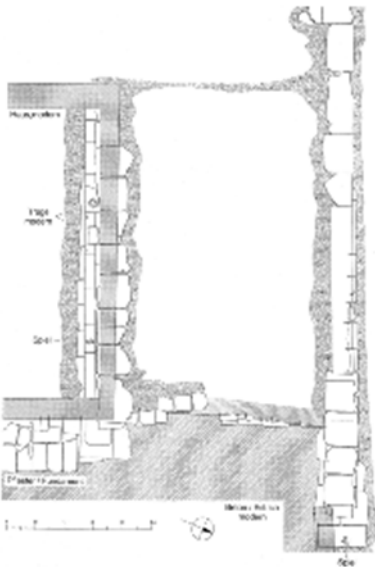
Levha 16b. Elaiussa Sebaste Augustus Tapınağı. Yer altı odası. (Borgia - Monaco 2007)

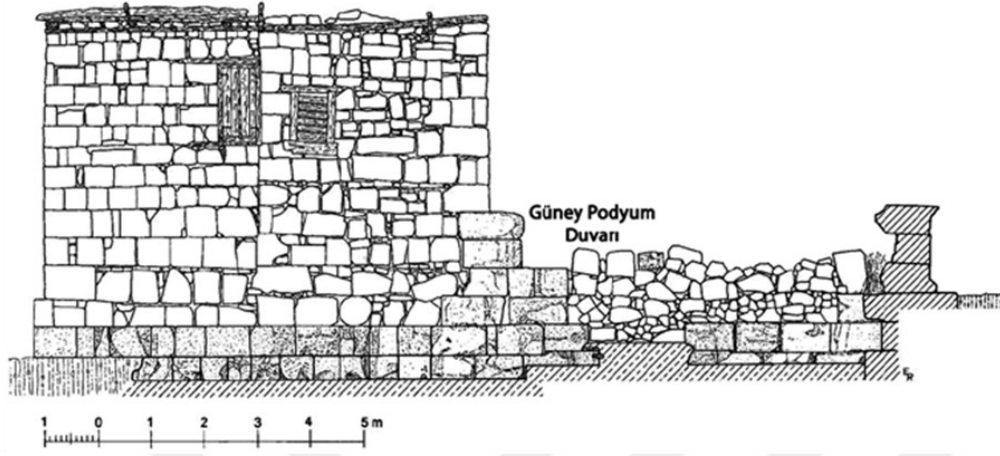
Levha 17a. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı.
Kent içindeki konumu. (Kaplan 2012)

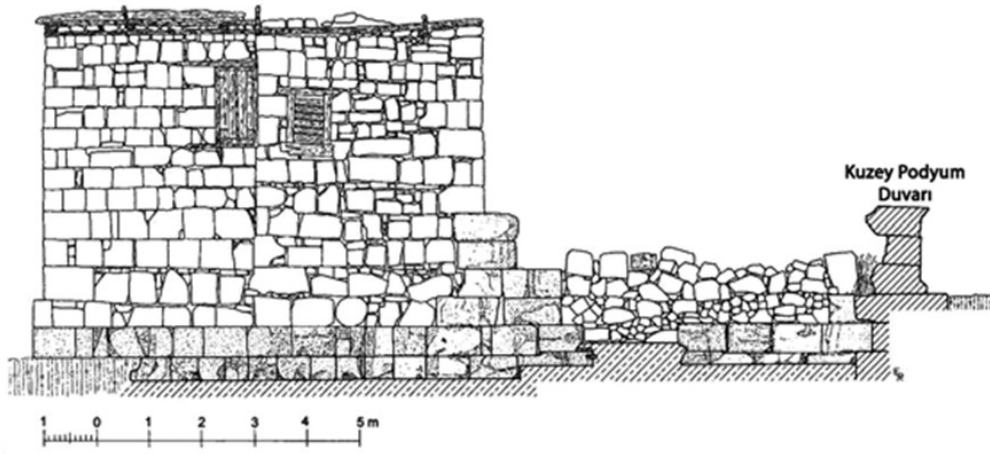
Levha 17b. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı.
(Kaplan 2012)

Levha 17c. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı. Çizim.
(Wannagat vd. 2005)

Levha 18a. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı. Güney podyum duvarı çizimi. (Kaplan 2012)

Levha 18b. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı. Kuzey podyum duvarı çizimi. (Kaplan 2012)

Levha 18c. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı. Kuzey podyum duvarı. (Kaplan 2012)

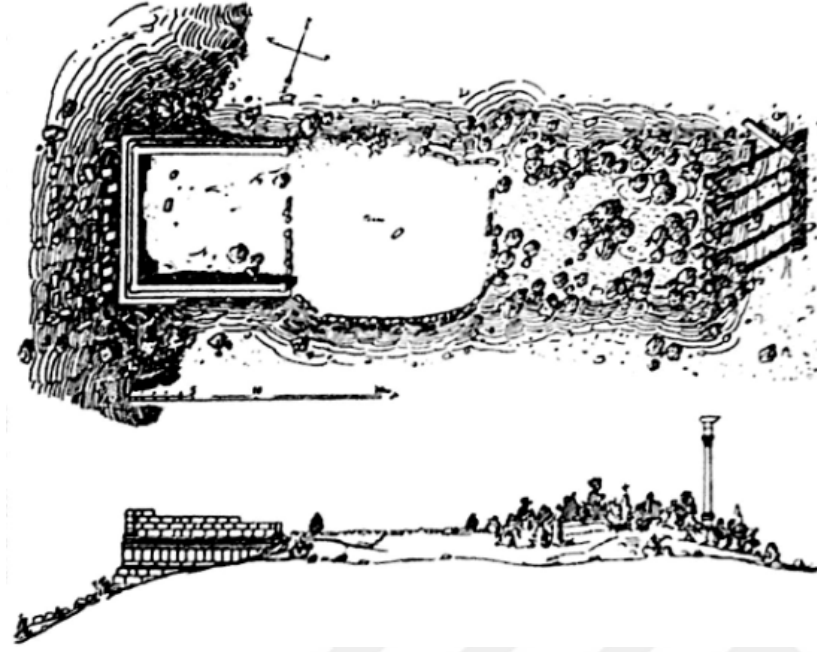
Levha 19. Diokaisareia Podyumlu - Tiberius Tapınağı. Korinth pilaster başlık paraları. (Kaplan 2012)

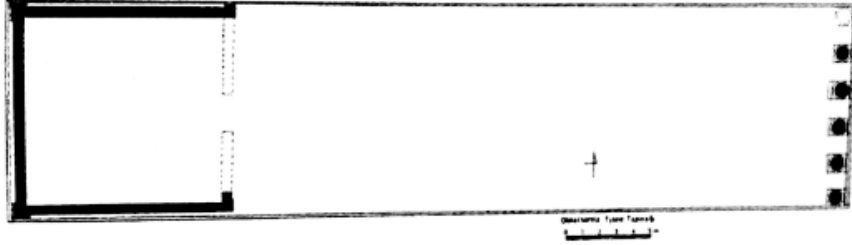
Levha 20a. Diokaisareia Tykhe Tapınağı.

Levha 20b. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Arka cepheden görünüm.

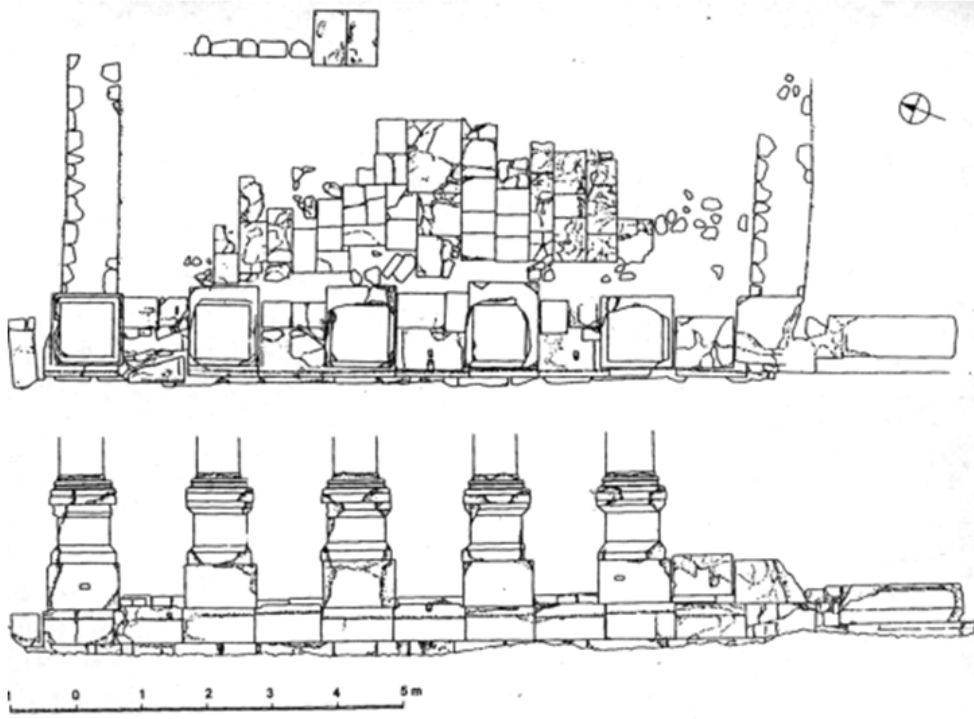
Levha 21a. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Plan çizimi. (Keil - Wilhelm 1931)

Levha 21b. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Plan çizimi. (Söğüt 1998)

Levha 21c. Diokaisareia Tykhe Tapınağı.
Kaide ve postament.

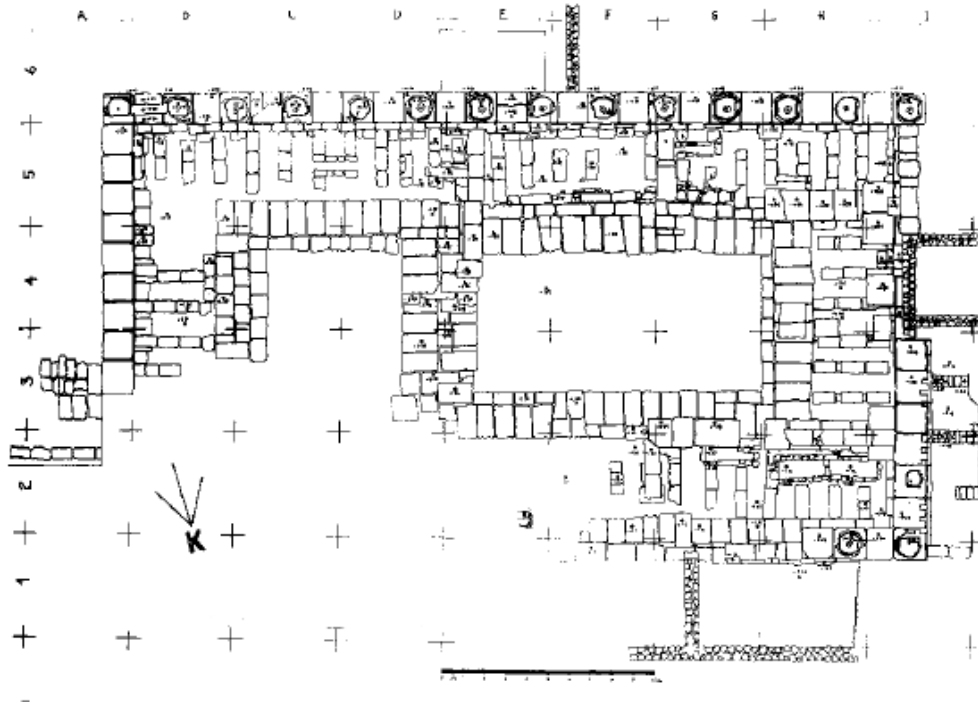
Levha 22a. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Kaide ve postament çizimi. (Wannagat vd. 2006)

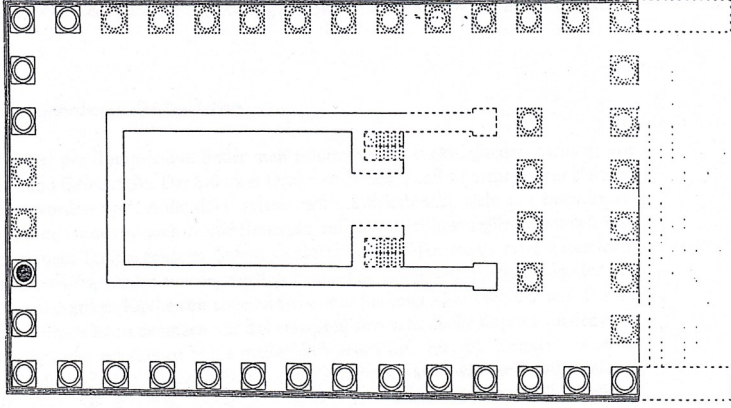
Levha 22b. Diokaisareia Tykhe Tapınağı. Korinth başlığı. (D. Kaplan)

Levha 23a. Seleukeia Tapınağı.

Levha 23b. Seleukeia Tapınağı. Plan çizimi. (Topçu 1985)

Levha 24a. Seleukeia Tapınağı. Plan çizimi.
(Berns 1998)

Levha 24b. Seleukeia Tapınağı. Podyum.

Levha 24c. Seleukeia Tapınağı. Kaide.

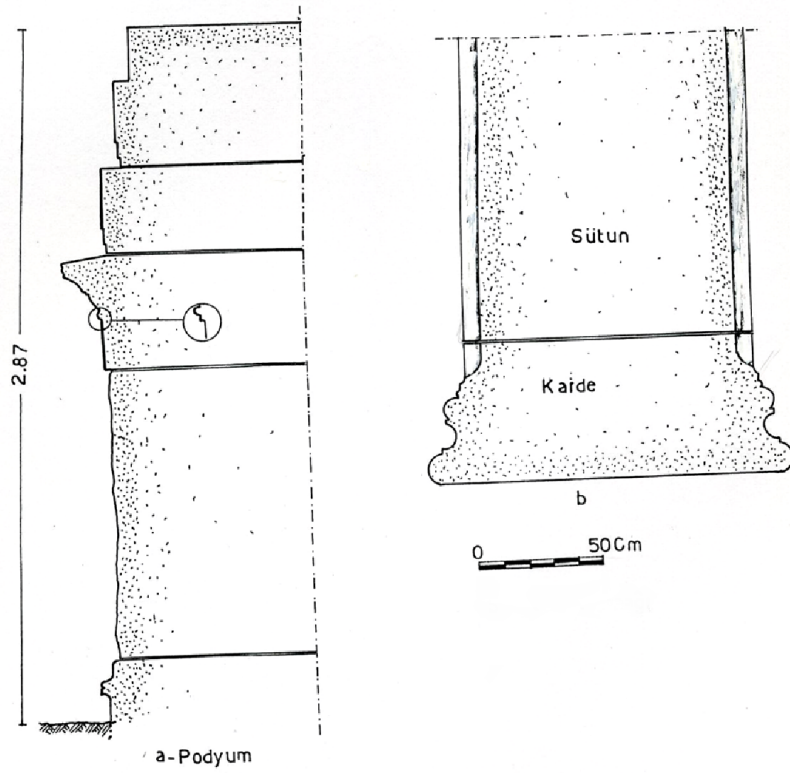
Levha 25a. Seleukeia Tapınağı. Kaide.

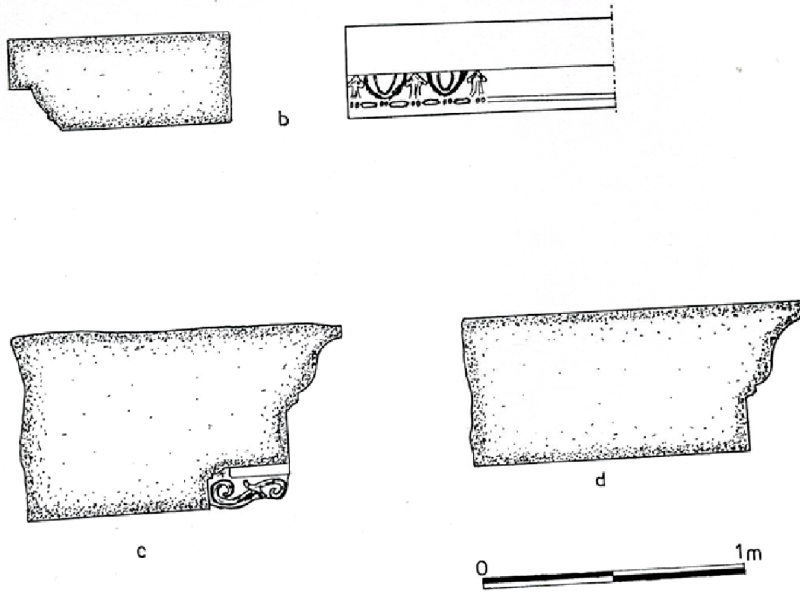
Levha 25b. Seleukeia Tapınağı. Arşitrav parçası.

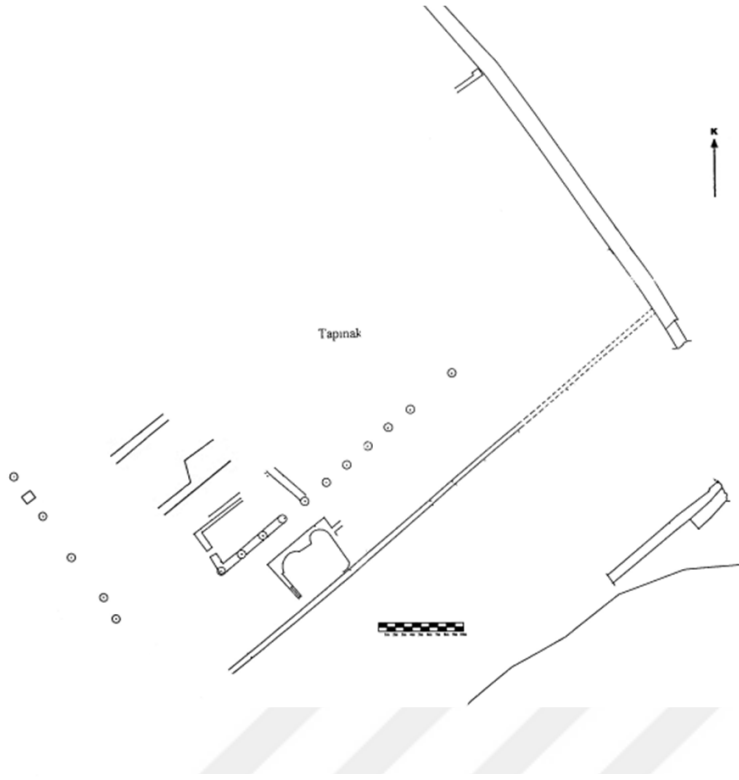
Levha 25c. Seleukeia Tapınağı'na ait olduğu düşünülen friz bloğu.

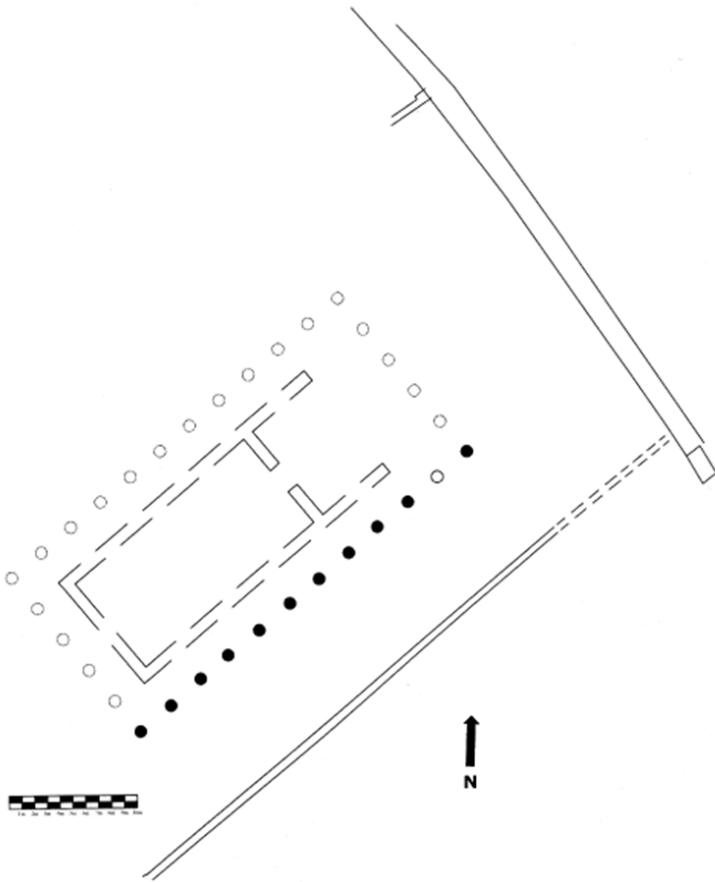
Levha 26a. Seleukeia Tapınağı. Podyum, kaide ve sütun kesiti. (Sögüt 1998)

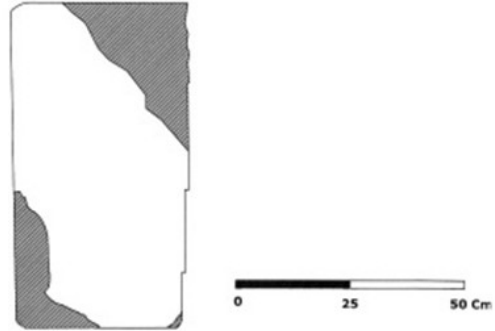
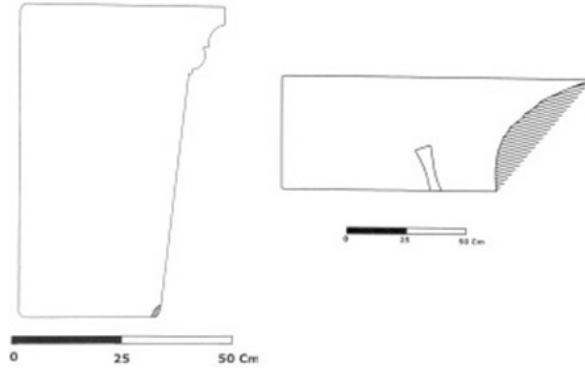
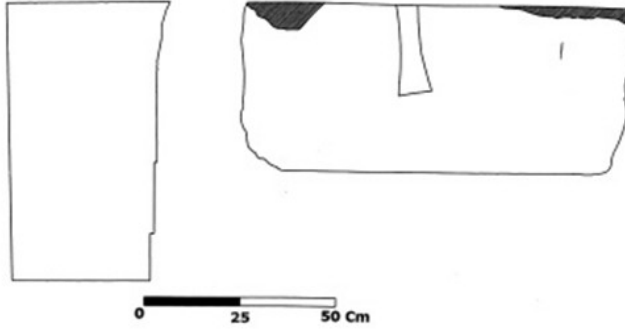
Levha 26b. Seleukeia Tapınağı. b, Geison kesit ve görünüşü; c, Konsollu geison - sima kesiti; d, Geison - sima kesiti (Sögüt 1998)

Levha 27a. Korykos Tapınağı. Alan çizimi.
(Kaplan 2008)

Levha 27b. Korykos Tapınağı. Plan önerisi.
(Kaplan 2008)

Levha 28. Korykos Tapınağı. En üstte yazıt ve arşitrav blokları. (Kaplan 2008)

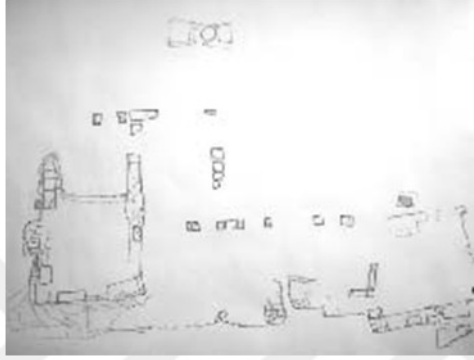
Levha 29a. Korykos Tapınağı.
Korinth başlığı alt kalathos parçası. (Kaplan 2008)

Levha 29b. Korykos Tapınağı.
Korinth başlığı üst kalathos parçası. (Kaplan 2008)

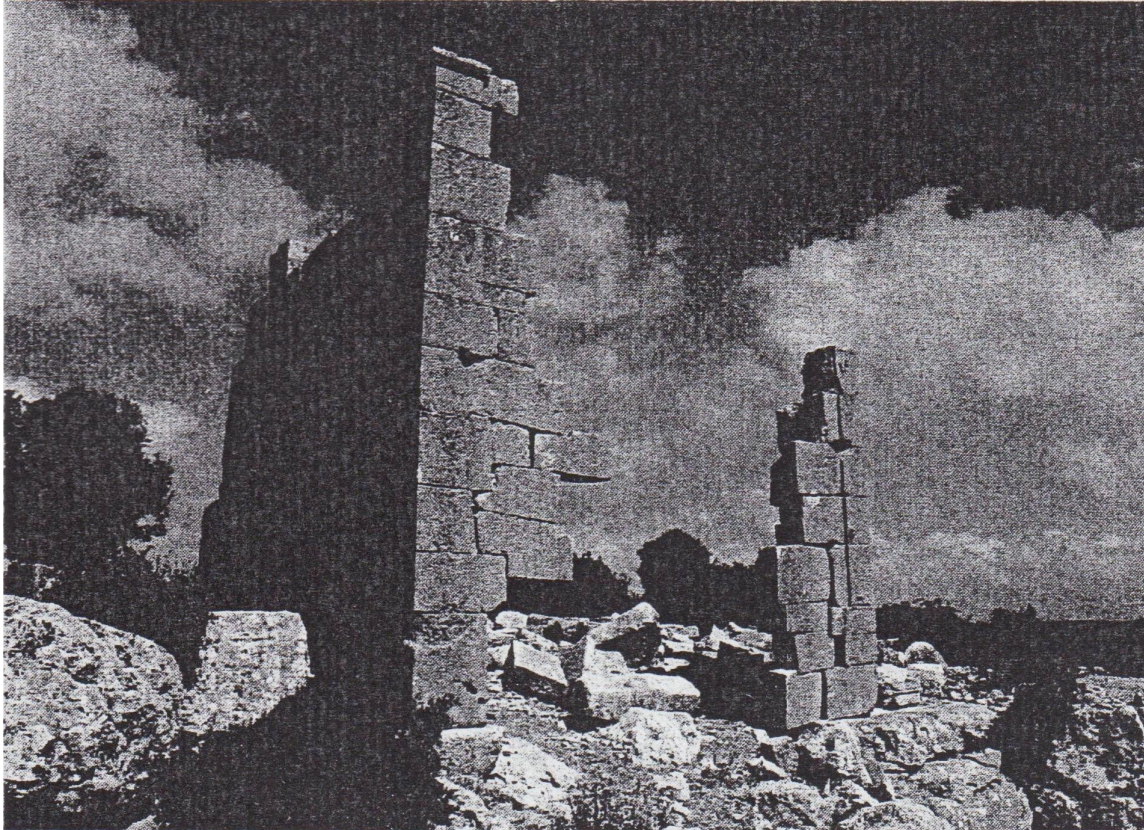
Levha 29c. Korykos Tapınağı. Kaide. (Kaplan 2008)

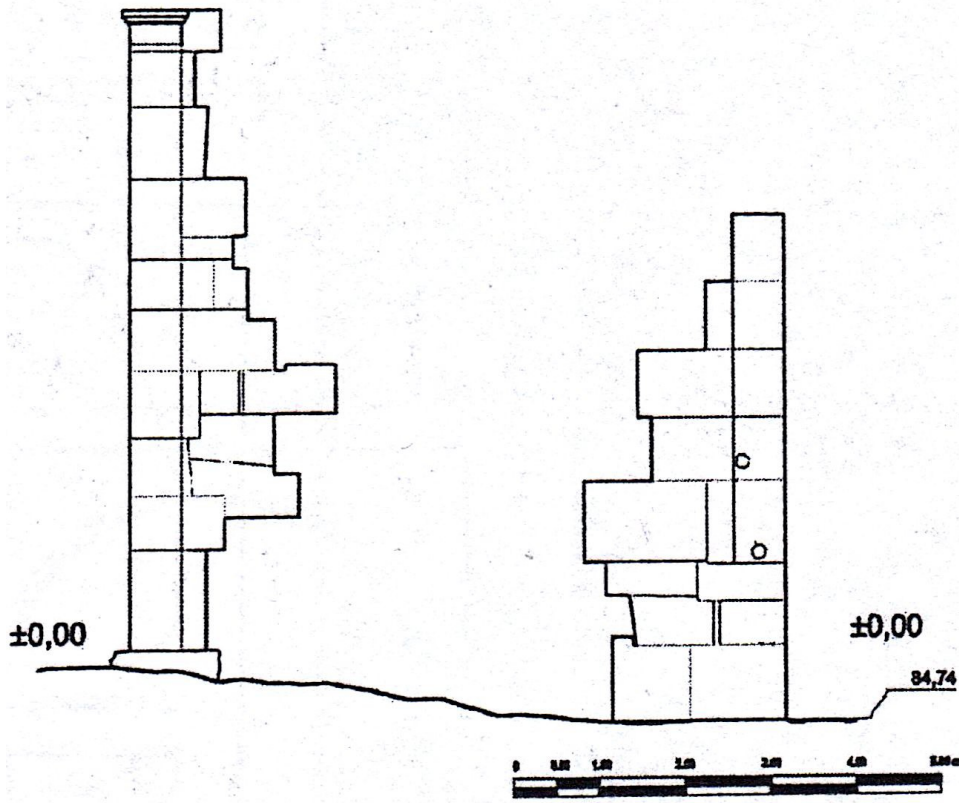
Levha 30. Olba Akropol Tapınağı. (Erten 2005)

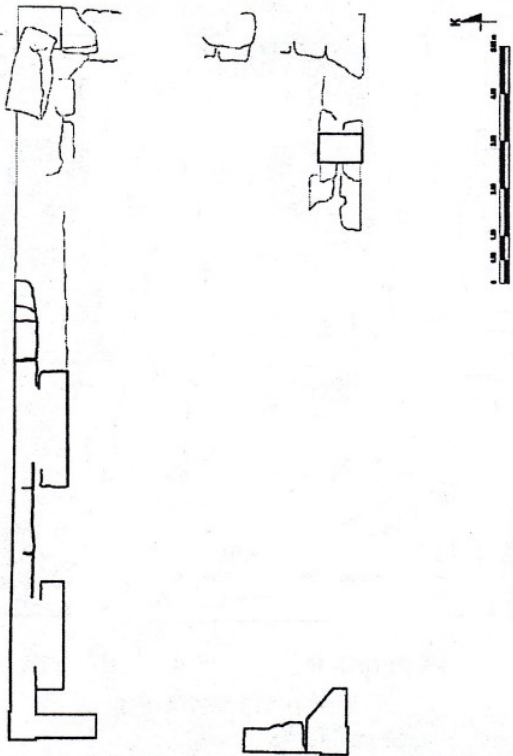
Levha 31a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Doğu cepheden görünüm. (Durugönül 2001)

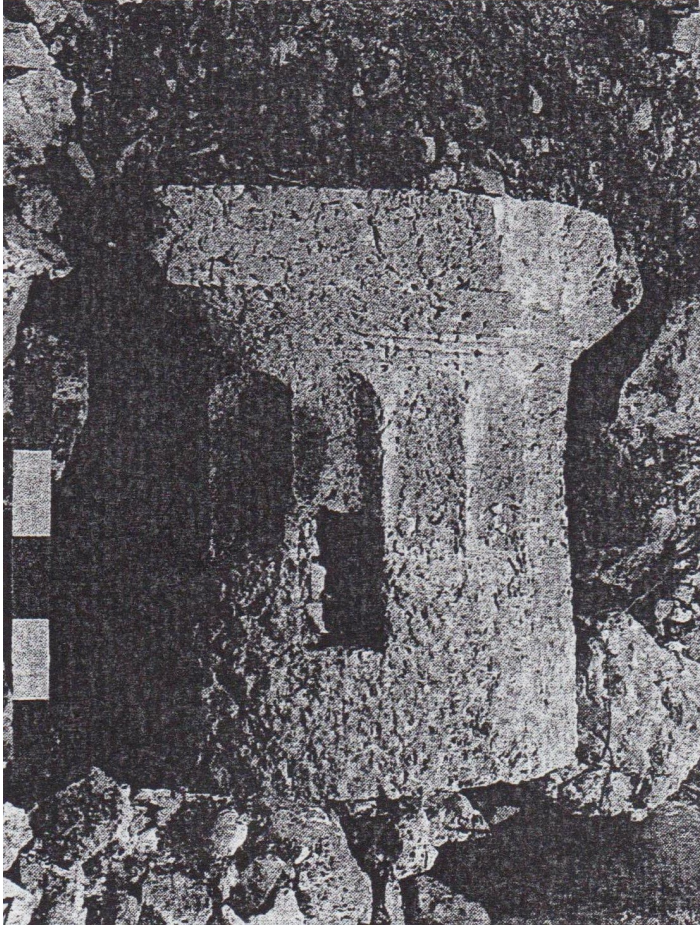
Levha 31b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arka cephe. (Şahin - Özdizbay 2014)

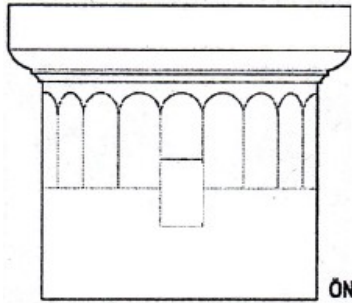
Levha 32a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arka cephe çizimi. (Şahin - Özdizbay 2014)

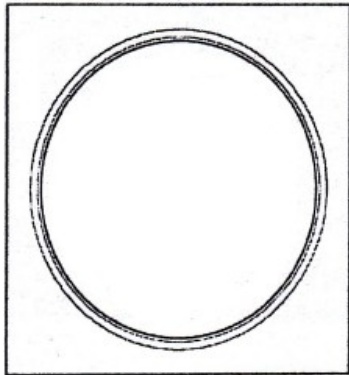
Levha 32b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Yer planı çizimi. (Şahin - Özdizbay 2014)

Levha 33a. Kurşun Kalesi Tapınağı.
Dor sütun başlığı. (Şahin - Özdizbay 2014)

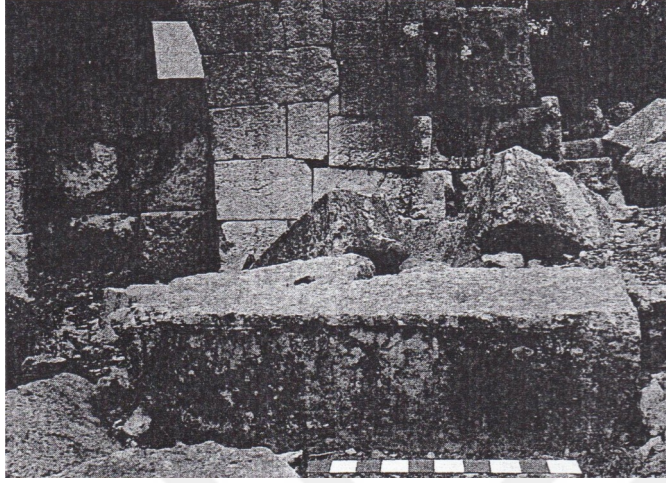
ÖN GÖRÜNÜŞ

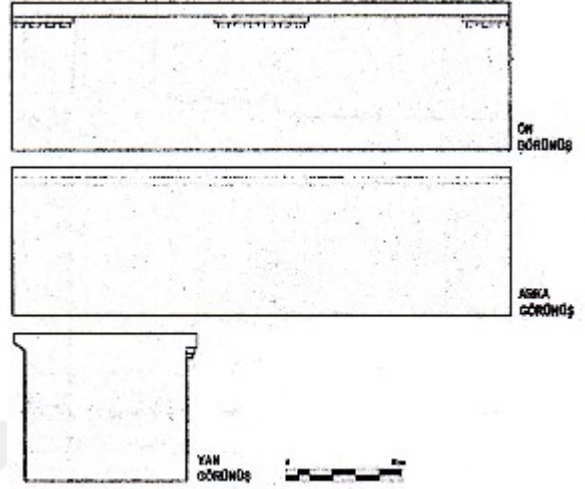
ALT GÖRÜNÜŞ

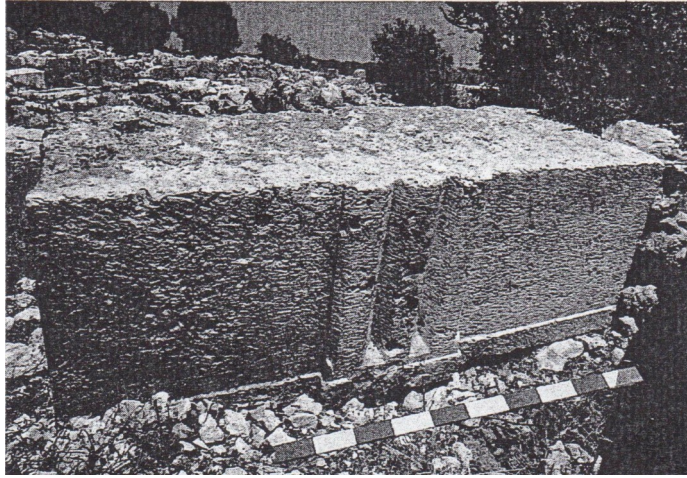
Levha 33b. Kurşun Kalesi Tapınağı.
Dor sütun başlığı çizimi. (Şahin - Özdizbay 2014)

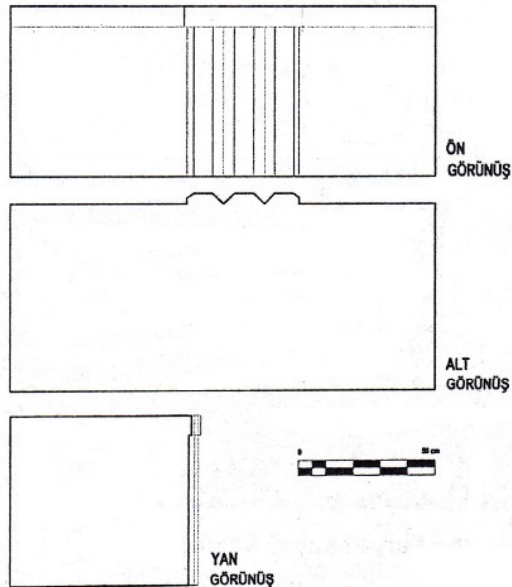
Levha 34a. Kurşun Kalesi Tapınağı. Arşitrav.
(Şahin - Özdizbay 2014)

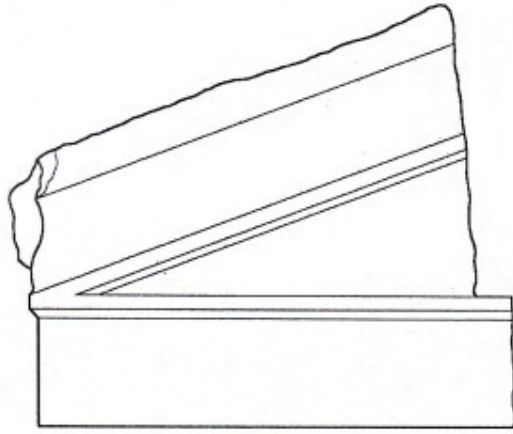
Levha 34b. Kurşun Kalesi Tapınağı.
Arşitrav çizimleri. (Şahin - Özdizbay 2014)

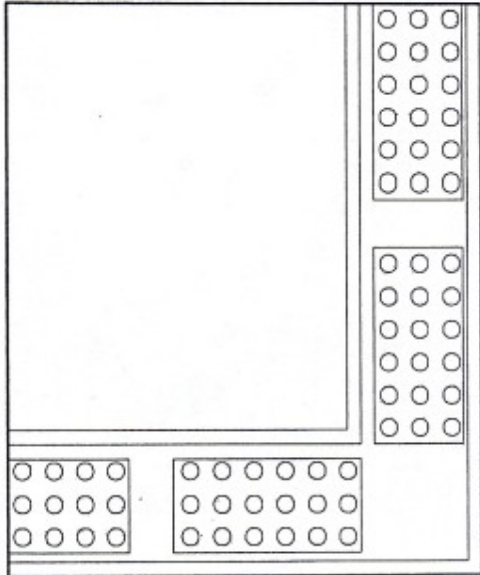
Levha 34c. Kurşun Kalesi Tapınağı.
Triglif - metop frizi. (Şahin - Özdizbay 2014)

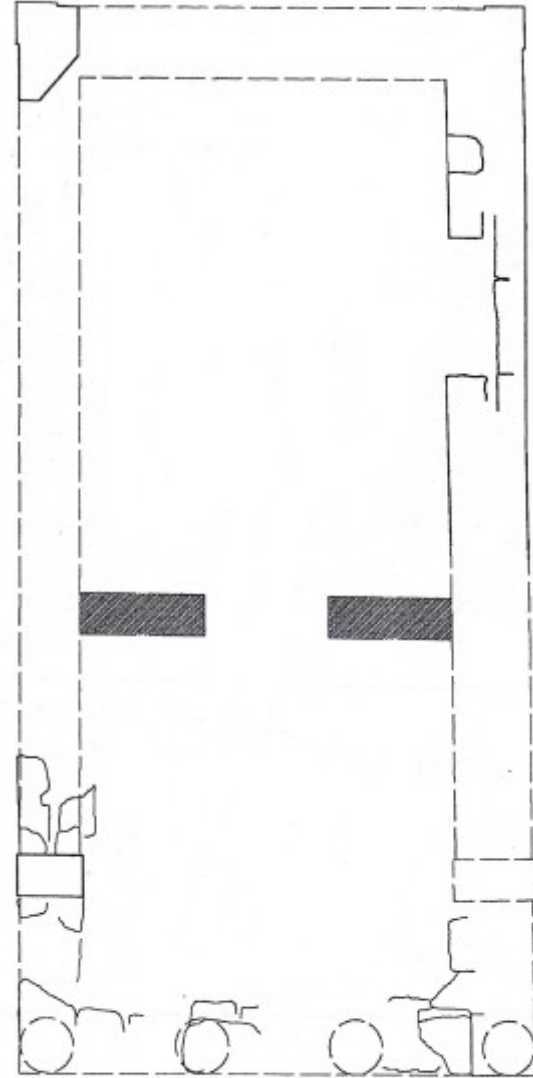
Levha 34d. Kurşun Kalesi Tapınağı.
Triglif - metop frizi çizimi. (Şahin - Özdizbay 2014)

ÖN GÖRÜNÜŞ

ALT GÖRÜNÜŞ

■ B. Soğut'un tamamlamasına göre. Soğut 1998; Çizim 40

□ Yasıdan gelen izlere göre yapılan tamamlamalar.

Levha 35a. Kurşun Kalesi Tapınağı.
Alınlık köşe bloğu çizimi. (Şahin - Özdizbay 2014)

Levha 35b. Kurşun Kalesi Tapınağı. Plan çizimi.
(Şahin - Özdizbay 2014)